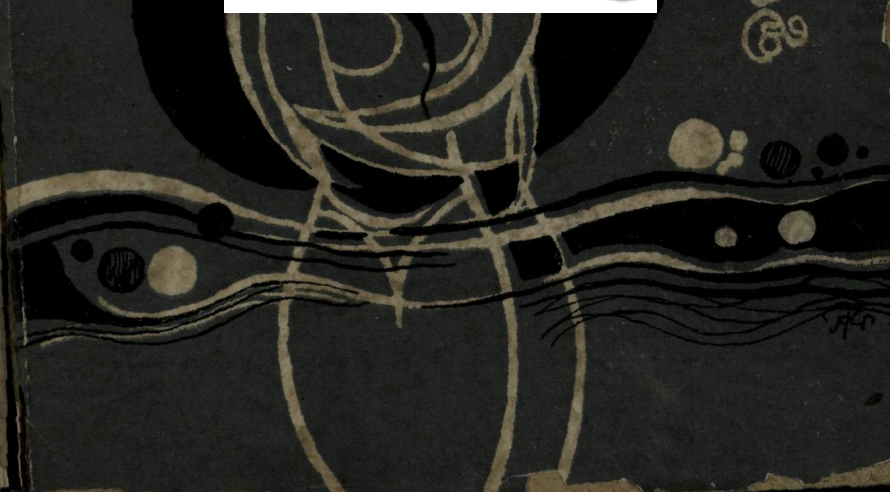

'ବେଦୀ'
ଇତ୍ୟାଦି
ଶିଳ୍ପ

୩
odhia.org

ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ବେଦ

‘ବେଦୀ’ ଇତିହାସି ଗଳ୍ପ

ଡକ୍ଟର କୃଷ୍ଣଚରଣ ବେହେରା

ପ୍ରକାଶକ :

ଜେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଡ୍ କୋ.

ଛନ୍ଦ୍ରସାଥୀ ଅଫିସ୍, କଟକ-୨

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୪-୦୦

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ—

୧୯୭୧

ପ୍ରକାଶକ—

ଜେ. ମହାପାତ୍ର ଏଣ୍ଡ୍ କୋ

ମୁଦ୍ରାକର—

ଗୀତା ପ୍ରେସ୍, କଟକ-୨

ପ୍ରଚ୍ଛଦଶିଳ୍ପୀ—

ଶିବ ପ୍ରାଣିଗ୍ରାହ୍ୟ

ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟ ବ୍ଲକ—

ପ୍ରସେସ୍ ଏଣ୍ଡ୍ ଅର୍ଥ୍‌ସେଟ୍ କୋ

ରୂପନଗରୀ, କଟକ-୨

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ମୁଦ୍ରଣ—

ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରେସ୍,

କାଳୀଗଳ, କଟକ-୨

ଡିଜିଟାଲ ମାସ

ଏହି ଲେଖକଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗଳ୍ପ-ଗଳ୍ପ :

- * ସୃଷ୍ଟିର ସ୍ୱପ୍ନ (୧୯୫୮)
- * ଗୋପନ ପଦ (୧୯୬୨)
- * ଉତ୍ସ ଓ ପୋତା (୧୯୬୭)

ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ-କୃତି :

ପ୍ରଗତି ସାହିତ୍ୟ, କଥା ସାହିତ୍ୟ, ଅଶ୍ରୁଲତା ବିପକ୍ଷରେ,
ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ, କେତୋଟି ସାହିତ୍ୟିକ ଅଭିଜ୍ଞତା—ସାହିତ୍ୟ-
ଲେଖନୀ; ଚାନ୍ଦିନୀରେ ଝଡ଼ି, ଚଉକନ ଛାନ୍ଦୁକାଲେନ୍,
ଯୋଜନା-ପଞ୍ଜ ପାଲ, ପିପାସାର ପ୍ରାର୍ଥନା—କବିତା; ଯଥା ନଳସ୍ୟ
ଦମୟନ୍ତୀ—ଏକାଙ୍କିକା; କଥାଟିଏ କହୁଁ ଗୀତଟିଏ ଗାଉଁ— ଶିଶୁ
ସାହିତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଭସ୍ମ-ଲିପି

ଶ୍ରୀମତୀ ଜୟନ୍ତୀ ଦେବୀ ସୁଚରତାୟ !

‘ବେଦୀ’ ଗଳ୍ପକୁ ଘେନି ଗୋଳଘୋଗଟାଏ ହୋଇଗଲା ପରେ ମୋର ଗଳ୍ପ-ଲେଖାକୁ ତମେ ପସନ୍ଦ କରୁନାହିଁ—ଏହା ମୁଁ ଜାଣିଛି । ତଥାପି ମୁଁ ଗଳ୍ପ ଲେଖି ଲେଖି ଚାଲିଛି । ଖୋଳ-ବରଷ ତଳେ ତମେ ଯେତେବେଳେ ଆସିଲ, କବିତା-ଲେଖା ପ୍ରାୟ ଗୁଡ଼ିଦେଲ । ଏବେ ପୁଣି ଗଳ୍ପ-ଲେଖା ଗୁଡ଼ିଦେଲେ, ମୁଁ ବସ୍ତୁ କିପରି ?

ଗଳ୍ପ ଲେଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତମ ପ୍ରତି ମୁଁ କଣ ବରଷୁ ରହିପାରି ନାହିଁ ? ମୋ ପ୍ରତି ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଦେବୀ, ତମେ ପସନ୍ଦ ନ କଲେ—ତୁଷ୍ଟ ବା ପ୍ରସନ୍ନ ନ ହେଲେ, ଆମର ସନ୍ତାନ-ସପ୍ତୀ ଭଳି ଭିନ୍ନଗୋଟି ଗଳ୍ପ-ଗୁଡ଼ି ମୁଁ ଲେଖିଥାନ୍ତି କିପରି ? ଭବିଷ୍ୟତକୁ ପୁଣି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଳ୍ପ ଲେଖିବ ବା କିପରି ?

—ଭତି ତମର ‘ଭାରି ଗୋଟେ ଲେଖକ’—

ରଜ ପଦ—୧୯୭୧

ସୂଚୀପତ୍ର

ଗଳ୍ପ		ପୃଷ୍ଠାକ
୧ । ବେଘା		୧
୨ । ସୂର୍ଗ		୭
୪ । ରଥ, ରଥୀ ଓ ରଥକାର		୧୭
୩ । ଭୃଗୁସ୍ତ୍ର ନୟନ		୨୨
୫ । ବେଦ		୩୭
୬ । ବରୁକ କନ୍ଦୁକ		୪୩
୭ । ଗାରୁଡ଼		୪୭
୮ । ସାନ-ବଡ଼ ସମାନ		୬୦
୯ । 'ଓଡ଼ିଆ' ଏକ ଓଟର ନାମ		୬୭
୧୦ । ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପର ଖସଡ଼ା		୭୨
୧୧ । ଦୁଇଟି ମିଳି ଗଳ୍ପ		୭୯
୧୨ । ଦେହ ଓ ଦେହୀ		୮୩

ଏହି ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ବରୁ ଶତରୂପା, ଝଙ୍କାର, ପୌରୁଷ,
ସମାଜ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀରାଜ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରୀ, ନବରସ, ଜୀବନରଙ୍ଗ
ପ୍ରଭୃତି ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଛନ୍ଦର ପାଣ୍ଡୁଲିପି
ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ସହଯୁକ୍ତା କରିଛନ୍ତି ମୋର ଝିଆରୀ କଲ୍ୟାଣୀୟା
ଶ୍ରୀମତୀ ଶିଖା ଦତ୍ତ ।

—ଲେଖକ

ବେଦୀ

କମଳାୟ କୋଣାର୍କର ପବନ ପରିସର ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସୁକୁ ଶାରଦୀୟ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା-ଲହରୀ ଖେଳୁଛି ।
ସମୁଦ୍ରର ଶୀତଳ ବନ୍ଧ ପ୍ରଶଂ କର କାହିଁ କେତେ ଦୂରରୁ ତୁମ୍ଭାକୁ
ତୁମ୍ଭା ପବନ ବହୁଅସୁଛି ଏବଂ ଝାଉଁଗଛ ଓ ମନ୍ଦିରଗାସରେ ବାଜି
ବାଜି ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି କଳଗୁଞ୍ଜନ ।

ସେହି ମନ୍ଦିରର ନୈଶ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଆସି
ଠିଆ ହେଲେ । ଲିଲି ଓ ତପୁ । ଜଣେ ରୂପ-ରସ-ଗନ୍ଧର ଗାୟତ୍ରୀ ।
ଅଉ ଜଣେ ଗୌର୍ଯ୍ୟ-ବର୍ଯ୍ୟର ସବିତା ।

ସେମାନଙ୍କୁ କିଏ ଯେପରି ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ କରି ପକାଇଛି ! ତପୁ
ଲିଲିକୁ ଚାହିଁଲା, ଲିଲି ତପୁକୁ । ଦୁହିଁଙ୍କର ଦୁର୍ଲଭ 'ଶୁଭଦୃଷ୍ଟି'ର
ବିନମୟ ହେଲା । ଦୁହିଁଙ୍କ ଓଠରେ ସଲଜ୍ଜ ମୁଦୁହାସ ।

ଅଭିସାର-ସ୍ଥଳ ସେହି ଅନନ୍ୟ ଅମରବଞ୍ଚା—କୋଣାର୍କ ।
ଶାନ୍ତ, କାନ୍ତ, ନିର୍ଜନ, ନିରୂପମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ ଦୁଇଜଣ ।

ତପୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଲିଲିକୁ ଆବରଣମୁକ୍ତ କଲା । ତାହାର
ଝାନ୍ଦ ଶାଢ଼ିକା, କାଞ୍ଚିଲି, କଳ୍ପପତ୍ର ଆଦି ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ
ଝିଟାଇ ଦେଲା । ଖାଲି ତା' ଆଗରେ ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିଲା—ଲିଲିର
ଉଲଗ୍ନ ଓ ପରିପୁଷ୍ଟ ଚରୁଣୀ ।

ତା' ପରେ ଲିଲିର ପାଲ । ତପୁର ଧୋଡ଼, ଉତ୍ତରୀୟା,
ଅଙ୍ଗରାଶା, ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦୀପ—ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟି ଏ ସବୁ ସେ ଫିଟାଇ
ପକାଇଲ । ତା' ଆଗରେ କେବଳ ତପୁର ନଗ୍ନ ଶରୀର—ଅବମୁକ୍ତ
ପୁରୁଷକାର ।

ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କି ଏକ ଧ୍ୟାନରେ ନିଷ୍ଠୁଲକ ନୟନରେ ବହୁଷଣ
ରୁହଁ ରହିଲେ । ଆଖି ଆଗରେ ଦେହ, ଆଉ ଦେହ—କୋଣାର୍କର
ସେହି ସମଗ୍ର ପରସର ଓ ପରବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଖାଲି ନଗ୍ନ ଦେହ—
ସରୁକ ଓ ସତେଜ—ଉତ୍କଳ ଓ ଜୀବନ୍ତ—ଆକାଶ ପରି ମୁକ୍ତ, ନିର୍ମଳ
ଓ ନିରାଭରଣ—କାଳମାର ରେଖା ନାହିଁ—ପାପର ସ୍ପର୍ଶ ନାହିଁ—
ଅଶ୍ଳୀଳତାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ନାହିଁ—ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ନିଷ୍ଠୁଲକ ଓ ନିର୍ମୈକ-
ଶୂନ୍ୟ ଦେହ ।

ତପୁର ଆଖି ଆଗରେ କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିରର କେଉଁ ଏକ
ରୂପସୀ ଶାଳଭଞ୍ଜିକାର ଚନ୍ଦ୍ର ଭାସିଉଠିଲ ଯେଉଁ ! ଠିକ୍ ସେହିପରି
ସ୍ତ୍ରୀତ, ଉଦ୍ଭତ ବନ୍ଦନେଶ । ଯୌବନର କି କମନାୟ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ
ସେ ! ବିଶୁର ସମସ୍ତ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ବିସ୍ମୟ ଯେଉଁ ଠୁଲ ହୋଇଛି
ସେଇଠି ! ସୁବ-ସୃଷ୍ଟିର ସକଳ କାମନା-ବାସନା ଯେପରି ଘୃଷ୍ଣୁଲୁଛି
ତାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ! ସତେ କି ବିଶାଳ ବିସ୍ତୃତ ଦୁଇଟି ଗୋଲୁ !
ଜଳଭାଗ ଅଛି, ଅଛି ସ୍ଥଳ ଭାଗ—କଠିନତା ଅଛି, ଅଛି କୋମଳତା
—ଅଗ୍ନି ଅଛି, ଅଛି ବରଫ । ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ମରୁତ, ବ୍ୟୋମ, କୋଟି
କୋଟି ଜୀବଜନ୍ତୁ ତହିଁର ଆତପାତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏ ବିଶ୍ୱ ସୃଷ୍ଟିର
ସୂତ୍ରପିଣ୍ଡ ରୂପେ ତାହା ସତେ ଅସ୍ଥିର—କମ୍ପମାନ ।

ବନ୍ଧ ତଳକୁ ତନୁ-ବଲ୍ଲରୀ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ସରୁ ହୋଇ
ପାଲେ । ଜଣେ ନୟନ ଶିଳ୍ପୀ-ହସ୍ତରେ ଯେଉଁ ଅଙ୍କିତ ତାହାର

ସିଂହକଟୀ ! ତା' ଉପରେ ସୁବିନ୍ୟସ୍ତ ନାଭବିନ୍ଦୁ । ନାଭବିନ୍ଦୁଠାରୁ ତଳକୁ ତଳକୁ ଲମ୍ବିଯାଇଛି—ସରୁ ସରୁ ରୋମାବଳୀ— ଠିକ ଏକ ସରଳରେଖାରେ । ସୁଗୋଲ ଜନ୍ମନ ଦୁଇଟିର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ରୋମା-ବଳୀ-ରେଖା ଗହଳ ଓ ଘନକୃଷ୍ଣ ହୋଇଉଠିଛି । ପୃଥ୍ଵୀର ସର୍ବ-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋଭନୀୟ ଧନକୁ ତାହା ଅତି ସହରେ ଆବୃତ୍ତ କରି ରଖିଛି ଯେପରି !

ଆବୃତ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁହିଁ ଜନ୍ମନଦ୍ଵୟର ସେ ମଧୁର ମିଳନ-ପୀଠଟି ଅତି ରୋମାଞ୍ଚକର—କୌତୂହଳଜ୍ଵାଳିତ । ଆଲୋକ ଓ ଅନ୍ଧକାରର ସମନ୍ୱୟ ହୋଇଛି ସେଇଠି—କଳ୍ପନା ଓ ବାସ୍ତବତାର ସମବାୟ । ତପ୍ତ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲା । ତାହାର ସମସ୍ତ ଛବୁଡ଼ି ନିବୁଡ଼ି ଲଭ କରିବା ଲାଗି ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ସେଇଠିକ ଧାବତ ହେଲା ଯେପରି !

କି ଶକ୍ତି ଏ ?—ତାହାର ମନକୁ ମଧୁତ କରୁଛି । କି ତନ୍ତ୍ର ଏ ? —ତାହାର ପିତୃଭକ୍ତ ଆବାହନ ଜଣାଉଛି ।

ନିଜର କର୍ମିତ ବାହୁ ଯୋଡ଼ିକ ତପ୍ତ ଲାଲ ଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ କଲା ।

ଲାଲ ସଲଜ୍ଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ଦେଖୁଥିଲା—ତପ୍ତର ଉଲ୍ଲସ୍ତ ଅଙ୍ଗ-ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ । ଏକ ବଳଷ୍ଠ ଓ ସୁରଠିତ ପୁରୁଷର ଅଙ୍ଗ । ବିଶାଳ ବାହୁ ଯୋଡ଼ିକର ମାଂସପେଶୀ ଫୁସ୍ତ ବାରି ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ତା

ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ଫୁଟି ଉଠିଛି—ସୁବ-ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତ ବଳବୀର୍ଯ୍ୟ ; ସେହି ବଳଷ୍ଟ ବାହୁବନ୍ଧନା ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ସତ୍ତ୍ୱସ୍ତୁ ଶରୀରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୀଢ଼ତ କରିବା ଲାଗି ଲାଲି ମନ ଲାଳାୟିକ ହେଲା ।

ଆଉ ତପ୍ତର ସେହି ପ୍ରଶସ୍ତ ବକ୍ଷଦେଶ ଡବ୍ ଡବ୍ ମାଂସଳ ଓ ମସୃଣ । ଲାଲି ଗ୍ରାସିଲା—କେତେ ସାହସ ତା' ତଳେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛି—କେତେ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ । ନାଶଜାତି ତା' ଉପରେ ଆସ୍ଥା ପ୍ଲାପନ କରିପାରେ—ତାକୁ ନିର୍ଭର କରି ବଞ୍ଚିପାରେ । ସେ ଛୁତ ଲକ୍ଷ ସୁବର୍ଣ୍ଣର ଭରସା—କୋଟି ନାଶର ଅବଲମ୍ବନ ।

ଆହୁରି ତଳ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଲାଲି ଦେଖିଲା—ସୁପୁରୁଷର ସେହି ଲମ୍ବ ମାଂସଳ ଉପସ୍ଥ । ଯେପରି ଦୃଢ଼ ଓ କଠିନ, ସେହିପରି ନରମ ଓ କୋମଳ । ତପ୍ତ ଶରୀରସ୍ଥ ସ୍ୱାୟତ୍ତଗୁଡ଼ିକର ସମସ୍ତ ତଡ଼କ ପ୍ରବାହ ଯେପରି ସେଇଠି ମିଳିତ ହୋଇଛି ! ଉଦଗ୍ର କାମନାର ଉଦ୍‌ଘୀପନାରେ ତାହା ଉଷ୍ଣ ଓ ରକ୍ତାଭ । ସୃଷ୍ଟିର ପବନ ପ୍ରେରଣାରେ ତହିଁରେ ଅସମ୍ଭବ ଚାଞ୍ଚଳ ଓ ବେପଥୁ ।

ଦୁରରୁ କୈଳାଶ ପଦ୍ମ-ଶୃଙ୍ଗ ଦେଖିଲା ପରି ଲାଲିର ମନେ ହେଲା । କୈଳାଶର ଶିବଲିଙ୍ଗ ଏ, ମଙ୍ଗଳମୟ ଜନନେନ୍ଦ୍ରପୁ—ଦୀର୍ଘ, ବିପୁଳ ଓ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ । ଏଥିରେ ଜଙ୍ଗର ପବନତା ଅଛି—ଅଛି ସର୍ପର ଉଦ୍ରତା । ଏହା ବିଶୁଳର ଶୌର୍ଯ୍ୟ ଓ ଡମ୍ବରୁର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଧାରଣ କରେ । ଶକ୍ତି ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇ ବିଶ୍ୱପ୍ରଜନନ ପାଇଁ ଏହା ଯେପରି ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ବ୍ୟାକୁଳ !

ଲାଲି ମନ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେଲା, ଆଉ ଶିହରଣ ଦେଖା-ଦେଲା ତାହାର ସାର୍ବ ଶରୀରରେ । ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ତପ୍ତର

ପ୍ରସାରତ ବାହୁ-ସୁଗଳ ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେଲ ।

ତପ୍ତ କହିଲ — କି ସୁନ୍ଦର ଆଉ ପବିତ୍ର ଆମର ଏ ଦେହ !
 ଯଥାର୍ଥରେ ଏହା ପ୍ରେମର ପୂଜା-ବେଘା ସ୍ୱରୂପ । ଏ ଦେହକୁ ତ
 ଅବହେଳା କରି ହେବ ନାହିଁ ! ଆସ ଲିଲ, ଏହି ପୂଜା-ବେଘା
 ଉପରେ ହିଁ ଆମେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଆମର ପ୍ରେମ-ଅର୍ଘ୍ୟ ନିବେଦନ
 କରିବା !

ସ୍ୱର୍ଗ

ଅନେକ—ଅନେକ ସ୍ୱର୍ଗର ଚଳର କଥା । ଏ ହେଉଛି କଳସୁଗ, ତା ପୁତ୍ରରୁ ଦ୍ରାପର, ତା ପୁତ୍ରରୁ ସେନୟା ଏବଂ ତା ପୁତ୍ରରୁ ସତ୍ୟ ସୁଗ । ସେହି ସତ୍ୟ ସୁଗର ଆରମ୍ଭ କାଳ……

ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ମଣିଷର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସତ୍ୟ ସୁଗର ମଣିଷ—ସାଧୁ, ସତ୍ତା ଓ ସତ୍ୟବାନ୍ । ମା’ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେତେବେଳେ ବୈକୁଣ୍ଠରେ—ମା’ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ମଧ୍ୟ କୈଳାଶବାସିନୀ । ପୃଥିବୀରେ ବିଳାସ-ବ୍ୟସନ, ଧନରତ୍ନ, ଅନ୍ନ-ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିର ପ୍ରଚଳନ ସେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ଫଳମୂଳ ଆହାର କରି, ସବୁବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ନେଇ ସରଳ ସୁନ୍ଦର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ ମଣିଷସମା ।

ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ କଟିଗଲ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷ-ସମାଜରେ ଶ୍ରେଣ, ଶୋକ, ଅଜାଳମୃତ୍ୟୁ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଶହ ଶହ ବର୍ଷପରେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ‘ପୁରୁଷ’ର ମୃତ୍ୟୁ ସମୟ ଆସି ପଡ଼ୁଥିଲା । ତତ୍ତ୍ୱ ମଣିଷମାନେ ଏକତ୍ର ସଗଣର ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାଲାଗି ସ୍ଥିର କଲେ ।

ଗାଙ୍ଗେୟ ଉପତ୍ୟକା ଦେଇ ଦେବତାମ୍ନା—ହିମାଳୟ ପର୍ବତ-ପଥରେ ମଣିଷ-ସମାଜର ସ୍ୱର୍ଗଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସ୍ୱର୍ଗର ପ୍ରବେଶପଥରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ଥିଲା ଦ୍ୱାରପାଳ । ଲକ୍ଷ କଲ—ଅଗ-ଣିତ ଜୀବ କଲଗେଲ କରି କରି ସ୍ୱର୍ଗଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଶକ୍ତି ହୋଇ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିକ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଜଣାଇଲା—ବଡ଼ ବିପଦ ଦେବରାଜ !

ଦେବରାଜ ଚମକ ପଡ଼ିଲେ ।

ଦ୍ଵାରପାଳ ନିବେଦନ କଲା—କୋଟି କୋଟି ଜୀବ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଧାର ଭଳି ସ୍ଵର୍ଗଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । ଅସୁରବାହିନୀ ହେବେ କି କ’ଣ !

ଇନ୍ଦ୍ର ଭୟ ଓ ଆତଙ୍କରେ କହିଉଠିଲେ—ଅସୁରବାହିନୀ ! କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ସେନାପତି ? ଶୀଘ୍ର ଦେବସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଅ ।

ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳେ ଦେବସିଂ ନାରଦ ଆସି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସବୁ କଥା ଶୁଣି ସେ କହିଲେ—ସେହି କୋଟି-କୋଟି ଜୀବ ଅସୁର ନୁହନ୍ତି, ଦେବରାଜ ! ସେମାନେ ମଣିଷ; ସତ୍ୟ ସୁଗର ମର୍ତ୍ତ୍ୟ-ମାନବ । ସେମାନେ ଅପାପ-ବିତ୍ତ, ସଶରୀର ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଆସିବାଲାଗି ସକଳ୍ପ କରିଛନ୍ତି । ଦେବ-ଅସୁ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷତି କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଇନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, “ତେବେ ଉପାୟ କ’ଣ ? ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ମଣିଷ ଯଦି ସଶରୀରେ ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଆସନ୍ତି, ତା’ ହେଲେ...”

ଦେବ-ସମାଜ ଓ ସ୍ଵର୍ଗର ସିଂହାସନ କଥା ଶ୍ରୀ ସମସ୍ତେ ଶଙ୍କାକୁଳ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ବହୁ ବିଚାର-ଆଲୋଚନା ପରେ କୌଣସି ଉପାୟ ନ ମିଳିବାରୁ ସମସ୍ତେ ଛାଇ ନାରାୟଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଶରଣାପନ୍ନ ହେଲେ ।

ଭଗବାନ ନାରାୟଣ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ଟିକିଏ ହସିଲେ । ତା'ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଭୟ ପ୍ରଦାନ କରି କହିଲେ—“ଆଜ୍ଞା, ଦେଖିବା !”

ନାରାୟଣ ପ୍ରଥମେ ମା' ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କୁ ଏହାର କିଛି ପ୍ରତୀକାର କରିବା ଲାଗି ପଠାଇଲେ ।

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଆସି ପଥମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୃହ ନିର୍ମାଣକରି ତହିଁରେ ଚନ୍ଦ୍ର-ରୋଷ୍ୟ-ଲେହ୍ୟ-ପେୟ-ଅନ୍ନ-ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିର ଛପନ-କୋଟି ଭଣ୍ଡାର ସଜାଡ଼ି ରଖିଲେ । ମଣିଷଦଳ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ସେ ସମ୍ପେଦ୍ଧ ନିମନ୍ତଣ ଜଣାଇଲେ—ତମେମାନେ ସୁଦୂର ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି ଶ୍ରୀନୁ-କ୍ଳାନ୍ତ । ଆସ, ଆଜି ମୋର ଆତିଥ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କର ।

ମଣିଷଦଳ ସେଠାରେ ଅଟକି ଯାଇ ପ୍ରଶ୍ନବାରୀ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପରସ୍ପରକୁ ରୁହିଁବାରେ ଲାଗିଲେ । ଅନ୍ନ-ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିର ଗନ୍ଧରେ ସମସ୍ତେ ଲାଜକୁଣ୍ଠ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । କେତେକଙ୍କ ଭ୍ରମରୁ ଲଳ ବହିବାରେ ଲାଗିଲା !

କିନ୍ତୁ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କର ମୋହ ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସେମାନେ କହିଲେ—ନା, ନା, ସ୍ଵର୍ଗ ଯାତ୍ରା ପଥରେ ବିଶ୍ରାମ କରିବା ଭବିଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ବୁଲ ।

ସେମାନେ ଅଲୋକେ ବୁଲିଲେ ।

ଯେଉଁମାନେ ମା' ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ପୁରରେ ଅଟକି ଗଲେ, ସେମାନେ ମହା ଅନନ୍ଦରେ ପେଟ ପୂରାଇ ଅନ୍ନ-ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି

ଭୋଜନ କଲେ; ପରମ ଭୃତ୍ୟର ବଶାମ କରୁ କରୁ ପଚାରିଲେ—
 “ମା, ଆମେ ଯଦି ଏଠାରେ ରହିଯାଉଁ, ଏହି ଭଲ ଆମକୁ
 ଖାଇବାକୁ ଦେବ ତ ?”

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଉତ୍ତର ଦେଲେ—‘ନିଶ୍ଚୟ !’

ସେମାନେ ସବୁ ସେହିଠାରେହିଁ ରହିଗଲେ ।

ନାରାୟଣ ତା ପରେ ମା’ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ପଠାଇଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସି
 ପଥ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ହେମମୟ ଦୁର୍ଗମ ନିର୍ମାଣ କଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ,
 ମାଳା, ମଣି, ମାଣିକ୍ୟରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟମୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର ।
 ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ସ୍ଵର୍ଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଥିଲେ,
 ସେମାନେ ସେଇଠି ଅଟକି ଗଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର ଦେଖି ସେମାନଙ୍କର
 ଆଖି ଝଲସିଗଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆହ୍ୱାନ କଲେ—“ଆସ, ଏ ସବୁ ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ତମର
 ପାଇଁ ! ଚାଲ, ପୁରମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କର ।”

ସେହି ଅଗ୍ରଗାମୀ ମଣିଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ହଲେ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁରରେ
 ପ୍ରବେଶ କଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ପଥ ମଧ୍ୟରେ ନାରାୟଣଙ୍କ ନିଦେଶରେ
 ଆହୁରି ଗୋଟାଏ ସୁରମ୍ୟ ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମିତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା ।
 ଶୋକ-ପାଶୋର ଅପ୍ରବ ଉଦନ; ଚତୁର୍ଦିଗରେ ବର୍ଣ୍ଣବହୁଳ
 ପୁଷ୍ପ-ଉଦ୍ୟାନ । ମନ ମଳୟରେ ସିନ୍ଧୁ ସୁରଭ ସମୁଦାୟ
 ପୁରଟିରେ ଖେଳିବୁଲୁଛି । ଆମକୁଞ୍ଜରୁ ଘସିଆସୁଛି କୋକିଳର
 କୁହ । ସୁସଜ୍ଜିତ ପୁରର ଦ୍ଵାର ଦେଶରେ ଉଭା ହୋଇଛନ୍ତି

ରୂପସୀ ଅପ୍ସରର ଦଳ । ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ ପୁଷ୍ପମାଳା,
ବନ୍ଦାପନାଥାଳୀ, ଆଉ ମଣିମୟ ପାନପାତ୍ର ।

ଅଗ୍ରଗାମୀ ଅବଶିଷ୍ଟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ ପ୍ରୀତି-ପୁଣ୍ଡ୍ର
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଇଲେ—“ଆସନ୍ତୁ, ଏହି ସ୍ଵପ୍ନମୟ ପୁରରେ ବିଶ୍ରାମ
ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ଆପଣମାନଙ୍କର ସେବା କରିବା ଲାଗି ଆମେ
ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଛୁ ।”

ମଣିଷଦଳ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ଲୁଲା-ଚପଳ ଭଙ୍ଗୀରେ
ଅପ୍ସରଗଣ ମଧ୍ୟ ମଧୁର ସମ୍ଭାଷଣ କଲେ—“ଆସନ୍ତୁ, ଆପଣମାନେ
ତୃଷାର୍ଣ୍ଣି, ଆମ ହାତରୁ ଏହି ସୁର ପାନ କରନ୍ତୁ । ପୁଷ୍ପ-ଚନ୍ଦନ
ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ ।”

ଜଣ ଜଣ କରି ମଣିଷମାନେ ସେହି ଅପ୍ସର-ଭବନକୁ
ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଲାଢ଼ିଲେ ।

X

X

X

ସଦଶେଷରେ ନାରାୟଣ କହିଲେ, “ଏଥର ଦେଖତ, ଇନ୍ଦ୍ର !
ଆଉ କେହି ସ୍ଵର୍ଗ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି କି ନା !”

ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର ଶାନ୍ତର ନିଃଶ୍ଵାସଟିଏ ମାରି ଉତ୍ତର
ଦେଲେ—“ନା !”

ନାରାୟଣ ପୁଣି କହିଲେ—“ଭଲଭାବରେ ପଥକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ
କର !”

ଇନ୍ଦ୍ର ଝାସ୍ତଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ କ୍ଷଣକାଳ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲ ପରେ
ତମକି ଉଠିଲେ—“ହଁ ନାରାୟଣ, କ’ଣ ଗୋଟିଏ ପଥ ମଧ୍ୟରେ
ହଲକଲ ହେଉଛି ! ବୋଧ ହୁଏ ମଣିଷ ଜଣେ ।”

ନାରାୟଣ କହିଲେ — “ବେଶ୍, ଏଥର ଯାଅ, ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର
 ଉନ୍ମୁକ୍ତ କର ! ତୁମେ ନିଜେ ପାରଜାତମାଳା ହାତରେ ଧରି ତାକୁ
 ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜ୍ଞାପନ କର, ସେ ଆସୁ; ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ତାକୁ
 ସ୍ୱର୍ଗକୁ ପାଞ୍ଚେଟି ଆଣ ।”

ସେହି ମଣିଷଟିର ପଦଧୂଳିରେ ସ୍ୱର୍ଗ ପବନ ହେଲା ।

* ଭାରତୀୟ ଜ୍ଞାନପୀଠ ପୁରସ୍କାର-ପ୍ରାପ୍ତ ଶ୍ରୀ ତାରାଶଙ୍କର
 ବନ୍ଦ୍ୟୋପାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ‘ଗଣଦେବତା’ ଉପନ୍ୟାସସ୍ତ୍ର ଗୋଟିଏ
 ଗଳ୍ପ ଅବଲମ୍ବନରେ ।

ରଥ, ରଥୀ ଓ ରଥକାର

ପୂଜା-ବେଦୀ ଉପରେ ନିବେଦିତ ପୁଷ୍ପାର୍ଚ୍ଚ୍ୟ ପରି ନଟନାଚ ମଦନକାର ମନ୍ଦିର ଆଲିଙ୍ଗନ ପାଶରେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ଆମ୍ବ-ସମର୍ପଣ କରି ଥିଲେ କବି ବଳରାମ ।

ବଳରାମଙ୍କ ମସ୍ତକର ମସୃଣ କେଶଗୁଚ୍ଛ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ଚୈକ-ଅଙ୍ଗୁଳିଲେନା କରୁ କରୁ ମଦନିକା ପ୍ରକାଶ କଲେ—“ଆଜି ବୋଧହୁଏ କୌଣସି-କାରଣରୁ କବି କ୍ଳାନ୍ତ ଓ ବିବ୍ରତ ।”

କବି ନିରୁତ୍ତର । କେବଳ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ଵାସ ତ୍ୟାଗ କରି ମଦନକାର ସେହି ସାମଳ ଭୂପର ସମ ବିପୁଳ ବନ୍ଧଦେଶର ମଧ୍ୟଭାଗରେ ମୃଗ ଲୁଚାଇ ନିଦ୍ରା ଯିବାର ଛଳନା କଲେ ।

ଶ୍ରୀମୁରୁଖୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନଦୀନା ନଟନାଚ ମଦନକାର ସୁସଜ୍ଜିତ ଦ୍ଵିତଳ ପ୍ରାସାଦ । ତାହାର ଏକ ଶାନ୍ତ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକୋଷ୍ଠକୁ ଅଶାନ୍ତ-ଚିତ୍ତ କବି ବଳରାମ ଉଷ୍ଣ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସରେ ବ୍ୟଥାକୁଳ କରି ପକାଉଥିଲେ । ମୁକ୍ତ ବାତାୟନ ପଥରେ ଘୃଷି ଆସୁଥିଲା—ଦଶ, କାହାଳୀ, ମୃଦଙ୍ଗ, କଂସାଳର ଉଦାତ୍ତ ଧ୍ଵନି ।

ଅଜି ପବନ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ।

ହରି ଶଙ୍କରେ ଅଦୂରସ୍ଥ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡର ବିରାଟ ଜନ-ସମୁଦ୍ର ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ବୋଧହୁଏ ପହଣ୍ଡି ବିଜେ ଶେଷ ହୋଇଛି; ଠାକୁରମାନେ ରଥ ଉପରକୁ ଉଠିବେ । ଦଇତାମାନେ ଯେପରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ !

ମଧ୍ୟସ୍ତ୍ରୀ ମୃଦୁ କଣ୍ଠରେ ମଦନିକା କହିଲେ—“ଆଜି ପରି ପୁଣ୍ୟ ଦିବସରେ ଜଣେ ନଟନାଟ୍ୟ ନିକଟରେ ପୁଣି ଏ ଅମାତ୍ୟ କାହିଁକି କରି ?”

ବଳରାମଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଏକ ଶୁଷ୍କ ହାସ୍ୟର ତରଙ୍ଗ ଖେଳିଗଲା ।

ଅମାତ୍ୟ ! ଗଜପତି ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରି ସୁତ ମହାକବି ବଳରାମ ମହାପାତ୍ର ରୂପସୀ ମଦନିକା । ନିକଟରେ ଅମାତ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ! —ପୁଣି ପବନ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଦିବସରେ ! ଧର୍ମ ଓ ଯୌନତା କି ସଫଳ-ସ୍ଥାନ ? ଅନାଗୁର ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା କ’ଣ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ?

ବଳରାମ କହିଲେ—‘ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସକଳ ପ୍ରକାର ଅନୁରାଗ ହିଁ ଅମାତ୍ୟ, ମଦନିକା ! ସକଳ ପ୍ରକାର ପ୍ରେମର ପ୍ରକୃତ ଅସା-ମାଜକ ! —ତାହା ନାଟ୍ୟପ୍ରେମ ହେଉ, କିମ୍ବା ରାଷ୍ଟ୍ରପ୍ରେମ ହେଉ, ଅଥବା ହେଉ ବିଭୂପ୍ରେମ !

ନଟନାଟ୍ୟ ମଦନିକା ନିକଟରେ କବିକାଣୀ ଯେପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଦୁବୋଧ୍ୟ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା ! ତଥାପି ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଦୂର ପଦ୍ମତର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପରି ତାହା ମଦନିକାର ସୁକୋମଳ ପ୍ରାଣକୁ ସ୍ପନ୍ଦନାୟିତ କରି ଦେଉଥିଲା ।

କୁଞ୍ଜ-ଚନ୍ଦନ-ଚର୍ଚ୍ଚିତ ମଦନିକାର ଚରୁତପଳ ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ ବାରମ୍ବାର ଚୁମ୍ବନ କରୁ କରୁ ବଳରାମ କହିଲେ—“ପିତାପାରି ଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ନିଷ୍ପେମ ନୁହେଁ ମଦନିକା ! ଏହା ଅଗ୍ନି ହୋଇ ଚକ୍ରିକ ହୁଏନା, ପୁଣି ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୁଏ । ମୋର ଦେହ-ମନରେ ଏହା ଯେଉଁଠି ଉଦୟ ଉଦ୍ୟମ—ଯେଉଁ ପ୍ରବଳ ପୌରୁଷର

ସଞ୍ଚାର କରେ, ତାହାର ଫଳଶ୍ରୁତି ହିଁ ହେଉଛି ମୋର ସାରସ୍ୱତ ସୃଷ୍ଟି ସମୁଦ୍ର ଏବଂ ମୋର ଜଗନ୍ନାଥେକପ୍ରାଣତା !”

ମଦନକାର ମୃଗାଳ-କୋମଳ ବାହୁବନ୍ଧନ ବଳରାମଙ୍କ ଶାଳପ୍ରାଂଶୁ ଶରୀରରେ ନିବିଡ଼ତର ହେଲା । ବଳରାମ ପୁଣି କହିଲେ — “ଏହି ରଥାକଥା ଅମାତ୍ୟ ପାଇଁ ମୁଁ ଆଦୌ ବ୍ୟସ୍ତ ବା ବିବ୍ରତ ନୁହେଁ; ମଦନକା ! ଆଜି ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚାର ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତରୁ ଗୋଟିଏ କଥା କମଳ-କୋରକର କଦର୍ଯ୍ୟ ଗାଟ ପରି ମୋର ମର୍ମସ୍ଥଳକୁ ବାରମ୍ବାର ବିଦ୍ଧ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ।”

ସହାନୁଭୂତିପୂର୍ଣ୍ଣ କଣ୍ଠରେ ମଦନକା ଜିଜ୍ଞାସା କଲ — “କବିଙ୍କ ମର୍ମବେଦନାର ଉପଶମ ଲାଗି ଏ ଘାନଘନା ନଟନାସ୍ତ୍ର କଣ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରବ ନାହିଁ ?”

ମଦନକାର ଚଟୁଳ ଚିତୁକରେ ଆପଣା ଅଙ୍ଗୁଳି ସ୍ପର୍ଶକରି ବଳରାମ ଉତ୍ତର ଦେଲେ — “ନିଶ୍ଚୟ ! ସେଇଥିଲାଗି ତ ଅଳି ପ୍ରତ୍ୟା-ହ୍ୱଣରୁ ତୁମ ନିକଟକୁ ଧାଇଁଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ସାମୟିକ ଉପଶମ ପରି-ବର୍ତ୍ତେ ମୁଁ ରୁହେଁ ମର୍ମବେଦନାର ଉତ୍ପାଟନ । ରୁହେଁ—ବିଭ୍ର-କୁପା !”

ତାଙ୍କର ହୃଦୟ-ପଞ୍ଜର କମ୍ପିତ କରି ବାରମ୍ବାର ଘର୍ତ୍ତଶ୍ୱାସ ବହିର୍ଗତ ହେବାରେ ଲାଗିଲା ସେ କହିବାରେ ଲାଗିଲେ — “ମହାପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କରୁଣାଲତରୁ ମୁଁ କାହିଁକି ବସ୍ତତ ହେଉଛି, ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ, ମଦନକା ! ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଚରଣସେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ରଚନା କଲ ଏତେ ସଂଖ୍ୟକ କାବ୍ୟ-କବିତା । ବିଶେଷତଃ ବହୁ ସାଧନା, ବହୁ ଅଧ୍ୟବସାୟ ଫଳରେ ନିର୍ମାଣ କଲ ରମାୟଣରୁପୀ କାବ୍ୟ-କୋଶାଳ । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ମୋର ରାଜକାୟ ସ୍ୱୀକୃତି ? କାହିଁ ଅନୁମୋଦନର ଅଭିଜ୍ଞାନ ?”

ମଦନକା କହିଲା—“ପ୍ରକୃତରେ, ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ୱୀକୃତି ବା ଅନୁମୋଦନ ବିନା କବି-ଜୀବନ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଉତ୍କଳୀୟ ଜନଗଣର ହୃଦୟ-ସିଂହାସନରେ କବି ବଳରାମ ଆଜି ସଗୌରବ ଅଧିଷ୍ଠିତ—ଏହା ତ କେହି ଅସ୍ୱୀକାର କରିପାରିବେ ନାହିଁ !”

ବଳରାମ ଉତ୍ତର ଦେଲେ—“ତଥାପି ଗଜପତି ମହାରାଜାଙ୍କ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଓ ସମ୍ପ୍ରୀତି ମୁଁ ଲାଭ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସଭା-ପଣ୍ଡିତ-ମଣ୍ଡଳୀରେ ମୋର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ମୁଁ ଶୁଦ୍ର—ମୁଁ ପ୍ରାକୃତ ଯୁଦ୍ଧର କବି । କବିତ୍ୱଶ୍ରମ ଜୀବଦେବ ଆରୁର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ଅଧିକ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ ହେଁ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଉତ୍କଳ-ଖଣ୍ଡରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଆଜି ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଏ ବିଡ଼ମ୍ବନା । ଏହା ବିଭୀଷଣର ଅଭାବ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ’ଣ ହୋଇପାରେ ?”

ବଡ଼ଦାଣ୍ଡର ଜନ-କୋଳାହଳ ହିମେ ଜୀବୁତର ହେଉଛି । ପୂର୍ବ ବାତାୟନ ପଥରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନନ୍ଦଘୋଷ ରଥର ସୁସଜ୍ଜିତ ଚୁଡ଼ା ଦୃଷ୍ଟିଗୀତର ହେଲଣି । ବୋଧହୁଏ ରଥଟଣା ଆରମ୍ଭ ହେଉଛି । ମଦନକାର ବାହୁବନ୍ଧନରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତକରି କବି ବଳରାମ ଅକସ୍ମାତ୍ ଉଠିପଡ଼ିଲେ ।

“ମୁଁ ଅବିଳମ୍ବେ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବି, ମଦନକା ! ଯାଏଁ, ରଥା-ରୁଡ଼ି ଦେବତାଙ୍କଠାରେ ମୋ ପ୍ରାଣର ଅକ୍ତୁଳ ପ୍ରାର୍ଥନା ଥରେ ନିବେଦନ କରି ଦେଇ ଆସିବି ।”—କହୁ କହୁ ବଳରାମ ବହିର୍ଗତ ହୋଇଗଲେ ।

ମଦନକା ବିସ୍ମୟବିମୁତ୍ତା ହୋଇ କବିଙ୍କ ବହିର୍ଗମନ-ପଥକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଆଜି ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରର ପାଷାଣ-ପ୍ରାଚୀର ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର

ଦେବତା ଆସିଛନ୍ତି ସମାଜର ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଉପରକୁ । ଭକ୍ତ ଓ ଭଗ-
 ବାନଙ୍କର ଏହି ଅବାଧ ମୁକ୍ତ ମିଳନର ଅବକାଶ ବାସ୍ତବିକ ବଡ଼
 ତାପୂର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ । ଆପଣାର ପ୍ରିୟ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଭଗବାନ
 ସ୍ୱରକ୍ଷରେ ଦେଖିବେ—ସ୍ୱକର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣିବେ । ସେଇଥିପାଇଁ ତ
 ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଏ ବାସ୍ତବିକ ରଥଯାତ୍ରା । ମଦନିକା ନନ୍ଦଦୋଷର
 ରକ୍ତାକୁ ରୁହିଁ ଭକ୍ତରେ ମସ୍ତକ ଅବନତ କଲ ।

X

X

X

ବହୁ କଷ୍ଟରେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡର ଲୋକାରଣ୍ୟ ଅତିକ୍ରମ କରି
 ବଳରାମ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନନ୍ଦଦୋଷ ରଥ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ।
 ଭକ୍ତ-ସ୍ତବରେ ସେ ତନ୍ମୟ, ଆତ୍ମହର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱୟ
 ତାଙ୍କର ଥିଲା ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ । ଘର୍ମଗ୍ରସ୍ତ ସମସ୍ତ ଶରୀରଟି ମନ୍ଦ ପବନରେ
 ତାଳବୃନ୍ତ ଭଳି କମ୍ପିତ ହେଉଥିଲା ।

ସମ୍ମୁଖରେ ଉଆରୁଡ଼ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ । ବଡ଼ ବଡ଼ ରକା-
 ଡୋଲା ମେଲି ସେ ଯେପରି ଅଗଣିତ ଭକ୍ତ-ସମାଜର ହୃଦୟ-କନ୍ଦର
 ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିନିଷେପ କରୁଛନ୍ତି । ଅଭୟବାଣୀ ଯେପରି ଝରିପଡ଼ୁଛି
 ତୁଣ୍ଡରୁ ! ବାହୁଯୁଗଳରେ ଯେପରି ଆନ୍ତରିକ ଆଲିଙ୍ଗନ-ମୁଦ୍ରା ।

ବଳରାମ ଉନ୍ମତ୍ତ ଭଳି କାହାରିକୁ ତ୍ରୁଷ୍ଟେପ ନକରି ନନ୍ଦ-
 ଦୋଷ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । ଉଚ୍ଚକଣ୍ଠରେ ସେ ‘ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ’-
 ‘ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ’ ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥାଆନ୍ତି । ସ୍ୱରଦେଶରେ ଶୁଭ୍ର
 ଉତ୍ତରାୟଣ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନରୂପ । ମସ୍ତକର ଘନକୃଷ୍ଣ କେଶରାଣି ବିପ-
 ଯ୍ୟସ୍ତ । ସୁଦାମ ଗୌର ତରୁର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ କୁଙ୍କୁମ ଓ ଅଳକର
 ଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ମୟୂଣ ଗଣ୍ଡଦେଶରେ ତାମ୍ବୁଳର ସିଠା ।

ସେବକ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା—କିଏ ଅଶୁଭ ହେଲେ—ନନ୍ଦିଆଣ୍ଡ ଅପବିତ୍ର ହେଲା ! ଲମ୍ପଟ ମନ୍ଦିସୁତ ସଦ୍ୟ ଗଣିକାଳୟରୁ ଆସି ରଥ ଉପରେ ଉଠିବ । ଧର—ବାଧା ଦିଅ ତାକୁ !

କେତେଜଣ ବଳରାମଙ୍କୁ ବେଢ଼ିଗଲେ । ଅଦୂରରେ ଛେର ପହଁରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ ଗଜେଡ଼ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର ଦେବ । ଯଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଦ ଦିଆଗଲା । ରାଜସମ୍ମତ ଘେନି ସେବକ ପଣ୍ଡାମାନେ ବଳାଙ୍ଗାରରେ ବଳରାମଙ୍କୁ ରଥ ଉପରୁ ବହୁଣ୍ଡାର କରିଦେଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମି ତ, ଅପମାନିତ ହୋଇ ବଳରାମ ଆଉ ସେଠାରେ-ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବ୍ୟଥାକୁଳ ଚିତ୍ତ ତାଙ୍କର ବାହୁନି ଉଠିଲା ।

ଭକ୍ତି ଓ ଭୁକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ କ'ଣ ସମବାୟ ବା ସହାବସ୍ଥାନ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ? ସେ ଅପବିତ୍ର ପତିତ ହୋଇପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦେବତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଭକ୍ତି-ନିବେଦନ କରିବାର ଅଧିକାର କ'ଣ ତାଙ୍କର ନାହିଁ ? କିଏ ତାହା ହେଲେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ 'ପତିତପାବନ' ନାମରେ ଆଖ୍ୟାତ କରିଛି ?

ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରରେ ଜଗନ୍ନାଥ-ଜଣାଣ ଗାନ କରୁ କରୁ କବି ବଳରାମ ମହୋଦୟ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ସୁଲଳିତ କଣ୍ଠର ସେହି କାରୁଣ୍ୟମୟ ଜଣାଣରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡର ଜନସମୂହ ମଧ୍ୟରୁ ବହୁ ଭକ୍ତ ତାଙ୍କର ଅନୁଗମନ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେଠାରେ ଯେପରି ଏକ ବିପତ୍ତପାତ ସଂଘଟିତ ହୋଇଗଲା ! ଏକ ଅନାକାଞ୍ଚ୍ ସିତ, ଅପ୍ରୀତିକର ପରିସ୍ଥିତି । ଉଦ୍‌ବେଳିତ ଜନସମୂହରେ ଯେପରି ଭଙ୍ଗା ପଡ଼ିଆସିଲା ! ବ୍ୟାହତ

ହେଲୁ—ରଥଟଣା କାର୍ଯ୍ୟ । ସେବକ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭଲେଣି ପଡ଼ିଗଲା । ଗଜପତି ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବ ଦିବୁତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ କୋଠପାଳ ଆସି ସମ୍ଭାଦ ଦେଲୁ— ସମୁଦ୍ର-କୂଳରେ ମନ୍ଦିର ସୁତ ବଳରାମଙ୍କ ନିକଟରେ ଜନସମାଗମ ହେଲେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ବଳରାମ ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ଜଣାଣ ଗାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଜନତା ଉତ୍ତୁଷ୍ଠ ହୋଇ ତାହା ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଛି । ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରୁ ସମୁଦ୍ର-କୂଳ ଆଡ଼କୁ ପିମ୍ପୁଡ଼ିଆର ଭଳି ଲୋକେ ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଶସ୍ତ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଉପରେ ତଳଟି ଯାକ ରଥ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ଦଣ୍ଡାପୁମାନ ରହିଛି ।

ନନ୍ଦଦାସ ଉପରୁ ବଳରାମଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିଷ୍କାର କରିବା ହୁଏତ ଉଚିତ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇନାହିଁ । ଭକ୍ତର ଅପମାନ ଯେ ଭଗବାନଙ୍କର ଅପମାନ ! ଗଜପତି ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବ ମନେ ମନେ ବିଶେଷ ଅନୁ-ଚପ୍ତ ହେଲେ ।

ଉପାୟାନ୍ତର ନ ଦେଖି ପରଶେଷରେ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବ ପାସମନ୍ଦୀର ଗହଣରେ ସମୁଦ୍ରକୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗତି କଲେ ।

ମହୋଦଧର ବସ୍ତ୍ରୀର୍ଣ୍ଣ ବେଲାଭୂମି । ଅନନ୍ତଦୁରରେ ଗୋଟିଏ ବାଲିକୂଳ ଉପରେ କବି ବଳରାମ ବସି ରହିଛନ୍ତି । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ସମସ୍ତ ନିର୍ମୂଳ ତିନିଗୋଟି ବାଲୁକା-ରଥ । ଆଶା, ଆକୃତି ଓ ଆତ୍ମ-ବିଶ୍ୱାସର ବାହନ ! ସେଥିମଧ୍ୟରେ ସେ ଆପଣାର ପ୍ରାଣପ୍ରିୟ ଦେବତା-ମାନଙ୍କୁ ସମାଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇଛନ୍ତି । ଦୁଇ ଅଖିରୁ ତାଙ୍କର ଲୋଚକର ଧାର ଛୁଟୁଛି । ସେହି ବାଲୁକାରଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଯୋଡ଼-ହସ୍ତ ହୋଇ ସେ ଉଚ୍ଚକଣ୍ଠରେ ଜଣାଣ ବୋଲିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି—

“ହରି ହୋ, ବାଲରେ ବିରଥ କରିଛୁ ମୁହିଁ ।
 ସନ୍ତୋଷେ ବିଜୟ କରି ଗୋସାଇଁ ॥
 ନାଥ ତୁ ସାରଥ୍ୟପଣେ ସେ ଥାଉ ।
 ରଥୀ ବୋଲାଇ ଯେଣେ ତେଣେ ବାଉ ॥
 ହରି ହୋ, ହାତକେ ବାଗ ଆର ହାତେ ଶୁଟ ।
 ଦାସ ବଳରାମର ତୁହି ଅଣ୍ଟା ॥
 ହୋ, ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ ମାୟା କରୁ କି ମୋତେ ?
 ଏ ମାୟା କଲେ କି ଡରଇଁ ତୋତେ ?
 ନାଥ ମୁଁ ତୋ'ତହୁଁ ଧର୍ତ୍ତାୟ ଜାଣ ।
 ମୋତେ ଦେଖାଇଣ ଲେଉଟୁ ଯେ ଟାଣ ॥
 ହରି ହୋ, ତୋହ ମାୟାକୁ ନ ଡରଇଁ ମୁହିଁ ।
 ଦାସ ବଳିଆ ତୋ ବୋଲେ ନ ଥାଇ ॥”

ଏହା ଯେ ଭକ୍ତିସାଗର ମହାସମୂହ ! ଏଥିରେ ଅବଗାହନ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ କେତେଜଣଙ୍କର ଥାଏ ? ଗଜପତି ପ୍ରତାପ-ରୁଦ୍ରଦେବ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଭକ୍ତ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆପଣାର କରିପାରେ, ଏବଂ ତାହାର ବଳରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହକୁ ସେ କିପରି ନିଜର ଅଧିକାର ବୋଲି ମନେ କରେ, ତାହା ସ୍ମରଣରେ ଦେଖି ରାଜା ମୁଗ୍ଧ-ଚକିତ ହୋଇଗଲେ ।

ବଳରାମ ସେହିପରି ଭାବବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ଏକମନରେ ଗାଇବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତୁ—

“ହରି ହୋ, ମୁହିଁ ଦାନ ଦୁଃଖୀ ଶୁନ ପାମର ।
 ନ ବସିଲି ସାଧୁଗୋଷ୍ଠୀ ସଙ୍ଗର ॥

ନାଥ ମୁଁ କିଛି ହିଁ ଜାଣିଲି ନାହିଁ ।
 ତୋହର ସେବା କରଇଁ ଗୋପାଇଁ ॥
 ହରି ହୋ, ନ-ଜାଣିଲି ଲୋକେ କହି ନ ଦେଉ ।
 ବଳିଆ ଦାସକୁ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଉ ॥
 ହରି ହୋ, ମୁହିଁ ଯେବେ ନିଶ୍ଚେ ହୁଅନ୍ତି ତୋର ।
 କପାଇଁ କ୍ଷେପୁ ଯେ ହୋନ୍ତି ବାହାର ॥
 ନାଥ ହୋ, ଏବେ ଯେ ଜାଣିଲି ମୁହିଁ ।
 ତୋହର ଦୟା ଆଉ ମୋତେ ନାହିଁ ॥
 ତୁ ସିନା ମୋତେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋସାଇଁ ।
 ବଳରାମ ତୋତେ ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ॥”

ମନ୍ଦ୍ରସୂତ ବଳରାମଙ୍କ କବିଖ୍ୟାତି ପୂର୍ବରୁ ଗଜପତିଙ୍କର
 କର୍ତ୍ତୃଗୋଚର ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ତାଙ୍କର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହେଲା—
 ବଳରାମ ପ୍ରକୃତରେ ଜଣେ ଭଜକୋଟିର ଭକ୍ତ-କବି । ଗଣ୍ଡର ଭକ୍ତି
 ଓ ଭାବନା ବଳରେ ସେ ବାସୁଦେବ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଅତି ଆପଣାର
 କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ବଳରାମଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ପ୍ରତାପରୁଦ୍ରଦେବ କହିଲେ—
 ତୁମକୁ ଅପମାନିତ କର ଯାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଦୁଃଖିତ ଓ ଅନୁରାଗି ।
 ଶୁଭ, ବର୍ତ୍ତମାନ ନିନ୍ଦାଦୋଷ ତୁମ ଅପେକ୍ଷାରେ !

ବଳରାମ ମାରବରେ କେବଳ ଅଶ୍ରୁ ଚର୍ପଣ କରୁଥିଲେ ।

ଗଜପତି ପୁଣି କହିଲେ—ଭକ୍ତି ବଳରେ ତୁମେ ଏଠାରେ
 ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ବାଲିରଥରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଛ, କବି ! ଶତ-
 ଶତ ଭକ୍ତଜନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କବିରୁ ବଳରେ ମନ୍ଦ୍ରମୁଗ୍ଧ କରି ଏଠାକୁ ଟାଣି
 ଅଣିଛ । କିନ୍ତୁ ତେଣେ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ରଥଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ

ରହିଛି । ଚାଲି, ଭକ୍ତକବିଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରେ ଦେବତାଙ୍କର ରଥଯାତ୍ରା ସୁସମାହିତ ହେଉ ।

ସ୍ଵର୍ଗମିତ ରଥ ପାଶ୍ଚାତ୍ ବାଲୁକା ଉଠାଇ କବି ବଳରାମ ଆପଣା ମସ୍ତକରେ ବୋଲି ହେଲେ । ନୟନ-ସୁଗଳରେ ତାଙ୍କର ସେହିପରି ଲୋଭକର ବନ୍ୟା । କିନ୍ତୁ ସେ ଲୋଭକେ ଫୁଲକର— ପରମ ପ୍ରାପ୍ତିର ଲୋଭକ !

ତୃତୀୟ ନୟନ

ରାତି ଅଧ । ଚଇତ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ରାତି । ଗୁନ୍ଦ ଆସି ମଥା
ଉପରେ ହେଲଣି । ଗୁରୁଆଡ଼େ ଜୋଛନାର ଜଆର ଖେଳିଯାଇଛି ।
ସାରା ଗାଆଁଟା ନିଶବଦ ହୋଇଗଲଣି । କେବଳ ଅଲେଖ ଟୁଙ୍ଗୀରୁ
ଖଞ୍ଜଣୀର ତାଳେ ତାଳେ ମିଳିତକଣ୍ଠର ଭଜନ ସ୍ଵର ଶୁଣାଯାଉଛି—

ଜୀବନ ସାହାକୁ କହି
ଜଳେ ଯେସନେ ନଳିନୀ ଖେଳଇ,
ସୁମନ ରେ
ଜୀବ ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ଦେହୀ ॥

ଘର ଅଗଣାରେ ସଞ୍ଜପହରୁ ଜଳୁଥିବା ଧୂନ ଲିଭୁଲିଭି
ଆସୁଛି । ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣୀ ଧୂନରେ କାଠ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ପକାଇ ନଆଁ ତେଜ
ଦେଲେ । ଦାଣ୍ଡକୁ ଥରେ ଚାହିଁ ଦେଇ ମନକୁ ମନ କହିଲେ — ରାତି
ଅଧ ହେଲା; ଏମାନେ ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ?

ଭ୍ରମଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଧୂନ ପାଖରେ ବସି ବହୁ ସମୟ
ହେଲା ସେ କଣ ଭାବୁଥିଲେ ପଚାରିଲେ—“ଧରମା, ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଙ୍କ
କଥା କହୁଛ ? ସେ ଦୁହେଁ ଟୁଙ୍ଗୀରେ ଥିବେ । ଆଜି ତ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ।
ସାରା ରାତି ଭଜନ-ଚଉତିଶାରେ ମାତି ରହିବେ । ଘରକୁ ଆସିଲ
ଭଳି ତ ଲାଗୁ ନାହିଁ !”

ଶିର ଶିର ପବନରେ ବହିଆସୁଛି କେଉଁ ଏକ ନାମ-ଅଜଣା
ପୁଲର ମଧୁର ଗର । ଦୂର ଆମ୍ଭ ବଠିଗୁରୁ କୋଇଲିର କୁହୁ-ସ୍ଵର

ରହି ରହି ଶୁଣାଯାଉଛି । ତା ସଙ୍ଗେ ଭାସିଆସୁଛି—ଖଞ୍ଜଣୀ ଭଜନର ମିଳିତ ତାନ—

କହେ ଝାମ ଘୋର ମୃତ
କରତା ପୁରୁଷ ସଂସାରେ ବଡ଼,
ସୁମନ ରେ
କାଳଦଣ୍ଡ ସ୍ଵାମୀ ଫେଡ଼ ॥

ଝାମଙ୍କର ଦେହ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇଉଠିଲା । କାଳଦଣ୍ଡ ! ସେ ତ ଅଭିମନ୍ୟୁ ପାଇଁ ଚନ୍ଦ୍ରବ୍ୟଫ । କିଏ ଆଉ ତହିଁରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଏ ? କଣ୍ଠା ପୁରୁଷ ବିନା ଅଜ୍ଞାନ ମୃତ ଝାମ ଘୋର ତାହା ଫେଡ଼ି କିପରି ?

‘ଅଲେଖ’, ‘ଅଲେଖ’ ବୋଲି ଉଦ୍ଧାରଣ କରି ଝାମ ହଠାତ୍ ଏକ ଭାବ-ଆବେଗରେ ଠିଆହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ପାଖକୁ ଧାଇଁଆସି ତାଙ୍କ ବାହୁ ଧରି ପକାଇଲେ । ପରୁରଲେ—“ଏ ନିଶବଦ ଅଧରାତରେ ପୁଣି ବାହାରୁଛ କୁଆଡ଼େ ?”

ଝାମ କହିଲେ—“ଏଇଭଳି ନିଶବଦ ଅଧରାତରେ ତ ବାହାରବାକୁ ପଡ଼େ ଶ୍ରୀମା ! କିନ୍ତୁ ଏକା ଏକା ନୁହେଁ, ସାଙ୍ଗରେ ତୁମ ଭଳି ସହଧର୍ମିଣୀ ଥିବା ଲୋଡ଼ା । ଆଖିରେ ମୁଁ କିଛି ଦେଖିପାରୁ ନଥିଲେ ବି ଭଲଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଛି—ଏ ତଇତ ଶୁକ୍ଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ରାତର ମହିମା । ରୁଲ, ଦାଣ୍ଡରେ ଟିକିଏ ବୁଲି ଆସିବା !”

ବାହାରେ ଶାନ୍ତ ଶୀତଳ ଜୋଛନା ରାତି । ଅପୂର୍ବ ରସ, ଗର ଓ ରାଗିଣୀର ସମାହାର । ଝାମ ତାହା ଉପଭୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ନିଜର ସମସ୍ତ ସମର୍ଥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେଇ ।

କାପୁ ସଙ୍ଗେ ଗୁପ୍ତା ପରି ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣା ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ପାଖେ ପାଖେ ଚାଲିଥିଲେ । କହିଲେ—“ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବା ନାହିଁ । ତେଣେ ଘରଦ୍ୱାର ମୁକୁଳା ପଡ଼ିଛି । ଚାଲିଆଡ଼େ ତ ଆମର ଶରୁ । ଟିକିଏ ସତର୍କ ହୋଇ ନ ଚଳିଲେ.....”

ଭୀମ ହସିଲେ, କହିଲେ—“ଶରୁ ଆମର ଆଉ କରିବ କଣ ? ଆଉ ତ କରିବା ପାଇଁ କିଛି ବାକୀ ନାହିଁ ! ଟାଡ଼ି-ଗାଳି, ନିନ୍ଦା-ଅପମାନ, କୁସା-ହିଂସୁକତା—ଆଉ କେଉଁଟା ବାକି ରହିଲା ?

ହାସ୍ୟ ଭଙ୍ଗିନା ଗାଳି ଗଦା ଘାକୁ
ଗଳାରେ ପିନ୍ଧିଛୁ ମାଳ ।
ଟାକି ଟାକି ମୁହିଁ ଆଗତକୁ ଚାହିଁ
ବନ୍ଧି ଯାଉଅଛୁ କାଳ ॥”

ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣା କହିଲେ—“ଆସ, ଦାଣ୍ଡରେ ଝଙ୍କା ବଉଳ ମୂଳେ ଟିକିଏ ବସିବା !”

ଭୀମ କହିବାରେ ଲାଗିଲେ—“ଯଦି ଏଇ ବାଦ-ଛୁଦ୍ର, ହିଂସା-କପଟରେ କେତେକ ଲୋକ ଆନନ୍ଦ ବା ତୃପ୍ତି ପାଉଛନ୍ତି, ତାହେଲେ ଆମର କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ଶ୍ରୀମା ! ସେମାନଙ୍କ ଆନନ୍ଦରେ ଆମର ସୁଖ । ସବୁ ସେଇ ମହିମା ଗୋସାଇଁଙ୍କ କୃପା । ଏଇ ନିନ୍ଦା; ଅପମାନ, ମାଡ଼ି-ଗାଳି ଭିତରେ ସେ ବୋଧହୁଏ ଆମକୁ ପଶ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି ।”

ସେମାନେ ଯାଇ ବଉଳ ମୂଳେ ପିଣ୍ଡି ଉପରେ ବସିଲେ । ଝଙ୍କା ବଉଳଗଛର ପତ୍ର ପାଙ୍କେ ପାଙ୍କେ କଇଁପୁଲିଆ ଜୋଛନା ଲୁଚିକାଳି ଖେଳୁଥାଏ । ଆମ୍ବବଗିଚାର କୋଇଲଟି ହଠାତ୍ କାହିଁକି

ତୁମ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଅଲେଖ ଟୁଙ୍ଗୀରୁ ଏଥର ଏକୃଷିଆ ଧରମା
କଣ୍ଠର ଭଜନ ଶୁଣାଯାଉଥାଏ—

କ୍ଷିତ ମଧ୍ୟେ । ପଉର ହୋଇଲଣି ଯେତେ
ଖଣ୍ଡନ ହେବ କି ରୂପେ ରେ ବଞ୍ଚିଲ
ହେତୁ ନାହିଁ କାର ଚିତ୍ତେ ॥
ହାସ୍ୟ ବଳି କରଲେଣି ସତ୍ୟାଦି ଧର୍ମକୁ
ହିଂସାବାଦେ ଦିନ ନେଲେ ରେ ବଞ୍ଚିଲ
କଳିଯୁଗେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ॥

ଭ୍ରମ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । କହିଲେ—“ଆମର ବିବାହ
କଥା ଏକ୍ଷଣି ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଶ୍ରୀମା ! ତୁମେ ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣର ବିପ୍ରକନ୍ୟା ।
ମୁଁ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ କନ୍ୟା—ଶୂଦ୍ରାଦିପି ଶୂଦ୍ର । ଆମ ଭିତରେ ପୁଣି
ବିବାହ କିପରି ହେବ ! ପାପପୁର ବିଶୋୟୀ, ପୁରୋହିତ ସେତେ-
ବେଳେ କିମ କିମଲ ଭିଆଇଛନ୍ତି ? ତୁମର ସବୁ ମନେଥିବ, ଖଲିଆ-
ପାଲି ଗାଁ ଲୋକେ ତ ଆମକୁ ବାସନ୍ଦ କରି ରଖିଲେ ମାସ ମାସ
କାଳ !

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଯୋଗ ଦେଲେ—“ଓଃ...ସେ କି ଦହରଞ୍ଜ !
କି ହଇରାଣ ହରକତ ! ଅଲେଖ ପ୍ରଭୁ ହିଁ ଆମକୁ ସେ ସଙ୍କଟରୁ
ରକ୍ଷା କଲେ ।”

ଭ୍ରମ କହିଲେ—“ଗୋଟିଏ ତ ମଣିଷ ଜାତି ! ବାଉନ କୋଟି
ଭଣ୍ଡାରକୁ ଛପନ କୋଟି ଜୀବ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ସେଇ ବ୍ରହ୍ମ
ବିରାଜମାନ । ତହିଁରେ ପୁଣି ଏତେ ଜାତିଭେଦ କାହିଁକି ? କୁଆଁ-
ଅକୁଆଁ କାହିଁକି ? ‘ଛପନା କୋଟିଏ ଯେତେ ଜୀବ’ ଛନ୍ଦ, ମୋର
ଆତ୍ମା ପ୍ରାୟ ଦିଶେ !”

କିଛିକ୍ଷଣ ଭ୍ରମ ରହି ଶ୍ରୀମ ପୁଣି କହିବାରେ ଲାଗିଲେ—
 “ଚଉଦାର ଭାଇପୁର କୁଳାବର-ମଠର ସାଧୁ ସୁନ୍ଦର ଦାସଙ୍କର
 ଆଜି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ତଥ୍ୟ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର କଥା ମୋର
 ମନେ ପଡ଼ିଛି—ବିଭିନ୍ନ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କ ଲୁଗା ଖରରେ ଶୁଖା-
 ଯାଇଛି । ଲୁଗାଗୁଡ଼ିକ ଏକାଠି ଲାଗିଗଲେ ପିନ୍ଧିବା ଲୋକର ଜାତି
 ମାରା ହେବ । କିନ୍ତୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତ କିଛି ବାନ୍ଧବରୁ ନ କରି ସବୁ
 ଲୁଗାକୁ ସମାନ ଭାବରେ ଶୁଖାଇଦିଏ !”

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା କହିଲେ—“ସତ କଥା । ଜାତିଭେଦ ଏଇ
 ନଟକଟିଆ ମଣିଷ ଗଢ଼ିଛି ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ—ସୁବିଧା ପାଇଁ ।
 ନୋହିଲେ, ସବୁ ଜୀବ ସମାନ ।”

ଶ୍ରୀମ କହିଲେ—“ହଁ, ସକଳ ଘଟେ ନାରାୟଣ । ଆମର
 ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଭେଦଭାବ କଥା କେଉଁଠି
 କହିଲୁ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧ କହିନାହାନ୍ତି—ଚୈତନ୍ୟ କହି-
 ନାହାନ୍ତି—ସୁନ୍ଦର ଦାସ ବାବଜୀ, କି ଗୁରୁ ମହିମା ଗୋପାଇଁ କେହି
 କହି ନାହାନ୍ତି । ପଠାଣ ଆଉ କରସ୍ତାନ ପାତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସେପରି
 ଭେଦଭାବ ମାନୁ ନାହାନ୍ତି ।”

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଯୋଗ ଦେଲେ—“ତେବେ କି ଆମ ଲୋକ-
 ମାନଙ୍କର ଆଖି ପିନ୍ଧୁ ନାହିଁ । ‘ଜାତି-ବର୍ଣ୍ଣ’ ବୋଲି ନିଜ ନିଜ
 ଭିତରେ ଭିଡ଼ା-ଓଟର ଲଗାଇଛନ୍ତି ।”

ଶ୍ରୀମ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହି ଉଠିଲେ—“ରହିବ ନାହିଁ
 ଶ୍ରୀମା, ଏ ଜାତିଭେଦ ଆଉ ବେଶୀ ଦିନ ରହିବ ନାହିଁ । ସବେ
 ହୋଇବେ ଏକାକାର । ସେଇ ବିଚିତ୍ର ବିଚାରୀର କରଣୀ । ସମସ୍ତେ
 ଦିନେ ଚେତବେ —ହେଜବେ । ଏଇ ଆମର କରସମାଜକୁ ଦେଖ !

ଡୁଙ୍ଗୁର ମୁଠାରେ ଧରମାକୁ ଲୁଗୁଇ ରଖିଥିଲେ —ମେରଆ ପୂଜାରେ ବଳଦେବା ପାଇଁ । କରସ୍ତାନପାତ୍ରୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଧରମାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ମୁଁ ଆଣି ଆଣ୍ଡା ଦେଲି ବୋଲି ଜନ୍ମଭାଇମାନେ ମୋତେ ଛୁ-ଛୁକାର କଲେ—ଯେଉଁଠି ଦେଖିଲେ, ଖେଦ ଗୋଡ଼ାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ହେଲ କଣ ? ସରକାରୀ ଆଇନ ବଳରେ ମେରଆ ପ୍ରଥା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । କରସମାଜ ଏତେ ଦିନକେ ଚେତଲା ।”

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା କହିଲେ—“ଆମ ଧରମା ଭଲ ଭଲ ତ କୋଟିକରେ ଗୋଟିଏ ! ଅହା...ବିଚର ଅରକ୍ଷିତ ! ମେରଆ ପୂଜାରେ ତାକୁ ପୁଣି ଜାଅନ୍ତା ଟିକ ଟିକ କରି କାଟି ଥାଆନ୍ତେ ? ଅଲେଖ ଠାକୁରେ ତାହାର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ !”

ଘାମ ନରୁଉର । ଚାନ୍ଦ ସେତେବେଳକୁ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ ଡଳି ପଡ଼ିଲଣି । ସପା ଜନ୍ମ ଆଲୁଅରେ ଘାମଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଗାନ୍ଧୀର୍ଷ୍ୟର ଚିହ୍ନ ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ସେଇ ଶାନ୍ତ ସମାହିତ ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଉଚ୍ଚ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ କପାଳରେ ତାଙ୍କର ସତେ କ ଗୋଟାଏ ଆଭା ସୁଟିଉଠୁଛି । ସେ ଆଭା ଆଖିକୁ ଝଲସାଇ ଦିଏ ନା, ପ୍ରାଣକୁ ଶାନ୍ତ ଦିଏ—ମନୋରାଜ୍ୟକୁ ଆଲୋକିତ କରେ । ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ତାଙ୍କର ମୁଦ୍ରିତ । ଷଡ଼ରିପୁର ଅହେ-ତୁକ ଶିକାର ନ ହେବାକୁ ସେ ଯେପରି ଆପଣାର ସେଇ ଅସଲ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ଵାରଟି ସାରା ଜୀବନ ରୁଦ୍ଧ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ତାହା ତ ସାଧାରଣ ଚର୍ମ ଚକ୍ଷୁ । ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଅନୁଭବ କଲେ—ବରାବର ମୃକ୍ତ ଜାଗ୍ରତ ରହିଛି ସ୍ଵାମୀଙ୍କର ମର୍ମଚକ୍ଷୁ-ସେଇ ତୁଳନାସ୍ଥାନ ତୃତୀୟ ନୟନ—ସାହାର ତେଜରେ ସକଳ

ପାପ-ତାପ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୁଏ ଏବଂ ଯାହାର ଆଲୋକରେ ପୁଟି-
ଉଠେ ନୂତନ ନିରାମୟ ଜୀବନର ମହିମା !

ଅଲୋଖ ଟୁଙ୍ଗୀରୁ ଖଞ୍ଜଣୀଭଜନର ସ୍ତୋତ ସେଇଭଳି
ଛୁଟି ଚାଲିଛି । ନିଶବଦ ଗତିରେ ଅଜଗର ପରି ଶୋଇଥିବା
ଗାଆଁର ବୁକୁ କମ୍ପାଇ ଏଥର ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଗାଉଛି :—

ଶରଣ ବାଞ୍ଛିତ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଭକ୍ତ
ଗଡ଼ିଗଲେଣି ସକଳ ।
ଦୋଷ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କରି ଗୁରୁ
ଜାଗ୍ରତରେ ପ୍ରତିପାଳ ॥
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଆରତ ଦୁଃଖ ଅପ୍ରମିତ
ଦେଖୁ ଦେଖୁ କେବା ସଦ୍‌ ।
ମୋ ଜୀବନ ପଛେ ନକେଁ ପଡ଼ିଥାଉ
ଜଗତ ଉଦ୍ଧାର ହେଉ ॥

ଋଷଭର ସାର୍‌ ଶରୀରରେ ଶିବରଣ ଖେଳିଗଲା । ଆବେଦ-
ଭର କଣ୍ଠରେ ସେ କହିଲେ—“ଶୁଣୁଛୁ ଶ୍ରୀମା, ଏହା ମୋ ପ୍ରାଣର
ବାଣୀ—ମୋ ଜୀବନର ବେଦମନ୍ତ୍ର । ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଏ ପଦସବୁ ବେଶ୍
ଆଜ୍ଞା କରି ଶିଖି ପକାଇଛୁ ।”

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା କହିଲେ—“ବାପ ଗୁଣେ ପୁଅ ! ତମ ଭଳି ଶ୍ରୀଗୁରୁ
ହେତୁ ରଖିପାରେ ବହୁତ । ସେ ଓ ଧରଣୀ ଦୁହେଁଯାକ ମିଳି ତୁମର
ଅନେକ ଭଜନ ଚଉତିଶା ମୁଖସ୍ଥ କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀଗୁରୁର କଣ୍ଠ-
ସ୍ଵରଟି ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ମଧୁର । ଶୁଣ, ଶୁଣ କି ସୁନ୍ଦର ଗାଉଛି !”

ଦୁଇଜଣଯାକ ବହୁକ୍ଷଣ କାନ ଡେର ଶ୍ରୀଗୁରୁ କଣ୍ଠର ପୁଠି
 ଚନ୍ଦ୍ରୟ ହୋଇ ଶୁଣିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଆମ୍ଭବଗିରୁରେ କୁଆ
 ଯେତେବେଳେ କା—କା କଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରୟତା ଭାଙ୍ଗିଲ ।
 ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦେଖିଲେ—ପୂର୍ବଦିଗରେ ସିନ୍ଦୂର ପାଟି ଆସିଲଣି । ଏଣେ
 ପଶ୍ଚିମରେ ଦୁଇ ପାଦାଡ଼ ପଛରେ ରୂପ ଲୁଚିଯାଇଛି । ଶିର ଶିର
 ଅଣ୍ଡାପବନରେ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠୁଛି । ଭୀମଙ୍କ ଦେହରେ ଗେରୁଆ
 ଘୋଡ଼ଢେଲ ଖଣ୍ଡିଏ ବେତାଇ ଦେଇ ସେ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ—ଘରର
 ବାସି ପାଇଟି ବେଇଗି ସାରିବାକୁ ହେବ ।

ଭୀମ କହିଲେ—“ମୋ’ଲଗି ଗୋମୟ, ଦାନ୍ତକାଠି ଆହ
 ସକ କର, ଶ୍ରୀମା ! ମୁଁ ଏଠି ଟିକିଏ ବସିଛି । ଛାରଣ୍ଡ ପଡ଼ିଗଲେ,
 ମୋତେ ଡାକିବ ।

ଭୀମ ବଉଳଗଛକୁ ଆଉଜି ବସି ଆପଣା ଭବନାରେ ବୁଡ଼ି-
 ଗଲେ ।

କାଳିପରି ଲଗୁଛି । ଏଇଭଳି ଏକ ଚଇତରାତ୍ମ ଶେଷ
 ବେଳକୁ ସେମାନେ ଯାଇ ପୁଣି ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିଲେ—ବଉଦ,
 ବଡ଼ମାଳ, ଦେବଗଡ଼, ରେଡ଼ାଖୋଲ, ପଦ୍ମପୁର, ପାଲଲହଡ଼ା
 ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଶହ ଶହ ଭକ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁରୁଷ, ବାଳକ, ବୃଦ୍ଧ ସମସ୍ତେ
 ବ୍ରହ୍ମ ପାଇଁ ବାଇ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଦେଡ଼ଶହ କୋଶ ଗୁପ୍ତା ସେମାନେ
 ରାଜଦିନ ଚାଲିଛନ୍ତି—ଅକ ପଡ଼ି ନାହାନ୍ତି—କେଉଁଠି ଅଟକି ଯାଇ
 ନାହାନ୍ତି—ଗଣ୍ଡର ଉତ୍ସାହ ଉନ୍ମାଦନାରେ ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି ।

ଭୀମ କହିଥିଲେ—ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ, ସେହି ବୌଦ—ସେହି
 ବୈଷ୍ଣବ—ସେହି ମଧ୍ୟ ଅଲେଖ ଠାକୁର—ଶୂନ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ । ସେମାନଙ୍କ

ଉତ୍ତରେ କିଛି ଭେଦଭାବ ନାହିଁ । “କୋଟି ଅବତାର ନୁହଁଇ
ଗୋଟର ଭେଦ ନାହିଁ ବର୍ଣ୍ଣ ବିନ୍ଦୁ ”

ଉକ୍ରମାନେ ଯୁକ୍ତି କରିଥିଲେ — “ବ୍ରହ୍ମ ନିର୍ଗୁଣ ନିରାକାର —
ଶୂନ୍ୟ ପୁରୁଷ, ଶୂନ୍ୟ ଦେହୀ, ତେବେ ଏ ଦାରୁ ପ୍ରତିମା କହିଁକି ?”

ଶ୍ରୀମ ବୁଝାଇଲେ — “ଆରେ, ସେ ପିଲା ଭଣ୍ଡାଣ । ସରଗର
ରୂପ ପାଇଁ ପିଲାଏ ଅଝଟ ହେଲେ, ଆମେ ତାଙ୍କୁ ମାଟିରେ ଗଢ଼ା
ରୂପ ଧରାଇ, ଭଣ୍ଡାଇ ଦେଉଁ । ଏ ଦାରୁ ପ୍ରତିମା ସେଇପରି ସାଧାରଣ
ଲୋକଙ୍କ ବୁଝିବା ପାଇଁ — ଆକାର ବାଟ ଧରି ନିରାକାରକୁ ପାଇବା
ପାଇଁ । ଚୈତନ୍ୟ ଦାସ ଲେଖିଛନ୍ତି ପରା —

ଅଲେଖ ପୁରୁଷ ବୋଲି ଏକଇ ବଡ଼ଜନ
ତାର ଚତୁର୍ଥ ଧରଇ ବିକାର କଲୁମାନ ॥

ଏ ଦାରୁ ପ୍ରତିମା ହେଉଛି ନିରାକାର ଅଲେଖ ପୁରୁଷର
ସେଇ ବିକାରକଲ୍ପ । ଏବେ ସିନା — ତାଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ନିଜର
ଏକଗୁଣିଆ ବଣିଜପସରା କରି ରଖିଛନ୍ତି, ସେ ଆମର — ସେ
ସମସ୍ତଙ୍କର — ସେ ଜଗତର ନାଥ !”

ଉକ୍ରମାନେ କହିଲେ — “ତାହାହେଲେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯିବା,
ଶ୍ରୀମନ୍ଦିର ଉତ୍ତରେ ପଶି ଜଗନ୍ନାଥ ଗୋସାଇଁଙ୍କୁ ଆମର ଦ୍ଵାର-ଗୃହାରି
ଜଣାଇବା । ସେ ଜଗତର ନାଥ — ଆମର ଶୂନ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ । ବ୍ରାହ୍ମଣ-
ମାନେ କାହିଁକି ଆମକୁ ମେଲେ ଶୂଦ୍ଧ ବୋଲି କହି ମନ୍ଦିର ଉତ୍ତରେ
ପଶିବାକୁ ଦେଉନାହାନ୍ତି, ତାହା ସେ ବୁଝନ୍ତୁ ।”

ଉକ୍ରମାନେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ପଢ଼ିଥିବାର ମନେକରି ଶ୍ରୀମ
ବୁଝାଇ ଥିଲେ — “କାହାରି ସଙ୍ଗେ ହିଂସା-ବାଦରେ ଆମର ଲେଡ଼ା
ନାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଖରପ ନୁହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ବି ବ୍ରହ୍ମ

ବିଜେ କରିଛନ୍ତି । ଆରେ ବାବାମାନେ, ଏସବୁ ମାୟା—କଳକାଳର ଖେଳ । ମହତ୍ ଲୋକେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହେଉଛନ୍ତି— ଶୀର୍ଷ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧର୍ମ ବ୍ୟାପୁଛି ।

ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ କପିଳାସ ଧାମ

ତହୁଁ ଉଠିଲଣି ଧର୍ମ ।

ଶୀର୍ଷମାନେ ସବୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଲେଣି

କାହିଁରେ ନାହିଁ ନା ବ୍ରହ୍ମ ॥”

ତାପରେ ସେଇ ଭ୍ରଷ୍ଟ ଶୀର୍ଷରେ ସତ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ପୁଣି ସ୍ଥାପନା କରିବା ଲାଗି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ଶୁଭକ୍ଷାପ । ବ୍ରାହ୍ମା ମଧ୍ୟରେ ଯୋରନା, କପିଳାସ, ହିନ୍ଦୋଳ, ଆଠଗଡ଼, ବାଙ୍କି, ଖଣ୍ଡ-ଗିରି ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରୁ ଅନେକ ଭକ୍ତ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ଭ୍ରମଙ୍କର ପୁଷ୍ପ ମନେ ପଡ଼ଗଲା— ସୁଯ୍ୟୋଦୟ ବେଳକୁ ସେଦିନ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଲୋକଗହଳରେ କର୍ମ ଉଠିଥିଲା । ତତ୍ତଦ୍ଦିଗରୁ ‘ଅଲେଖ’, ‘ଅଲେଖ’ ଧ୍ବନି ଉଠୁଳି ପଡ଼ୁଥିଲା । ଭକ୍ତମାନେ ଆନନ୍ଦ-ଉତ୍ତେଜନାରେ ହମେ ଯେପରି ଅଶାୟୁତ୍ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲେ । ଅଗଣି ପାତ୍ର, ହରି ପଣ୍ଡା, ଭରତ ଦାସ, ଗୋପାଳ ଚୋର, ବାସୁଦେବ-ପଣ୍ଡା ପ୍ରମୁଖ କେତେଜଣ ବରୁ ବରୁ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଘେନି ପ୍ରଥମେ ଭ୍ରମ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଶିଶୁପୁତ୍ର ଶ୍ରୀଗୁରୁକୁ କୋଳରେ ଧରି ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ମଧ୍ୟ ପାଖେ ପାଖେ ରହି-ଥିଲେ ।

ଗଜପତି ଠାକୁର ରାଜାଙ୍କର ତ କିଛି ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲା ! ପ୍ରବଳ ବାଧା ଆସିଲା ପୂଜାରୀ ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କଠାରୁ । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ

ଟଳିଲେ ନାହିଁ । ଭରତ ଦାସ ପଖାଳ ହାଣ୍ଡି କାନ୍ଧରେ ଧରି ଘ୍ରମ-
କର ଡାହାଣ କଡ଼ରେ ଥାଆନ୍ତି । ହରି ପଣ୍ଡା ଧରିଥାନ୍ତି ତାଙ୍କର
ବାମ ବାହୁ । ଘ୍ରମ ପାଟି କରି କହିଉଠିଲେ — “ଗୋସାଇଁ ମାନେ !
ଆମେ କାହାର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ଠାକୁର ଯେପରି
ଆପଣଙ୍କର, ସେହିପରି ଆମର ମଧ୍ୟ । ଆମକୁ ଭିତରକୁ ଗୁଡ଼ି-
ଦିଅନ୍ତୁ ।

ତା ପରେ.....

ତା ପରେ ଆଖି ପିଚ୍ଛଳାକେ ବିଜୁଳବେଗରେ ଘଟିଗଲା
ସେଇ ଘଟଣାମାନ । ଘ୍ରମ ମଧ୍ୟ ସବୁକଥା ଜାଣିପାରିଲେ ନାହିଁ ।
ଖାଲି ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଜନ ଭଳି ଶବ୍ଦ କୋଳାହଳ ଶୁଣାଯାଉଥାଏ ।
ପୃଥ୍ଵୀ ଯାଉଥାଏ ଦୁଲୁକି । ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଦଳା ଚଳଟାରେ ଭରତ
ଦାସ କୁଆଡ଼େ ସେଇଠି ଟଳିପଡ଼ିଲେ । ସରକାଘ ପୁଲିସ୍ ହାତରେ
କେତେଜଣ ଭକ୍ତ ବନ୍ଦୀହୋଇ ଗଲେ । ହରି, ଅଗଣି, ବାସୁଦେବ
ପ୍ରମୁଖ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଘ୍ରମ—ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣୀଙ୍କୁ ଟେକି ଟେକି ବାହାରକୁ
ଘେନି ପଳାଇ ଆସିଲେ ।

ଆଃ.....କି ଅନାଗୁର ! କି କଷ୍ଟ, କଦର୍ଥନା ! ଖାଣ୍ଡି
କଥା କହିଲେ — ଠିକ୍ ବାଟରେ ଚାଲିଲେ, ଭକ୍ତଙ୍କୁ କଣ ଏଇପରି
କଦର୍ଥନା ଘୋଷିବାକୁ ପଡ଼େ ? ଝିଗଡ଼ା ବାଟ କଣ ଭଲ ? ହିଂସା-
ବାଦରେ କଣ ମଣିଷପଣିଆ ? ଘର୍ଯ୍ୟ ନିଃଶ୍ଵାସଟାଏ ପକାଇ ଘ୍ରମ
ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ—ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମ ମହିମା ଅଲେଖ !

ସେତେବେଳକୁ ଅଲେଖଟୁଙ୍ଗୀରୁ ଖଞ୍ଜିଣୀଭଜନ ବଦ
ହୋଇଗଲାଣି । ବଉଳଗଛ ଉପରେ କେତୋଟି ଚଢ଼େଇ ବସି

କିଛି ମିଶି ଲଗାଇଛନ୍ତି । ଘର ଭିତରୁ ଅନ୍ଧପୂଣ୍ଡା ଡାକିଲେ—
 “ତୁମେ ଏବେ ଆସ ! ସ୍ନାନ-ଶୁଭ୍ର ଶେଷ କର ! ଶରଣ ପଡ଼ିବା
 ବେଳ ହୋଇଯାଉଛି ।”

×

×

×

ଅଲେଖ ଟୁଙ୍ଗୀରେ ‘ବାଲ୍ୟ ଲୀଳା’ ସରିଯାଇଛି । ଧରମା,
 ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଦୁହେଁ ସକାଳୁ ସକାଳୁ ଯୋରନ୍ଦା ଗାଦୀକୁ ବାହାର ଯାଇ-
 ଛନ୍ତି—ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ବାବାକୁ ଶ୍ରୀମଙ୍କର କେତେକ ନୂଆ ରଚନା
 ଭଜନ-ଚଉତିଶା ଦେଇ ଆସିବେ । ବଉଳମୂଳେ ପିଣ୍ଡି ଉପରେ
 ସକାଳର କଅଁଳ ଖରା ବଢ଼େଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ହରି ପଣ୍ଡା ଓ
 ବାସୁଦେବ ପଣ୍ଡା ସେଠି ସଜ ହୋଇ ବସିଗଲେଣି ଲେଖାଲେଖି
 କରିବା ପାଇଁ । ଆଉ, ଆଉ ଭକ୍ତମାନେ ମଧ୍ୟ ଜଣକ ପରେ ଜଣେ
 ଆସି ଠୁଳ ହେଉଛନ୍ତି । କେବଳ ଶ୍ରୀମଙ୍କ ଆସିବା ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା ।

ଏତିକିବେଳେ ନରସିଂହ ଦାସ ବାବା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।
 ସେ ଏବେ ବାଲଗୁଡ଼ା, ସୁବର୍ଣ୍ଣଗିରି ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଲେଖ ଟୁଙ୍ଗୀ ଓ
 ‘ଧନୁମନ୍ଦିର’ମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ବାହୁଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେହିସବୁ ସ୍ଥାନରେ
 ସତ୍ୟ ମହିମା ଧର୍ମପ୍ରତି ଜନସମାଜର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ
 ପାଇଛି—‘ଅଲେଖ’ ନାମରେ ଲୋକେ ଭୋଳ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି—
 ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଗୀତ ହେଉଛି ଶ୍ରୀମ ଶ୍ରେୟଙ୍କର ଭଜନ-ଚଉତିଶା ।

ଜଗତେ ଉଡ଼ୁଛି ମହିମା-ବାନା !

ଶ୍ରୀମ କହଲେ—“ସତ୍ୟ ଧର୍ମର ହିଁ ଜୟ ହେଉଛି । ଆମେ
 ତହିଁରେ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର—ପ୍ରଭୁଙ୍କର ସାମାନ୍ୟ ସେବାକାରୀ ।

ନରସିଂହ ‘ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମ ମହିମା ଅଲେଖ’ ବୋଲି ଡାକ
 ଚାଲିଲେ ।

ଶ୍ରୀମ ସାମାନ୍ୟ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ—“ଆରେ, ଆମେ
କାହାରକୁ କର୍ମ ଛାଡ଼ିବାକୁ କହୁନାହିଁ—ନିଜ ନିଜର ବେଉସା-
ବୃତ୍ତି ବଦଳିବାକୁ ବତାଉ ନାହିଁ । ପିଣ୍ଡ ପାଇଁ ତ ମଣ୍ଡ ଦର-
କାର । ଦରଫସାର କରି ମଧ୍ୟ ଧର୍ମପାଳନ କରାଯାଇପାରେ । ଧର୍ମ-
ପାଳନରେ ବାହ୍ୟ ହିୟାକାଶ୍ଚ, ଅଥଥା ମୂଲ କଉଡ଼ି, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ
ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଲେଡ଼ା ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାୟ, ପାପାବୁରଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି
ଏକମାତ୍ର ଅଲେଖ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ଶରଣ-ଉଜନାଦି କଲେ ହିଁ ହେଲ ।
ଏଇ ସାଧାରଣ ସରଳ କଥା ଆମେ କହୁଛୁ । ତେଣୁ ଆମ ଆଡ଼କୁ
ଲୋକେ ଆପେ ଆପେ ତଳପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ସତ୍ୟ ମହିମା ଧର୍ମ ହୋଇଛି
ସାଧାରଣ ଜନଗଣରେ ଧର୍ମ ।”

ଏତିକି କହି ଶ୍ରୀମ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସଭରା ବଣ୍ଟରେ ଗାଇବାରେ
ଲାଗିଲେ—

ପାପଭରା ହେଲଣି ଛେଦି ।

କରୁଛନ୍ତି ଖେଳ ଗୁରୁ ଅନାଦି ॥

ମହିମା ଶବଦ ତିନିପୁର ମଧ୍ୟେ

ପିଣ୍ଡବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ଗଲଣି ଭେଦି ।

ଜଗତ ଭଗତ ତପସ୍ୟା ନିମନ୍ତେ

ଅଶେଷ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କରିବେ ସିଦ୍ଧି ॥

ନରସିଂହ କହିଲେ—“ଆପଣଙ୍କର ଏଇ ସରଳ ମଧୁର
ପଦାବଳୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ହିଁ ଆଜି ସତ୍ୟ ମହିମା ଧର୍ମ ବୁଝିଆଡ଼େ
ବିଶେଷ ପ୍ରୟତ୍ନ ହୋଇପାରିଛି । ନିଜର ମାତୃଭାଷା ଛାଡ଼ି ଆପଣ
ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ତମଜାର ଭଜନ-ତତ୍ତ୍ୱବିଶାମାନ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।”

ହରିପଣ୍ଡା ଯୋଗ ଦେଲେ—“ସେଇ ପଦାବଳୀ ଭିତରେ ସତ୍ୟ ମହିମା ଧର୍ମର ମୂଳ ନିୟମଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ଶ୍ରୀମ କହିଲେ—“କର କୁଇ ଭାଷା ମୋର ମାତୃଭାଷା ସତ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ମୋର ଜାତୀୟ ଭାଷା । ଏଇ ଭାଷାରେ ଶୂନ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କ ମହିମା ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ସମଗ୍ର ଜନସମାଜ ନିକଟରେ ମୋର ପଦାବଳୀ ପହଞ୍ଚିପାରିବ ।”

ନରସିଂହ କହିଲେ—“ତାହା ଠିକ୍ । ବାମଣ୍ଡା ରଜା ଶ୍ରୀ-ବାସୁଦେବ ସୁତଳ ଦେବ ସେଇ କଥା କହନ୍ତି । ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀମ ପ୍ରକାଶ କଲେ—“କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର ବହୁ ପୁସ୍ତକ ଖଡ଼ିଆଳର କବି ଚୈତନ୍ୟ ଦାସ ନିର୍ଗୁଣ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ଗର୍ଭ ପୁରାଣ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ରେଡ଼ାଗୋଲର କବି ଶ୍ରୀମା ଧୀବର ଲେଖିଛନ୍ତି—କପଟପାଶା ଆଉ ଭରତ ସାବଣୀ । କଳାହାଣ୍ଡିର କବି ଚେଲେଙ୍ଗା ଗୋପାଳ ଲେଖିଛନ୍ତି ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ରାମାୟଣ । ଏସବୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ହିଁ ଏହି ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଝାଡ଼ି ଅଞ୍ଚଳର ଜାତୀୟ ଭାଷା ।”

ନରସିଂହ କହିଲେ—“ତାହା ଛଡ଼ା, କୁଇ ଭାଷାରେ କଥା-ବାଣୀ କଲେ ମଧ୍ୟ କରସମାଜ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବୁଝନ୍ତି । ବାଲିଗୁଡ଼ା, ସୁବର୍ଣ୍ଣଗିରି ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁଁ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ଆସିଛି ।

ଦିବାକର ପଣ୍ଡା ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେଲେ—“ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରାଚୀନ ପରିପୁଷ୍ଟ ଭାଷା । ଯୁଗ ଯୁଗ ହେଲ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ,

ଅରୁଦ୍ଧାନନ୍ଦ ଦାସ, ଚୈତନ୍ୟ ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ଅନେକ କବି ଏଇ
ଭାଷାରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସତ୍ୟ ମହିମା ଧର୍ମର ଟିକକ
ନାଗର ଏଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ହିଁ ବଜାଇପାରିବ ।

ନରସିଂହ ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ - ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମ ମହିମା ଅଲେଖ !

ଭ୍ରମ ଭବବନ୍ଧୁଳ ହୋଇ ଗାଇବାରେ ଲାଗିଲେ—

ଜଗତରେ କବିପଣେ ବୋଲୁଛୁ

ଦୋଷ ନାହିଁ ଦେବ ମୋତେ ।

ନିନ୍ଦା ହାନି ଲଭ ପାପ ପରମାଦ

ପୁର ରହିଛି ଜଗତେ ॥

ଅତି ଅନ୍ୟାୟରେ ଏ ମାୟା-ସଂସାରେ

କେଉଁ ରୂପେ ନେବ ଦିନ ।

ପିଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ସକଳ ଠାବରେ

ଛନ୍ଦିଅଛ ତନୁଗୁଣ ॥

ରଞ୍ଜନା ଦେଖାଇ ପାଞ୍ଚନା କରାଇ

କରୁଛୁ ଖଳବଳ ।

ଭବସିନ୍ଧୁ ଭବସିନ୍ଧୁ ଦୁଇ ମିଶି

ପୁର ରହିଅଛି ଜଳ ॥

ଚର୍ଚ୍ଚିତ ଭବରେ ଗୁଡ଼ି ଦେଇଅଛ

ଏ ଜୀବକୁ ପିଣ୍ଡ ଦେଇ ।

ପାତକ ଲଗାଇ ଦୋଷ ନାହିଁ ଦେବ

ଅନ୍ତର୍ଗତେ ଥିବ ଚର୍ଚ୍ଚି ॥

ଦେବି

A rose with all its sweetest leaves yet folded.

—Byron

ଆମ ଦେବର “ଗୁରୁଆଖିଆ” ମଣିଷକୁ ଭାରି ଡର । ସେ ଡରଟା ଅରମ୍ଭ ହୋଇଛି ପିଇସାକଠୁଁ । ସେ କହେ—ମୋ ବାବାର ଦି’ଟା ଆଖି, ବୋଉର ଦି’ଟା, ଅପାର ବି ଦି’ଟା, ଅଭ ବାବାରେ, ପିଇସାର ଏକାଦେଲେ ଗୁରୁଟା !

କଲିକତାରେ କୁଆଡ଼େ ବେଶୀ ଗୁରୁଆଖିଆ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି । ଯେଠି ଏତେ ଜନିଷ ଦେଖିବାକୁ, ଏତେ କଥା ଜାଣିବାକୁ ଅଛି ଯେ, ମଣିଷ ଦୁଇଟା ମାତ୍ର ଆଖିରେ ଦେଖି ସବୁ ଶେଷ କରି ପାରେନା । ତେଣୁ ଅସଲ ଆଖି ଉପରେ ଅଭ ଦୁଇଟା ଅଧିକା କାରଆଖି ତାକୁ ଲଗେଇବା ପାଇଁ ପଡ଼େ । ଦେବର ପିଇସା ସେଇ କଲିକତା ଅଡ଼େ କିଛିଦିନ ଥିଲେ; ତେଣୁ ତାଙ୍କର ଗୁରୁଟା ଆଖି । ଗୁରୁଆଖିଆ ମଣିଷଙ୍କର ଅଧିକା ଆଖି ଯୋଡ଼ାକୁ ବେଶର ଡର ନୁହେଁ ଯେ, ଡର ଖୋଦ୍ ପିଇସାକୁ ।

ପିଇସା ଥରେ କଲିକତା ସାଉଥିଲେ, ବେଦକି ତାକିଲେ ସାଗରେ ଯିବାକୁ । ଦେବର କାନ୍ଦଣା ଦେଖେ କିଏ ? ସଙ୍ଗେ-ସଙ୍ଗେ ବାବା, ବୋଉ, ଠାକୁ’ମା ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଗରେ ନାଲିସ୍—ପିଇସା ମୋତେ କଲିକତା ଧରି ନେବେ । ବୋଉ, ମୁଁ ପିବିନି—କେଉଁ ଯିବିନି ।

କଲିକତାରେ ପିଂଡୁଧାର ପରି ଦିନରାତି ଗାଡ଼ି ଚାଲି ଏବଂ ଗାଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ଅମାନିଆ ହୋଇ ବେଳେ ବେଳେ ମଣିଷଙ୍କ ନାକ ଉପରେ ଚଢ଼ିଯାଆନ୍ତି । ବେବିର ଧାରଣା—ସେ ଏଡ଼ିକି ବକଟେ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ଯେବେ କଲିକତା ମାମୁଁ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲା, ସେଇଠି ତା' ନାକ ଉପରେ ଗାଡ଼ିଟିଏ ଚାଲି-ଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ନିଜ ଚେପ୍ଟା ନାକଟାକୁ ହାତରେ ଦେଖାଇ କହେ—ହେଇ, କଲିକତାରେ ମୋ ନାକ ଉପରେ ଗାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ବୋଉ, ପିଇସା ମୋତେ କଲିକତାକୁ ନେଇ ଯିବେ । ମୁଁ କେଉଁ ଯିବିନି !

ପିଇସାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବେବିର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅଭିଯୋଗ ହେଉଛି—ପିଇସା କାହିଁକି ତା ଅପାକୁ (ପିଇସା) ଘେନି ପଳାଇଲେ ।

ଅପା ବାହାଘର ବେଳକୁ ବେବିର ଚାରି ପୁଅ ପାଞ୍ଚ ଚାଲିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ନିଜକୁ ଏତେ ଗ୍ରେଟ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ବେବି କଦାପି ରାଜି ନୁହେଁ । ବଡ଼ମଣିଷଙ୍କ ପରି ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲୁଛି—ନିଜ ହାତରେ ଖାଉଛି, ସେ କାହିଁକି ଗ୍ରେଟ ହେବ ? ଚାରିଟାବେଳେ ବାବା ସାଙ୍ଗରେ ଚାଲି ବାହାରିଲା ବେଳେ ଟ୍ରଙ୍କ୍ ଖୋଲି ସେ ନିଜ ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ ଫୁଲ୍ ବାଛେ । ନିଜେ ମୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡଳ ନ ପାରିଲେ ବି ଆରସି ପାନିଆ ଧରି ବସିପଡ଼େ । ଆଉ ନିଜର ଟିକିରୁମାଲଟି ଧରି ବୋଉ ପାଖରେ ଅଳି କରେ—ବୋଉ, ସେଣ୍ଟ୍—ସେଇ କାନ୍ତାସେଣ୍ଟ୍ ! ସେଣ୍ଟ୍ ନହେଲେ ବେବି ଆଉ ଘରୁ ନ ବାହାରେ ।

ସେ ଦିନ ବେବିର ସେଣ୍ଟ୍ ଲଗା ଦେଖି ଠାକୁ'ମା ଟିକିଏ ହସି ଦେଖିଥିଲେ ଯେ, ସେଇଥିରୁ ଘରେ ଏକାବେଳେ ଖଣ୍ଡପ୍ରଳୟ !

ଶିଶିକସାକ ସେଣ୍ଡ୍ ଭୂତରେ ଗଲ । ସିଲ୍‌କପୁକ୍ଟା ଚର ହେଲ । ଆଉ କାନ୍ଦବୋବାଳରେ ଉଛୁଳିଲ ଦର । କାହିଁକି ବୋଉ, ବାବା ସଭିଏଁ ବୁଲି ଗଲବେଳେ ସେଣ୍ଡ୍ ଲଗାଇବେ, ମୁଁ କଣ କୁଆ ହୋଇଛି କି ? ସେ ବୁଢ଼ୀଟା କାହିଁକି ହସିବ—ଟାହୁଲି କରବ ? ବଜ୍ର ବୁଢ଼ୀ ।

ପାଠ ପଢ଼ି ବସିଲବେଳେ ବେଦର ଧାକଳ ବୁଦ୍ଧି ଫିଟେ । ହାଣ୍ଡା, ଘୋଡ଼ା, ଗାଈ, କୁକୁର ଛବି ସବୁ ଦେଖି କହେ—ଏଗୁଡ଼ାକ ମଲ୍ଲ ଜୀବଜନ୍ତୁ । ପୂଜା କଥା ଜମା ମୁଁ ପଢ଼ିବନି । ମୁଁ ମାମୁଁ ଗାଁ ଚିତ୍ରଆଖାନାରେ କେତେ ଜୀଅନ୍ତା ହାଣ୍ଡା, ଘୋଡ଼ା । ଦେଖିଛି । ସେଇ ଜୀଅନ୍ତା ଜୀବଜନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବହରେ ଅଛି, ବାବା ସେଇ ବହି ମୋତେ ଆଣିଦିଅ ।

ପୁଣି ମୁଦୁଣ ଦୋଷରୁ ଓଡ଼ିଆବହିର ଶେଉଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ! ଅକାର, ଇକାର, ଉକାର, ଯେଉଁଠି ଉଠିନାହିଁ ବା ଭାଙ୍ଗିଯାଇଛି, ବେଦର ପଢ଼ା ଅଟକିଲ ସେଇଠି । ରମା, ଗାଈ, ପାଣି, କୁକୁର ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦ ବହିରେ ହୋଇଛି, ରମ, ଗଈ, ପଣ, କକର । ଏ ଭୁଲ କଥାଗୁଡ଼ାକ ବେଦ ଶିଖିବ କିମିତି ? ତେଣୁ ପାଠପଢ଼ା ବନ୍ଦ । ଆଉ କି କାମ ? ତେଣିକି ଖେଳ !

ଖେଳରେ ସାଙ୍ଗ ଜୁଟି ଯାଆନ୍ତୁ ଘାତା, ଶିବୁ ପ୍ରଭୃତି କେତେ ପିଲ । ଦଉଡ଼ାଦଉଡ଼ି ହୁଏ, ଭିନିଚକିଆ ସାଇକେଲ, ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ା ହୁଏ । ବାଲିଘର ତୋଳା ହୁଏ, ମିଛୁମିଛୁକା ବାହାଘର ହୁଏ—ଇମିତି ଅସରନ୍ତ ଖେଳ । ସେଦିନ ବାହାଘର ଖେଳବେଳେ ବେଦ କହିଲ—ମୋ ଅପା ବାହା ହବରେ, ଶଶୁରଘର ଯିବରେ, ମୁଁ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଯିବରେ !

କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବେଦ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଖେଳ ଗୁଡ଼ି ସବୁପିଲା ତା ଚାରିପାଖରେ ରୁଣ୍ଡି ହୋଇଗଲେ । ଆଜି ସତେକ ନୂଆ କଥାଟାଏ ଘଟିଛି । ଶିବୁ ପଚାରିଲା, ତୋ ଅପାର ଶଶୁରଘର କେଉଁଠି ?

ବେଦର ଅକଲ୍ ଗୁଡୁମ୍ । ସତେ ତ ! ଅପା ସାଙ୍ଗରେ ସେ ଶଶୁରଘର ଯିବ । କିନ୍ତୁ ଶଶୁରଘର କେଉଁଠି—କେଉଁ ଗାଁରେ, ସେ ତ ଜାଣେନା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଦଉଡ଼ିଗଲା ଘରକୁ; ବୋଉଠାରୁ ବୁଝି ଆସି ପାଟିକର କହିଲା—ଅପା ଶଶୁରଘର ଭଦ୍ରକ ଯିବରେ, ଭଦ୍ରକ ଯିବ ।

ଶୁଭା କହିଲା—ତୋ ଅପା କଣ ତୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନବ କଲେ ? ବେଦ ଶୁଭ ସାହସ ଦେଖାଇ କହିଲା—ହଁ ନବନେଇଁ ? ନୋହିଲେ ମୁଁ ଏକା ବାସ୍ରେ ଚଢ଼ି ପିଁ ପିଁ କରି ରୁଲିଯିବ ।

ଉପର ମୁହଁରେ ଶୁଭାକୁ ଜବାବଟା ଦେଇଦେଲା ସିନା, ଶୁଭା କଥାଟା କିନ୍ତୁ ବେଦ ସହଜେ ଭୁଲିପାରିଲା ନାହିଁ । ସତରେ ଅପା ସଦି ତାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଶଶୁରଘର ନ ନିଏ !

ରାଗ-ରୋଷରେ ମୁହଁଟା ଫଣ ଫଣ କରି ବେଦ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ଅପା ପାଖରେ । ଅପା କୋଳରେ ବସିପଡ଼ି ସେ ଆରମ୍ଭ କଲା ନିଜ ଅଭିଯୋଗ—ଅପା, ଶୁଭା କହୁଛି—ତମେ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ଶଶୁରଘର ନବନ ।

ଅପା ସେତେବେଳେ ବେଦ-ବୋଉଙ୍କ ସହିତ ବସି କଣ ଗପ କରୁଥିଲେ । ବେଦକଥାରେ ମୁହଁ ତାଙ୍କର ଲଜରେ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ିଗଲା । ବେଦ ବୋଉ ଏଣେ ହସି ହସି ବେଦମ୍ । ଅପା

ଶେଷରେ କହିଲେ — ହଁ, ତୋତେ ନିଶ୍ଚୟ ଶରୀରରେ ନେଇଯିବି ।
ସ୍ତ୍ରୀ ମିଶ୍ରେଇଟା ।

ବେଦ ଆନନ୍ଦରେ ଫୁଲପତ୍ର କହିଲା—ହଁ, ଶରୀରରେ
ଆମେ ଦୁଧ, ଛେନା, କଦଳୀ ସବୁ ଚାଇବା । ଦୁଗ୍ଧ ସତାକୁ ଟିକିଏ
ହେଲେ ଦେବାନି ।

ସେହିନି ବାହାଘର । ପିଇସା ବରବେଶରେ ଆସିବେ
ରାତିକି । ବେଦ ସକାଳପହରୁ ଚାହିଁ ବସିଛି । ଅପାକୁ କହିଛି—
ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ହଳଦା ଲଗାଇ ଚାଲାଇବ । ଫୁଲନୋଳ
ପିନ୍ଧିବ । ବେଦରେ ବସିବ । କିନ୍ତୁ ହାସ, ସଞ୍ଜ ସାତଟା ନ ବାଜୁଣୁ
ତା ଆଖିରେ ଇମିତି କାଳ ନଦ ଯୋଡ଼ିଆସିଲା ଯେ, କେତେବେଳେ
ବର ଆସିଛି—ବାହାଘର ହୋଇଛି, ସେ ବରୁଣ କିଛି ଜାଣେନା ।
ସକାଳୁ ଉଠି ଦେଖିଲବେଳକୁ ତା ଶୋଇବାଘର ଖଟ ଉପରେ
ଲୁହାହେବ ପରି ବସିଛନ୍ତି ଜଣେ ଚାଣିଆଣିଆ ମଣିଷ । ଆରେ
ବାବା, ଭୟରେ ବେଦ ଏକାବେଳେ ହୋଇ ପାଖକୁ ଛୁ ।

ବୋଉ କହିଦେଲେ—ପିଇସା ପର ! ଯା, ପାଖକୁ ଯା !
ନା, ନା—ବେଦ କି ଆଉ ଧରୁଆଁ ହିଏ !

ବର ବିଦା ହେବା ବେଳ । ବେଦ ଆଖିରେ ଆଉ ନିଦ
ନାହିଁ । ଅରେ ଠକିଛି ଯେ ! ଅପା କଡ଼େ କଡ଼େ ଥାଏ । ବୋଉ,
ଠାକୁ'ମା ଯେତେ ଭୁଲୁଥାନ୍ତି—ତେବେ ବି ସେ କରଛନ୍ତି ହେଉ
ନଥାଏ । ଶେଷରେ ଅପାକୁ ତାର ଯେତେବେଳେ ଲୁଗାପଟା
ପିନ୍ଧାଇ ଗାଡ଼କୁ ଦେନଗଲେ, ବେଦକି ଆଉ ଥିବୁ ଧରେ ? ଅପା
ସାଙ୍ଗରେ ଶରୀରରେ ଯିବାକଥା କୁଆଡ଼େ ଉଭେଇ ଗଲା ।

ଏକ୍ଷଣି ଖାଲି ବକଳ କାନ୍ଦଣା, ରଡ଼ି, ଚଢ଼ାଉ—ମୋ ଅପା କୁଆଡ଼େ ଯିବ ? କାହିଁକି ଯିବ ? ପିଇସା କୁଆଡ଼େ ତାକୁ ନେଇଯାଉଛନ୍ତି ? ନା, ନା ଅପା ଯିବନି.....

ଏତେ କାନ୍ଦ କାଟି ବେବି ବରୁଣ ଅପାକୁ ତାର ଅଟକାଇ ରଖି ପାରିଲାନାହିଁ । ଅପା ଚାଲିଗଲେ । ନାପରେ ବେବିର ସବୁ ରଗ ଅଭିମାନ ଯାଇପଡ଼ିଲା—ସେଇ ଚାରିଆଖିଆ ପିଇସାକ ଉପରେ । ପିଇସା ଅପାକୁ ଘେନି ପଳାଇଲେ । ସେ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ !

ଦିନ ଗଢ଼ି ଯାଏ । ବେବି ବରାବର ତା ଅପାକୁ ଖୋଜେ । ଅପା ପୁଣି କେବେ ଆସିବ, ପରୁରେ । ବାବା, ବୋଉ ଭୁଲେଇ ନିଅନ୍ତି—କାଲି ଆସିବ ! ସେ କାଲିଟା କେବେ ହୁଏ ନା, କି ଅପା ଆସେନା । ଦିନେ ଦିନେ ବେବି ପିଇସା ଉପରେ ବଡ଼ ଖସ୍‌ପା ନହାଇ ଗାଳି-ଗୁଲଜି କରେ—ପିଇସା ଭାରି ଦୁଷ୍ଟ, ପାକ ! ଅପାକୁ ମୋଟେ ଗୁଡ଼ି ଦଉନାହାନ୍ତି । ଆଉ ଆସିବେ ସେ ଆମ ଘରକୁ ? ଆସିଲେ ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦବାନି, ବୋଉ ! ଦାଣ୍ଡ ଦରଜା କଲି ଦେଇ ଖେଦିଦବା ।

ଏଇ ଉତ୍ସବର କି କଣ, ବାହାଘର ପରଠୁଁ ପିଇସା ଆଉ ବେବି ଘରକୁ ଯାଇନାହାନ୍ତି ।

ବନ୍ଧୁକ ଓ କାନ୍ଥକ

ଆପଣ ଉତ୍ତମାନଙ୍କୁ ଜାଣନ୍ତୁ କି ?

ଉତ୍ତମାନଙ୍କ--ସାତ ବରଷର ସେଇ ଧଡ଼ିଆ-ସନ୍ଧିଆ ପିଲାଟି !
ଭରତପୁର ସ୍କୁଲରେ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ପାଠ ପଢ଼େ । ଶାନ୍ତିଶିଳ୍ପ
ପିଲାଟିଏ; କିନ୍ତୁ ସ୍କୁଲରେ ଚଗଲ, ଚଳନ୍ତା ଶଗଡ଼ରେ ହାତ ଦେବା
ପିଲା ରବି ପଣ୍ଡା ସାଙ୍ଗରେ ତାହାର ଭାରି ମନମେଲ । ଅନେକ
ସମୟରେ ଦୁହଁଙ୍କି ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳୁଥିବାର କିମ୍ବା ବୁଲୁଥିବାର
ଆପଣ ଦେଖିଥିବେ ।

ସ୍କୁଲକୁ ନଯାଇ ଆଜି ସକାଳୁ ଘରେ ଉତ୍ତମାନଙ୍କ ଅନଶନ
ଆରମ୍ଭ କରିଛି ।

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥାରେ ଅନଶନ କରି
କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ଉତ୍ତମାନଙ୍କ ଜାଣିଛି । ତାହାର
ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥାଟା ଅନଶନ ଦ୍ଵାରା ପୂରଣ ହୋଇ ନ ପାରିବ
କାହିଁକି ?

ତାହାର ଏକ ବନ୍ଧୁକ ଲେଡ଼ା, ମାସ ପଞ୍ଚସ୍ରଣ ପଇସା ବା
ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟାପାର । ଅନଶନ କରି ବନ୍ଧୁକଟି ବାପାଙ୍କଠାରୁ
ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଦାୟ କରିବ ।

ବାପା ଜଣେ ସ୍ଵଳ୍ପ ବେତନଭୋଗୀ କରଣୀ । ଅଠପ୍ରାଣୀ
କୁଟୁମ୍ବୀ ଘରକୁ ଦରମା ଗଣ୍ଡାକ ପେଟ-ପିଠିକ ନିଅନ୍ତୁ । ସେଥିରେ

ଅଦରକାରୀ ତୁଚ୍ଛ ବନ୍ଧୁକଟାଏ କିଣି ଟଙ୍କାଟିଏ ସେ ପାଣିରେ ପକାଇ ଦେବେ କିପରି ?

ଉତ୍ସମାନ୍ କହିଲେ—“ବନ୍ଧୁକ ଅଦରକାରୀ ହେବ କାହିଁକି ? ସାନବଡ଼ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲଢ଼େଇରେ ତ ହରଦମ୍ ବନ୍ଧୁକ ଦରକାର ! ଚାନ୍ ପାକସ୍ତାନ ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼େଇ କଲବେଳେ ଆମର ବନ୍ଧୁକ ଦରକାର ପଡ଼ୁଛି । ଆଉ ରବି ପଣ୍ଡା ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼େଇ କରିବା ଲାଗି ମୋର ବନ୍ଧୁକ ଦରକାର ନାହିଁ ?”

ବାପା ନିରୁତ୍ତର ।

ସେଦିନ ସ୍କୁଲରେ ଖେଳକୁଟି ବେଳେ ଉତ୍ସମାନ୍ ପଡ଼ାସାଙ୍ଗ ରବି ପଣ୍ଡା ପେଣ୍ଟ୍ ପକେଟ୍‌ରୁ କଳାରଙ୍ଗର ସାନ ଚକ-ଚକିଆ ବନ୍ଧୁକଟା ବାହାର କଲେ । କୁହା ନାହିଁ, ପୂଜା ନାହିଁ, ଉତ୍ସମାନ୍ ଅଗରେ ଘରର ଭଙ୍ଗୀରେ ଠିଆ ହୋଇଯାଇ ସେ ପାଟି କଲେ—‘ତୋତେ ଗୁଳି ଫାଏର କରିବି, ହୁସିଆର !’

ରବି ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ନ ସରୁଣୁ ବନ୍ଧୁକରୁ ଠୋକରି ଜୋର ଆବାଜଟାଏ ଶୁଣାଗଲା । ଉତ୍ସମାନ୍ ସତକୁ ସତ ଭୟରେ ଚମକି ପଡ଼ିଲା । ତା’ପରେ ରବିଠାରୁ ମାଗିଆଣି ବନ୍ଧୁକଟିକୁ ଉତ୍ସମାନ୍ କିଛି ସମୟ ହାତରେ ଧରି ଦେଖିବାରେ ଲାଗିଲା । ଶେଷରେ ରବିକ କହିଲା—‘ମୁଁ ମୋ ବନ୍ଧୁକ ଆଣି, ତୋତେ ଗୁଳି ଫାଏର କରିବି । ଶୁଭମତ ଆମେ ଲଢ଼େଇ କରିବା !’

ସେଇଭଳି ଚକଚକିଆ କଳାରଙ୍ଗର ସାନ ବନ୍ଧୁକଟିଏ ଉତ୍ସମାନ୍ ନିହାତି ଦରକାର । ବାପା ସିନା ବାରଣ କରୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଫିସାରରେ କେଉଁ ଜିନିଷଟା ଅଦରକାରୀ ?

ସେଦିନ ମିଶ୍ର ମହାପାତ୍ର ସାଙ୍ଗରେ ଉପମାନ୍ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ବୁଲି ଯାଇଥିଲ । ମିଶ୍ରର ବାପା ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଛୁଆଁ ସବୁ କଣି ଘରେ ସଜାଇ ରଖିଥିବାର ସେ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖି ଆସିଛି । ଗଲ ପାଦଶାସ୍ତ୍ର ଉପମାନ୍ର ବାପା ତ ଦେଉଟିଙ୍କା ଦେଇ ଖଇର ରଙ୍ଗର ପିତଳ ଗୋଦା ଥିବା ସୁନ୍ଦର ବାଡ଼ିଟାଏ କଣିଛନ୍ତି ! କ'ଣ ତାହାର ଦରକାର ଥିଲା ?

ଉପମାନ୍ ଭାବିଲା — ଘରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ସବୁ ଜନସ ଦରକାରୀ: କନ୍ଧୁ ତା' ପାଇଁ ବନ୍ଧୁକଟିଏ କେବଳ ଅଦରକାରୀ । ନା, ନା, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ବନ୍ଧୁକ ଗୋଟିଏ କଣିବ !

ବାପା ବୁଝାଇ ବୁଝାଇ ଦିବ୍ୟର ହେଲ ଶେଷରେ ଅପ୍ରିସ୍ ଚାଲିଗଲେ । ଅପ୍ରିସ୍ ଫେରନ୍ତା ଉପମାନ୍ ପାଇଁ ସେ ବନ୍ଧୁକଟିଏ କଣି ଆଣିବେ ବୋଲି ଜବାବ ଦେଇଗଲେ ।

ତଥାପି ଉପମାନ୍ ଖିଆପିଆ କଲା ନାହିଁ । ମାଆକୁ କହିଲା — ‘ସଞ୍ଜବେଳେ ବାପା ବନ୍ଧୁକ ଆଣି ଦେଲେ ଯାଇ ଖାଇବି ।’

ଉପମାନ୍ର ଅନଶନ ସମ୍ପର୍କ ହେଲା । ସେ ବନ୍ଧୁକଟିଏ ପାଇଲା — ଠିକ୍ ସେଇ ରବି ପଣ୍ଡାର ବନ୍ଧୁକ ଭଳି ସୁନ୍ଦର କଳା ଚକଚକ ସାନ ବନ୍ଧୁକଟିଏ ।

ଉପମାନ୍ର ବନ୍ଧୁକ ଅଦରକାରୀ ହେବ କାହିଁକି ? ଅଗଣାରୁ କୁଆ ହୁରୁଡ଼େଇବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନିଜର ସାନ ସାନ ଭାଇ-ଭଉଣୀକୁ ଡରେଇବା ଏବଂ ସ୍କୁଲରେ ରବି ପଣ୍ଡା ସାଙ୍ଗରେ ବାଉଁସ୍ ମାରି ଲଢ଼େଇ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉପମାନ୍ର ବନ୍ଧୁକଟି ଦରକାର ହେଲା ।

ସେଦିନ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ମସଜିଦ୍‌ରୁ ବାହୁଡ଼ିବା ବେଳେ ଉସମାନ୍‌ର ଟିକି ମଥାଟି ଏକ ଗୁରୁତର ଚିନ୍ତାରେ ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ବାଟରେ ସେ ହଠାତ୍ ବାପାଙ୍କୁ ପଚାରିଲା— ‘ଆଜ୍ଞା ଅବ୍‌ବା, ଆଜ୍ଞା ହିନ୍ଦୁ, ନା ମୁସଲମାନ ?’

ଉସମାନ୍‌ଠାରୁ ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନଟାଏ ଶୁଣିବେ ବୋଲି ବାପା ଆତୋ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥିଲେ । ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ସେ ବା ଆଉ କି ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତେ ?

ଉସମାନ୍ କହିଲା— ‘ଆଜ୍ଞା ବୋଧହୁଏ ମୁସଲମାନ୍ ନୁହନ୍ତି । ନୋହିଲେ ରବି ପଣ୍ଡାକୁ ଏତେ ବକ୍ତୃତା କରି ମୋତେ କାହିଁକି ନିବକ୍ତୃତା କରି ଥାଆନ୍ତେ ! ରବି ପଣ୍ଡା ବରାକର ମୋତେ ଲଢ଼େଇରେ ହଟେଇ ଦେଉଛି । ଆଜ୍ଞା ନିଶ୍ଚୟ ହିନ୍ଦୁ !’

ବାପା ନିରୁତ୍ତର । କେବଳ ତାଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଶୀତ ହସର ଏକ ବିଜୁଳିରେଖା ଚହଟିଗଲା ।

ଗାରଡ଼

ଶେଷରେ ସେଇ ବହୁ ପ୍ରଶାସିତ ମୁଦୁର୍ଣ୍ଣ ଆସିଗଲା ।

ଜେଲ୍‌ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଶହେ ଦ୍ଵାଦଶ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଦେବଦାରୁ ଗଛ ଛାଇରେ ବସିଥିବା ଚାଳଣ-ପରୁଣ ଜଣ ଲୋକଙ୍କର ଆନନ୍ଦ-ଉତ୍ତେଜନାକୁ ଶୀର୍ଷ ବିନ୍ଦୁରେ ପହଞ୍ଚାଇ ସଶକ୍ତ ଜେଲ୍ ପାଟକ ଫିଟିଗଲା ଏବଂ ସର୍ଦ୍ଦାର ସାଧୁ ନାୟକ ହସି ହସି ଏକ ବିଜେତା ବୀରର ଭଙ୍ଗୀରେ ଜେଲ୍ ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାର ଆସିଲେ ।

ଅପେକ୍ଷମାଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସତ୍ତା ଘୋର ଗୋଟିଏ ଫୁଲମାଳ ଆଣି ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ଗଳାରେ ଲମ୍ଫାଇ ଦେଲା । ତା ପରେ ଶୁଣାଗଲା ସ୍ତୋଗାନ—

ଆମର ନେତା.....ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର.....

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର କି.....ଜୟ.....

ସ୍ତୋଗାନ ଶୁଣି ଜେଲ୍ ସାମନା ରସ୍ତା ଉପରେ ହଠାତ୍ କିଛି ଲୋକ ଜମିଗଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସର୍ଦ୍ଦାର ସାଧୁ ନାୟକଙ୍କୁ ଘେନି ସେଠାରୁ ଏକ କ୍ଷତ୍ର ପଟୁଆର ବାହାରିଲା । ପୂର୍ବ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଧାନ ରସ୍ତା ଦେଇ ପଟୁଆର ସହର ପରିସର କରାବ ।

ସେତକବେଳେ ଜନତା-ପାର୍ଟି ଅଫିସରୁ ଜଣେ କର୍ମୀ ଆସି ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କୁ ମାଲ୍-ଭୂଷିତ କଲେ, ଏବଂ ଅତି ବିନୟୀ ହୋଇ

କହିଲେ—ମୋର ଟିକିଏ ଡେଇଁ ହୋଇଗଲା, ଆଜ୍ଞା ! ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ. ସକାଳୁ ରାଜଧାନୀକୁ ବାହାରିଗଲେ । ଆପଣଙ୍କର ଆଜି ଖଲ୍ଲ ହେବା କଥା ତାଙ୍କର ମନେ ଅଛି । ପାଟି ତରଫରୁ ଆପଣଙ୍କୁ ମାନ୍ୟାର୍ପଣ କରି ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବାକୁ ସେ ଯିବାବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସମସ୍ତ ପୁଷ୍ପମାଳ—ସମସ୍ତ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ସାଦରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବାର ନେତା-ସୁଲଭ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରକାଶ କରି ସାଧୁ ସଦ୍‌ବ୍ୟାପୀ ଯୋଡ଼଼ହସ୍ତରେ ହସି ହସି ଅଛୁଆର ମଧ୍ୟରେ ଚାଲିଥିଲେ ।

ସର୍ଦ୍ଦାର ସାଧୁ ନାୟକ ମଫସଲ ଗ୍ରାମର ଲୋକ ହେଲେହେଁ ସହରରେ ନିତାନ୍ତ ଅଜଣା-ଅଶୁଣା ନଥିଲେ । ମାଲିମକଦ୍ଦମାରେ, ପାଟି ସ୍ତରଗଣରେ ଏବଂ ନିଜର କେତେକ ଗୋପନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମାସରେ ଅନୁତ୍ୟ ଦଶ ବାର ଦିନ ତାଙ୍କୁ ସହରରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ନିଜ ଭାଷାରେ—ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ତାଙ୍କର ‘କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର’ ଏବଂ ସହର ତାଙ୍କର ‘ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର’ ।

ସହରରୁ ‘ଧର୍ମ’ ଗ୍ରହଣ କରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ‘କର୍ମ’ କରିବା ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜନୀତିର ମର୍ମ !

ପଛୁଆର ଭିତରୁ ପୁଷ୍ପମାଳ-ବିଭୂଷିତ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କୁ ସେଦିନ ସହରରେ ସେହିମାନେ ଚିହ୍ନିଲେ, ସେମାନେ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ କୁହାକୁହୁ ହେଲେ—‘ସାଧୁ ନାୟକ କଣ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଖଲ୍ଲ ହୋଇଗଲା ? ଏତେ ବଡ଼ ସମ୍ମାନ ମାମଲକୁ କେତେ ମାସ ଜେଲ୍-ଦଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲା କି ? ଏତିକିରେ କଣ ସାଧୁ ନାୟକ ଡରିବ ? ସେ ତ ଦରପୋଡ଼ା କାଠ ! ତାକୁ ମାଠିବ କିଏ ? ସେହିଥିପାଇଁ

ତାହାର ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି, କ୍ଷମତା-ପ୍ରତିପତ୍ତି, ତାହା କଣ ସେ ସହଜେ ଛାଡ଼ିଦେବ ?

ଜନତାପାଟି ଅଫିସ୍ ନିକଟରେ ପଟୁଆର ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଦିନ ଗଢ଼ି ପଡ଼ିଲାଣି । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ସେଠାରେ ଶତାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଲାଗି ସେହିନ ଖିଆପିଆର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଖିଆପିଆ ସାର ସନ୍ଧ୍ୟା ଚାରିଟା ବାସ୍ରେ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାର କଥା । ଗ୍ରାମରେ ତେଣେ ବହୁ ସମସ୍ୟା, ବହୁକର୍ମ, ବହୁଦାୟିତ୍ୱ.....

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ବିନା କେବଳ ଶାଳପତା ଗ୍ରାମଟି ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ଶାଳପତା ପଞ୍ଚାୟତର ଯେ ଏକପ୍ରକାର ଅଚଳ ଅବସ୍ଥା ! ଗଛର ଯେପରି ଗଣ୍ଡି—ମନ୍ଦିରର ଯେପରି ମୂର୍ତ୍ତି, ଜନତାର ସେହିପରି ନେତା । ଜନତା ତ ମେଷପଲ ! ନେତା ବିନା ସେମାନଙ୍କୁ ଗସ୍ତା ଦେଖାଇବ କିଏ ?

ମାନବ ସତ୍ତ୍ୱତା ଆଜି ଯେତେ ଅଗ୍ରଗତି କରିଆଉ ପଛକେ, ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଦେଶେ ଦେଶେ ନେତାର ଭୂମିକା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ—ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । ନାନା ରୂପରେ—ନାନା ଭାବରେ ନେତା ରହିଛନ୍ତି ଚିରକାଳ—କେତେବେଳେ ବାହୁବଳରେ, କେତେବେଳେ ବୁଦ୍ଧିବଳରେ, ଆଉ କେତେବେଳେ ବା ଜନମତ ବଳରେ ।

କୁଚିଳା ନଦୀ କୂଳେ କୂଳେ ବାସ୍ ଚାଲିଛି । ବାସ୍ ଇଞ୍ଜିନ୍ର ଜେନକୁ ପରାହତ କରି କେତେକ ଯାତ୍ରୀଙ୍କର ଉନ୍ମାଦନାଭାବ ପାଟିଗୋଳ, ହାସ୍ୟଭେଳ ଶୁଣାଯାଉଛି । ମଝିତେ ମଝିରେ ଗଗନ-ପବନକୁ ପ୍ରକମ୍ପିତ କରି ଶୁଣାଯାଉଛି ସ୍ତୋଗାନ—‘ଆମର ନେତା...ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର...’

ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ତ୍ର ହୋଇଗଲାଣି କେତେବେଳୁ । କନ୍ତୁ ପଶ୍ଚିମ
ଆକାଶରୁ ଫଗୁଖେଳ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶେଷ ହୋଇନାହିଁ । କୁଚିଳା
ନଦୀର କୁଟିଳ ଜଳବେଣୀ ଉପରେ ସେଇ ଫଗୁଖେଳ ଛୁଟିକି
ପଡ଼ିଛି । ନଦୀ କୂଳେ କୂଳେ ମୁଗ ଓ ସୋରଷ ଖେତ—ସବୁଜ ଓ
ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ଗାଲିରୁ ଯେପରି ବିଚ୍ଛିନ୍ନହୋଇ ପଡ଼ିଛି !

ପାଖରେ ବସିଥିବା କାଙ୍ଗାଳ ପାସ କାନରେ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର
କହିଲେ—“ମଙ୍ଗଳପୁରୁଆ ତ ଏଥର ଭଲ ରବିଫସଲ ଅମଳ
କରିବେ ! ବଟ ମହାନ୍ତ ଖୁବ୍ ମାତବ—ଶାଳପଦିଆଙ୍କ ଉପରେ
ପୁରୁଣା ରାଗ ଶୁଣାଇ ନେବା ଭଲ ଲାଗୁଛି ।”

କାଙ୍ଗାଳ ପାସ ସେହିପରି ଅନୁତ ସ୍ଵରରେ ଉତ୍ତର ଦେଲା—
“ଆପଣ ଆସିଗଲେଣି ଆଜ୍ଞା, ଏବେ ଜୋକ ମୁହଁରେ ଲୁଣ ଦେଲଭଳି
ବଟ ମହାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ବ । ତା’ ଛଡ଼ା ଫସଲ ଅମଳ ବେଳ ତ
ଅଛି ! ଶାଳପଦାର ଦି-ଗୋଡ଼ିଆ ଗୋରୁପଲ କବଳରୁ ଏ ରବି-
ଫସଲ କଣ ରକ୍ଷା ପାଇବ ?”

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ମୁହଁରେ ଏକ ମାତକଣ୍ଠା ହସ ଥୁଟାଇ
କହିଲେ—“ଠିକ୍ ଅଛି ! ଶଙ୍କର ଯେନା, ନାଥ ମଳକଙ୍କ ଠେଙ୍ଗା
ଉଜା ଥିଲେ, ଏକା ବଡ଼କେ କାମ ଫତେ !”

ଶେଷ ଫେବୃଆରୀର ନାତିଶୀତୋଷ୍ଣ ସନ୍ଧ୍ୟା । ଚଳନ୍ତା
ବାସ୍ ମଧ୍ୟରେ ଭୁଢ଼ାକୁ ଭୁଢ଼ା ପବନ ପଣି ଯାଉଛି ଏବଂ ସାଧୁ
ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ଚନ୍ଦା ମୁଣ୍ଡରେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଥିବା ଅଳ୍ପ କେତେ କେରା
କେଶକୁ ବାରମ୍ବାର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ କରି ପକାଉଛି । ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ
ଭିତରେ ପୁଣି ନାନା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଚନ୍ଦା ।

କହିବାକୁ ଗଲେ—ତୁଚ୍ଛା ଶୂନ୍ୟରୁ ସେ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ । ପୈତୃକ ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା କିଛି ଥିଲା, ତାହା ତାଙ୍କର ସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜ ପଢ଼ାରେ ନିଃଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ପୁରୁଷ ପୁଅ, ପୁଣି ଉଚ୍ଚ ଖଣ୍ଡାୟତ କଳର ଦାୟାଦ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ମାସ ଭିନ୍ନଟା ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲେ ।

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା—ଦୁଇ ଦୁଇ ଥର ପ୍ରାକ୍‌ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରୀକ୍ଷାରେ ଫେଲ୍ ହେଲା ପରେ ସେ ଦୁଃଖ ଓ ନିରାଶାରେ କଲିକତା ପଳାଇଗଲେ । ସେଇଠି ସହସା ଭାଗ୍ୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲା । ଅର୍ଥମ-ଗଞ୍ଜେଇର ରୋଗ କାର-ବାରରେ ସେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କଲିକତା ନଗରରୁ ଶାଳ-ପଦା ଗ୍ରାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବସାୟର ଜାଲିପୁଡ଼ି-ଜାଲି ବିସ୍ତୃତ ଦେଲେ । ଫଳରେ ରାତାରାତି ସେ ବନିଗଲେ ବଢ଼ିଲେକ ।

ଏ ସଂସାରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧନ ହିଁ ସବୁ—ଧନୀ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ‘ବଢ଼ିଲେକ’ । ଧନ ଆଣେ ଜ୍ଞାନ-ଗାରମା—ଧନ ଆଣିବିଏ ମାନ-ସମ୍ମାନ, ପ୍ରଭାବ-ପ୍ରତିପତ୍ତି । ଏ କଥା ସାଧୁ ନାୟକ ଭଲଭାବରେ ହୃଦୟମତ୍ତ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଅଳ୍ପ କେଇଟା ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଧନ ବଳରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ‘ସର୍ଦ୍ଦାର’ ବା ଜନପ୍ରିୟ ନେତା ପାଲଟି ଗଲେ ।

ହଠାତ୍ ବାସ୍ ଅଟକିଗଲା । ବଟ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ହଲର ମେସିନ୍‌କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସେଠି ରାସ୍ତା ପାଖରେ ଏକ ଗ୍ରେଟ୍‌କାଟର ବଜାର । କେଇଜଣ ଯାତ୍ରୀ ବାସ୍‌ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ । ବଟ ମହାନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ଦଳର ଲୋକଙ୍କୁ ଭଲକରି ଶୁଣାଇବା ଲାଗି ସେଠି ବାସ୍

ଭିତରୁ ଖୁବ୍ ଚଢ଼ା ସ୍ଵରରେ ସ୍ଵୋଗାନ୍ ଶୁଣାଗଲା—ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର
କି.....ଜୟ.....

ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ଜୟ-ଜୟ-କାର
ପଡ଼ିଥିଲା ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ତହିଁରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲେ
ପ୍ରଥମେ ମଙ୍ଗଳପୁରର ବଟ ମହାନ୍ତି । ସାତସୁରୁଷୀ ବୁନିଆଦି ବଣର
ଲୋକ ସେ । ତାଙ୍କର ଆଖି ଆଗରେ ଗଞ୍ଜେଇ-ଅର୍ପିମର ଚୋର
କାରବାର କରି ସାଧୁ ନାୟକ ରାଜାଗଣ ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇଯିବ
ଏବଂ ଶାଳପଦା ପଞ୍ଚାୟତରେ ମାମଲତକାର ବୋଲାଇବ—ଏ କଥା
ସେ ସହିବେ କିପରି ? ତେଣୁ ସାଧୁ ନାୟକ ଓ ବଟ ମହାନ୍ତିଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ବରାବର ବାଦବିବାଦ, ସଂଘର୍ଷ ଲାଗି ରହିଛି ।

ଏଥର ସାଧୁ ନାୟକଙ୍କୁ ଚୋର କାରବାରରେ ଧରା ପକାଇ
ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡ ହୋଗାଇବାରେ ବଟ ମହାନ୍ତିଙ୍କର କମ୍ ହାତ ନ ଥିଲା ।
ସେଥିପାଇଁ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ଓ ତାଙ୍କ ଦଳ ବଟ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଉପରେ
ଖାଲି ରକ୍ତରୁଦ୍ଧଳ ଶ୍ଵେବାଉଛନ୍ତି ।

ବାସ୍ ପୁଣି ରୁଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର କନ-
କନ ହୋଇ ରସ୍ତା ଦୁଇକଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । କାହିଁ, କେଉଁଠି ହେଲେ
ବଟ ମହାନ୍ତି ନଜରରେ ପଡ଼ୁ ନାହାନ୍ତି । ମନେ ମନେ ଖୁସିଟାଏ
ହୋଇ ସେ ଘାଟିଲେ—ସାପକୁ ଦେଖି ବେଙ୍ଗ ବଳରେ ପଶିଛି !

ନଦୀବନ୍ଧ ଛୁଡ଼ି ଏଥର ବାସ୍ ଶାଳପଦା ଗ୍ରାମ ଆଡ଼କୁ
ମୁହାଁଇଲା । ଆଗରେ କେନାଲ୍ ପୋଲ । ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର କନକା
ପାଟିର ସଫିୟୁ ସତ୍ୟ ହେଲପରେ ଗତ ବର୍ଷ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ
ରୂପ ପକାଇ କୁଟଳା ନଦୀରୁ ଶାଳପଦା ଗ୍ରାମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି

କେନାଲ୍‌ଟି କରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଶାଳପଦା ପ୍ରଜାପୁତର ଶହ ଶହ ଏକର ଗୂଷ୍ମଜମି ଜଳସେଚିତ ହୋଇପାରିଛି ।

କେନାଲ୍ ପୋଲ ଡେଇଁଲା ପରେ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ସାବଣୀ ଦେଖା ହାଇସ୍କୁଲ । ହାଇସ୍କୁଲଟି ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ନିଃସ୍ଵାର୍ଥପର ଦାନରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗୀୟା ମାତୃଦେବୀଙ୍କ ସ୍ମୃତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ନିଜେ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ସ୍କୁଲ ପରିଚାଳନା ସମିତିର ସମ୍ପାଦକ । ହେଇ, ସ୍କୁଲ ସାମନା ପ୍ରୋ ପାଖରେ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସହିତ କେତେ ଜଣ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଗୁରୁ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ପୂର୍ବରୁ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ଆଗମନର ସମ୍ବାଦ ପାଇ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବା ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ।

ସତ୍ୟା ଭୋଇ ହଠାତ୍ ପାଟିକରି କହିଲା—“ଭ୍ରାଇଭର ବାବୁ, ସ୍କୁଲ ପାଖରେ ବାସ୍ ରୋକିବେ । ମାଷ୍ଟର ଓ ପିଲାମାନେ ସେଠି ଆମର ପାଇଁ ଚିକେଇଛନ୍ତି ।”

ବାସ୍ ଅଟକିଲା । ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର କହିଲେ—“ଆଗକୁ ଆଉ ଯିବା କାହିଁକି ? ଏଇଠି ସମସ୍ତେ ଓହ୍ଲାଇପଡ଼ ! ଏଇଠାରୁ ଆମର ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଖବର ସବୁ ବୁଝାବୁଝି କରି କରି ଯିବା !”

ସ୍କୁଲ ପରେ ପୋଲସଂପ୍ରାଣ୍ଟି । ତା’ପରେ ଶାଳପଦା ହାଟ । ସପ୍ତାହରେ ଦୁଇଥର—ରବିବାର ଓ ବୁଧବାର ହାଟ ବସିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ଯେଠିକା ବଜାରରେ ଗହଳ ଚହଳ ଲାଗିଥାଏ । ସେଇଠି ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ କାରବାର କେନ୍ଦ୍ର ।

ଜେଲ୍ ଭୁଲିଗଲା ପରେ ବି ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀ କାରବାର ବନ୍ଦ ନ ଥିଲା । ସତ୍ୟା ଭୋଇ ଶୁଣିମତ କାରବାର

ଚଳାଇଥିଲା । ଲେଖାଯୋଗାରେ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ମାଉସୀ-
ସୁଅ ଭାଇ ସେ—ସମସ୍ତ କାରବାର, ସଲ୍‌ସୁସରେ ତାଙ୍କର ଡାହାଣ
ହାତ ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଠାରେ ଲୋକ ଜମିଗଲେ । ନମସ୍କାର
ଆଦାନପ୍ରଦାନ, କୁଶଳ ପ୍ରଶ୍ନ କିଜ୍ଞାସାବାଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଧୁ
ସର୍ଦ୍ଦାର ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଚାଲିଥିଲେ । ସ୍କୁଲ ମାଷ୍ଟରମାନେ ଗତ
ଦୁଇ ମାସର ବେତନ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ମହୁଳାସମିତି ଘରେ ତାଲ
ପଡ଼ିଛି । ପାଣ୍ଡିର କନେଷ୍ଟବଲମାନେ ଶୁଦ୍ଧମତ ‘ମାମୁଲ’ ପାଉ
ନାହାନ୍ତି । ଏପରି କି ଶଙ୍କରୀ ଯେନା, ନାଥ ମଲକ ‘ମାଲପାଣି’
ଟିକକ ପାଇଁ ହଇଗଣ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହିପରି କେତେ ସମସ୍ୟା—
କେତେ ଆପତ୍ତି-ଅଭିଯୋଗ ।

ସମସ୍ତ ଆପତ୍ତି-ଅଭିଯୋଗ—ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାର ଏକମାତ୍ର
ସମାଧାନ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର । ସେ ଯେତେବେଳେ ଆସି ଗଲେଣି,
ଏଣିକି ଆଉ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ତାଙ୍କଭଳି ନେତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସବୁ
ଦାୟିତ୍ଵ, ସବୁ କ୍ଷମତା ଅର୍ପଣ କରି ଜନତା ଏବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ।

ହାଟ ପରେ ପଶୁ ଡାକ୍ତରଖାନା । ତା’ ପାଖରେ ମଣିଷ-
ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଡାକ୍ତରଖାନା ବସାଇବାକୁ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର
ଦୁଇବର୍ଷ ହେଲ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇଛନ୍ତି । ଦୁର୍ଘାଟକୁ ସେ ଜେଲ୍
ରୁଲିଗଲେ, ନୋହିଲେ ଏତେବେଳକୁ ଡାକ୍ତରଖାନା କାମ ଆରମ୍ଭ
ହୋଇ ସାରନ୍ତାଣି ।

ଡାକ୍ତରଖାନା କୋଠାର ଅଧା ତୋଳା କାନ୍ଥଆଡ଼କୁ ରୁହିଁ
ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ଵାସଟାଏ ପକାଇଲେ । ତାଙ୍କ ପଛରେ ନାଥ

ମଳିକ ପୁରୁଷେ ଉଚ୍ଚ ପାଚିଲ ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗାଟାଏ ହାତରେ ଧରି
 ବୀର ଦର୍ପଣର ଚାହିଁଥିଲ; ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ମନର ଦୁଃଖ ବୁଝି
 କହି ପକାଇଲ—“ଗଣି ସାହୁ ମନ କରୁଥିଲେ, ଏତେବେଳକୁ
 କୋଠା କାମ ଶେଷ ହୁଅନ୍ତାଣି ।”

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ନାଥ ମଳିକକୁ ଜନାନ୍ତୁକେ ପଚାରିଲେ—
 “ଗଣି ସାହୁର କାରବାର କିମିତି ଚାଲିଛି ?”

ନାଥ ମଳିକ ଭୁମା ଭୁମା ଉତ୍ତର ଦେଲ—“କାରବାର
 ଚାଲିଛି ଠିକ୍ । କିନ୍ତୁ ବେଳ ପାଚିଲେ, କାଉର କଣ ଯାଏ ଆସେ ?
 ସମସ୍ତେ ତ ଆଉ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ମୁହଁନ୍ତି, ପର ପାଇଁ—ସର୍ବ-
 ସାଧାରଣଙ୍କ କାମ ପାଇଁ ପ୍ରାଣ କାନ୍ଦବ ! ଗଣିଆ ଗ୍ରେଟ ଲୋକଟାଏ
 ଆଜ୍ଞା, ମଦ କାରବାର ପାଇଁ ଆପଣ ତାକୁ ବାଛିଲେ କିମିତି
 କେଜାଣି ?”

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ବଡ଼ ପାଟିରେ କହିଲେ—
 “କଥା ଥିଲା, ଡାକ୍ତରଖାନା କୋଠା ତିଆରି ପାଇଁ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ
 ଲାଗିବ, ସବୁ ଦେବ ଗଣି ସାହୁ । ତାହାହେଲେ କୋଠା ତିଆରି
 କଦ ହେଲା କାହିଁକି ? ଚାଲ ସମସ୍ତେ ଗଣି ସାହୁ ଦୋକାନକୁ !
 ତାକୁ ପଚାରି ବୁଝିବା !”

ସଞ୍ଜବେଳେ ଗଣି ସାହୁ ଦୋକାନରେ ଉଡ଼ି ଜମିଛି ।
 ଅନେକ ଚା-ପକ୍କୁଡ଼ି ଖାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କେତେକ, ଦୋକାନରେ
 ବାଜୁଥିବା ରେଡ଼ିଓ ଶୁଣିବା ଲାଗି—ଆଉ କେତେକ ଖାଲି ଗପସପ
 କରୁବା ଲାଗି ବସି ରହିଛନ୍ତି । ତା’ ଉତ୍ତରେ ମଧୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର
 କଲେଜ-ପଢ଼ୁଆପୁଅ ବିଶ୍ଵନାଥ ଚା-ଗ୍ଲାସ୍ ହାତରେ ଧରି ବକ୍ତୃତା

ଦେବା ଭଙ୍ଗୀରେ ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିବାରେ ଲାଗିଛି—“ଗ୍ରେର-
ଡକାୟୁକ ହେବେ ଦେଶର ନେତା ? ଦାଗୀ ଆସାମୀ କରବେ
ଜନସେବା ? କି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହେଲା ଏ ଦେଶର ! ସେବା ଓ ସଚ୍ଚୋଟ-
ପଣିଆର ସହାବସ୍ଥାନ କଣ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ? ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ କଣ
ଏଇଥିପାଇଁ ଏ ଦେଶକୁ ସ୍ୱରାଜ ଆଣିଥିଲେ ?”

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ଓ ତାଙ୍କ ଦଳକୁ ଦେଖି ବିଶ୍ୱନାଥର କଣ୍ଠ-
ସ୍ୱର ନରମିଗଲା । କେତେ ଜଣ ଲୋକ ପଛଦୁଆ ଦେଇ ସ୍ଥାନ ତ୍ୟାଗ
କଲେ । ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ହସି ହସି ପଚାରିଲେ—“ଭଲ ଅଛ ତ
ବିଶ୍ୱନାଥ ବାବୁ ? ପସ୍ୟା କେବେ ? ଚଞ୍ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ମଥା ଲଗାଇ
ଦିଅ ! ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ— ତୁମେଇ ହେବ ଆମ ଗ୍ରାମର ପ୍ରଥମ
ଏମ. ଏ. ।”

ବିଶ୍ୱନାଥ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ମାରବରେ ବସି
ରୁ-ପାନ କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଗଣି ସାହୁ, ଦୋକାନରୁ ଉଠି ଆସି
ନଥିକରି ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡିବଦତ୍ତାଏ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସାଧୁ
ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କର ସେ ଆଡ଼କୁ ନଜର ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ନଜର
ଥିଲା—ସେଇ ହୋଧୀ ଯୁବକ ବିଶ୍ୱନାଥ ଉପରେ । କି ଗଦ ଶୁଦ୍ଧାଇ
ସେଇ ତମ୍ପ ସାପଟିକ କପର ଆୟୁତ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ, ସେ ସେତେ-
ବେଳେ କେବଳ ସେଇ କଥା ହିଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ।

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ପୁଣି ବିଶ୍ୱନାଥକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ—
“ବାପା କପର ଅଛନ୍ତି ? ତାଙ୍କର ସେ ଶ୍ଲାସଭେଗଟା କମିଛି ନା ?
ମୁଁ ଯିବି ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ । ମୋ ଅସିବା ଖବର ତୁମେ
ମଧୁ ସୁଇକି କହି ଦେଇଥିବ ।”

X

X

X

ଆଗରେ ଶାଳପଦା ଗ୍ରାମଘୋଷାପୂର୍ବର ସରପଞ୍ଚ ନିର୍ବାଚନ । ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅଛନ୍ତି—ବଟ ମହାନ୍ତି ଆଉ ସଙ୍ଗାନନ୍ଦ ଭୋଇ । ପ୍ରାର୍ଥୀ ହିସାବରେ କେହି କାହାକୁ ଉଣା ନୁହନ୍ତି । ଉଭୟଙ୍କ ଭରପରୁ ଜୋରସୋର ପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି । ବଟ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଛନ୍ତି ବିଶ୍ୱନାଥ; ସମ୍ପର୍କରେ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ତାହାର ପିତୃସା । ଆଉ ସତୀଆ ଭୋଇ ତ ଖୋଦ୍ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥୀ—ଜନତା ପାର୍ଟିର ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ ତା' ପଛରେ ରହିଛି । ତା' ପାଇଁ ପ୍ରଚାର କରୁଛନ୍ତି କାଙ୍ଗାଳ ପାତ୍ର, ଗଣି ସାହୁ ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ମୁଖିଆ ଲୋକ ।

ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହୋଇ ଆସିଲା ପରେ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଡାକ୍ତରଖାନା-କୋଠା ଡାକ୍ତର କାମ ଶେଷ କରାଇ ଦେଇ-ଛନ୍ତି । ତାହାହିଁ ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ଦଳ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରଚାର ପାଇଁ ଏକ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ର । କେବଳ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଶ୍ୱନାଥର ପ୍ରଚାର ଫଳରେ ଯାହା ଟିକିଏ ଅଡୁଆ ଉଠୁନାହିଁ ।

ସେଦିନ ରାତି ବାରଟାରେ ମଧୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଘରୁ ଫେରି କାଙ୍ଗାଳ ପାତ୍ର ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତରେ କହିଲା—“ମାଛ ଥୋପ ଧରିଛୁ ଆଜ୍ଞା, ଖାଲ ଗିଳିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା !”

ଏମ୍. ଏ. ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ସାରିଲା ପରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ସାବିତ୍ରୀ ଦେବୀ ହାଇସ୍କୁଲର ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ରୂପେ ନିୟୁକ୍ତ ପାଇବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ପରୀକ୍ଷା ପିପ୍ପି ଆଦି ସାବିତ୍ରୀଙ୍କୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ବହନ କରିବେ । ତା' ପରିବର୍ତ୍ତେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଆସନ୍ତା ସରପଞ୍ଚ ନିର୍ବାଚନରେ କାହାପାଇଁ ପ୍ରଚାର ନ କରି ମାରବ ରହିବ । ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ କାଙ୍ଗାଳ ପାତ୍ର ଜରିଆରେ ବିଶ୍ୱନାଥ ପାଖକୁ ପଠାଇ-

ଥିଲେ । ପ୍ରସାବ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଜି ରାତିରେ ଚିନ୍ତା କରି ବିଶ୍ୱନାଥ କାଲି ସକାଳେ ନିଜର ମତାମତ ଜଣାଇବାକୁ କହିଛୁ ।

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ମୁଖରେ ଏକ ମାମଲତକାଣ୍ଡ ହସ ପୁଟାଇ କହିଲେ—“ମାଛ ଏ ଥୋପକୁ ନ ଗିଳି କ’ଣ ଗୁଡ଼ିବ ?”

ବୈଠକଖାନାରେ ବସିଥିବା ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ପାଖ-ଲୋକ କେଇ ଜଣ ହସିଉଠିଲେ ।

କାଙ୍ଗାଳ ପାସ ଅଛାରେ କହିଲେ—“ହେଃ...ଏ ସବୁ ପୁଣି ଶିକ୍ଷିତ ପିଲା ! ନିଜକୁ କୁଆଡ଼େ ବପୁଣୀ, ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବୋଲୁଛନ୍ତି ! ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର, ଦୁର୍ମାତ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏମାନେ ପୁଣି ଲଢ଼େଇ କରନ୍ତି ! ସତ କହୁଛି ଆଜ୍ଞା, ଏମାନେ ପାଠଶାଳା ପଢ଼ି ଏତେ ଫର୍ମା ଆଉ ହାଲକା ବୋଲି ମୋତେ ଜଣା ନ ଥିଲା ।”

ସତଆ ଭୋଇ ଯୋଗ ଦେଲା—“ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଟଇ ବଡ଼ ଗୁରୁ, ଉଦ୍ଧବ କେତେ ତୁ ପଚାରୁ ? ସ୍ୱାର୍ଥ, ସୁବିଧା-ସୁଯୋଗ ଆଗରେ ଶିକ୍ଷିତ-ଅଶିକ୍ଷିତର ଭେଦଭାବ ଆଉ ଆସିଲା କେଉଁଠୁ ?”

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର କହିଲେ—“ସାହସପୁର ଗୋପୀ ମିଶ୍ର ଆଉ ମୁଁ କଲେଜରେ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ ଭୁତେଇ ଭନି ଜଣ ହରିଜନ ପିଲାଙ୍କର ସ୍କଲାରସିପ୍ ଟଙ୍କା କିପରି ମାରି ନେଇଥିଲୁ, ସେ କଥା ଆଗରୁ ଥରେ କହିଛୁ । ପୁଣି, ପରୀକ୍ଷା ହଲ୍‌ରେ କିପରି କରୁଥିଲାବେଳେ ମୋତେ ହଇରାଣ କରିଥିଲା ବୋଲି ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକକୁ କିପରି ଗଳି ରାସ୍ତାରେ ବଜେଇଥିଲା, ସେ କଥା ସବୁ ଖବରକାଗଜ ପୃଷ୍ଠାରେ ରହିଛି । ଆଉ, ଆଜି ଏ ମେଞ୍ଚଡ଼ିଟୋକା ବିଶ୍ୱନାଥ ‘କଲେଜ ପିଲା’ ବୋଲି ମୋତେ କଣ ଦେଖାଇ ହେଉଛି ?”

ଏତକବେଳେ ଶଙ୍କର ଯେନା, ନାଥ ମଳକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନେ ସଞ୍ଜ ପହରୁ ମଙ୍ଗଳପୁରକୁ ଏକ ଅଭିଯାନରେ ଯାଇଥିଲେ । ଅଭିଯାନ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଆସି ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରକୁ ଜଣାଇଲେ । ପାଟଲ ମୁଗ ଓ ସୋରିଷ ଗଛର ଭର ସେନା ଭରୁଆମାନେ ଠିକଣା ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର କହିବାରେ ଲାଗିଲେ—“କିଶ୍ମନାଥ ଜହ୍ନୁ, ଆମେ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଚାଲି, ଡକାପୁତ ! ଆରେ, ଚୋର ନ କରୁଛି କିଏ ? ଚୋର ବିଦ୍ୟାଟା କଣ ଖରପ ? ଚଉଷଠି କଳା ମଧ୍ୟରେ ଚୋର ବିଦ୍ୟା ତ ସୁଖି ସ୍ଥାନ ପାଇଛି ! ମଣିଷ, ସମାଜ ବାନ୍ଧ ରହିଲୁ ବିନଷ୍ଟ ଚୋର, ନାସା, ବାଟପାରି ଇତ୍ୟାଦି ରହିଛି । ଆଜି ତାକୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେବ କିଏ ? ଯେ ଉଡ଼ାଇ ଦେବା କଥା ଭୁଣ୍ଡରେ ଧରୁଛି, ମୋ ମତରେ ସେଇ ହେଉଛି ବଡ଼ ଚୋର !”

କଥାର ଉଚ୍ଚ୍ଵାସରେ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ସାମନା ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଦୁମ୍ କର ବ୍ୟାଟାଏ ମାରିଲେ—“ଏ ଆତ୍ମଗ୍ଳାଘା, ନା ଆତ୍ମଗ୍ଳାନ ? ଆତ୍ମଗ୍ଳାନକୁ ଆତ୍ମଗ୍ଳାଘାରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ମଣିଷରୁପୀ ଜାନ୍ତୁଆରକୁ ପ୍ରକୃତ ତ ‘ବୁଦ୍ଧି’ ନାମକ ଏକ ବିଶେଷ ଶକ୍ତି ଦାନ କରିଛି ! ତେଣୁ ଆଜି ଚନ୍ଦା କାହିଁକି ”

କ୍ଷେପ ଠିକ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସରପଞ୍ଚ ନିଦା-ଚନରେ ବଟ ମହାନୁକୁ ବହୁ ଗୋଟିରେ ପରାକ୍ରମ କରି ଜନପ୍ରିୟ ଦେଶସେବକ ସାଧୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଭୋଇ ଜୟ-ସ୍ଵରୁ ହେଲେ ।

ସାନ-ବଡ଼ ସମାନ

ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ଏକ ଜରୁରୀ ବୈଠକରେ ସେହି ବହୁ ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଆଇନ୍‌ଟି ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଯାଇଛି । ଶାସକଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଗଭୀର ଆନନ୍ଦ-ଉତ୍ତେଜନା । ବିଧାନସଭା ଅଧିବେଶନରେ ଆଇନ୍‌ଟି ପାଶ୍ ହୋଇଯିବା ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ । କାରଣ ବିଧାନସଭାରେ ଶାସକ ଦଳର ପୂର୍ଣ୍ଣସଂଖ୍ୟା ଗରଷ୍ଟତା ରହିଛି ।

ବିରୋଧୀ ଦଳମାନଙ୍କର କାରଣ ଅକାରଣରେ ପ୍ରତିବାଦ କରିବା କଥା; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ବିଧି-ମୁତାବକ ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିଧାନସଭା ଗୃହରେ ଦୀର୍ଘ ତିନିଦିନ କାଳ ଏକ ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାଷଣ ଦେଇ ବିରୋଧୀ ଦଳମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଅଭିଯୋଗ ଶଣ୍ଠନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନ୍‌ଟି ସମର୍ଥନ କରି କହି ଥିଲେ—ପ୍ରକୃତ ସାମ୍ୟବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନରେ ସରକାରଙ୍କର ଏହା ଏକ ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ !

ଅବଲୀଳା ହିମେ ଆଇନ୍‌ଟି ବିଧାନସଭାରେ ପାଶ୍ ହୋଇ-ଗଲା । ଛକ୍କତ ସାମ୍ୟବାଦୀ ସମାଜ ଗଠନର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିଲା ବୋଲି ଶାସକଦଳର ନେତା ଓ କର୍ମୀମାନେ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସଭା-ସମିତିମାନ କରି ପ୍ରଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଏହି ବିରୁଦ୍ଧ ରାଜ୍ୟର ପାଞ୍ଚକୋଟି ନାଗରିକ ସମସ୍ତେ ଏକ—କେହି ବଡ଼ ନୁହନ୍ତି କି କେହି ସାନ ନୁହନ୍ତି—ସମସ୍ତେ ସମାନ । ଏହା ଶୁଣି ଜନ-ସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଶିଫରଣ ଖେଳିଗଲା ଯେପରି !

ସମଗ୍ର ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ହେଉଛନ୍ତି—ଅଡ଼େଇ-ଶହ ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି—ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବାଇଶ ଜଣ ସଭ୍ୟ । ସେମାନଙ୍କର ପୁଣି ପ୍ରତିନିଧି—ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ-ମନ୍ତ୍ରୀ । ତେଣୁ ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ଏକମାତ୍ର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହିଁ ବଡ଼ ହୋଇପାରନ୍ତି । ରାଜ୍ୟର ପାଞ୍ଚକୋଟି ଲୋକ ତାଙ୍କ ସହିତ ସମାନ-ସ୍ୱର ହେବେ; କିମ୍ବା ତାଙ୍କଠାରୁ ସାନ ହେବେ, କିନ୍ତୁ କେବେ-ହେଲେ ବଡ଼ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ତେଣୁ ସେହି ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନ୍‌ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ଯେ, ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା ପାଞ୍ଚଫୁଟ୍ ଛ'ଇଞ୍ଚ । ରାଜ୍ୟର କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପାଞ୍ଚଫୁଟ୍ ଛ'ଇଞ୍ଚରୁ ବେଶୀ ବଡ଼ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କେହି ବଡ଼ ହେଲେ, ସେ ଆଇନ୍-ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡ ପାଇବ । କାରଣ ରାଜ୍ୟର ସାମ୍ୟବାଦୀ ମାନଙ୍କର ସେ ଚିରୁଦ୍ଧାତରଣ କରୁଛି ।

ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା ପାଞ୍ଚଫୁଟ୍ ଛ'ଇଞ୍ଚରୁ ଉଣା ଥିଲା ଏବଂ ସମସ୍ତ ବିଧାନସଭାର ସଦସ୍ୟ ଉଚ୍ଚତାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ ବଡ଼ ନଥିଲେ । ବିରୋଧୀ ଦଳର ନେତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଉଚ୍ଚତାରେ ଠିକ୍ ପାଞ୍ଚଫୁଟ୍ ଛ'ଇଞ୍ଚ ଥିବାରୁ କୌଣସି ମତେ ସେହି ଆଇନ୍ କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଗଲେ ।

କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଶହ ଶହ ନରନାରୀ ସେହିମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା ପାଞ୍ଚଫୁଟ୍ ଛ'ଇଞ୍ଚରୁ ଅଧିକ ଥିଲା, ସେମାନେ ପୋଲିସ ଦ୍ୱାରା ଧରା ହୋଇଗଲେ । ଏପରିକି ଶାସକ ଦଳର କେତେ କର୍ମୀ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଆଇନ୍ ହାତରୁ ଖସି ଯାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଆଇନ୍ ଅଦାଲତରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଚାର ହେଲା । ବିଚାରରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଜେଲଦଣ୍ଡ ଭୋଗିଲେ । ଜେଲରେ ପଶିଲା ପରେ ଆଉ ସେହି ହତଭାଗା ହତ-ଭାଗିନୀମାନଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ଭାବ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟର ସୁଦୃଢ଼ ସାମ୍ୟବାଦୀ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ସେମାନେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରଚାରଣ ହୋଇଗଲା ।

ନିଜ ନିଜ ଶିଶୁ ଓ ତରୁଣୀ ବୟସର ସନ୍ତାନ-ସନ୍ତତୁକୁ ଘେନି ବାପ-ମାଆମାନେ ବଡ଼ ଅଡ଼ୁଆରେ ପଢ଼ିଲେ । ପିଲାମାନେ ଯେପରି ପାଠପୁସ୍ତକ ଛ'ଇଁଷ୍ଟରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚ ନ ହୁଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ଅନେକେ ଡାକ୍ତର ପରାମର୍ଶ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

କେତେକ ଯୁବକ-ଯୁବତୀ ଉତ୍ସୁକରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କଲେ । କେହି କେହି ଆଇନ୍‌କୁ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ି ବିଦେଶକୁ ଯାଇଗଲେ । ତୁଷାନଳ ପରି ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟର ହିମବର୍ତ୍ତୀଷ୍ଟୁ ଯୁବ-ସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ସୁ ଓ ଆତଙ୍କ କୁହୁଳିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ସମାଜରେ ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଣ ସହଜ କଥା ?

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବେତାର ଭାଷଣ ଜରିଆରେ ପୁଣି ଥରେ ଜନ-ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେଲେ—ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପାଇଁ ବହୁ ସାଧ-ସାଧନା ଲୋଡ଼ା—ବହୁ ଜ୍ଞାନ, ବହୁ ଆତ୍ମବଳ ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରଥମେ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତେ ସମାନ ହେବା ବଡ଼କଥା । ଆଇନ୍ ଜଳରେ ସମାଜରେ ବଡ଼-ସାନ, ଉଚ୍ଚ-ନୀଚ ଭେଦ ଲୋପ ପାଇ-ଗଲେ, ଆନ୍ଦୋଳନେ ଯାଇ ସେହି ସାମ୍ୟବାଦ-ସ୍ୱର୍ଗରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବା ।

X

X

X

ପାଇକପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ହରିହର ସେନାପତି ବହୁଦିନ ହେଲେ କୁଆଡ଼େ ଲୁଚି ଲୁଚି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ଥାନାରୁ ପୋଲିସ ଆସି ତାଙ୍କୁ କେତେଥର ଖୋଜିଗଲାଣି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ମିତ୍ତୁ ନାହିଁ । ପୋଲିସ ଖବର ପାଇଛି—ଶ୍ରୀ ସେନାପତିଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା କୁଆଡ଼େ ପାଞ୍ଚଫୁଟ ଆଠଇଞ୍ଚ ।

ସେଦିନ ସକାଳବେଳା ପାଇକପଡ଼ା ଗ୍ରାମ ମୁଣ୍ଡର ହରିଜନ ବସ୍ତିକୁ ପୋଲିସ ଆସି ଘେରୁଡ଼ି କରିନେଲେ । ପୋଲିସର ସତର୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଇ ଶ୍ରୀ ସେନାପତି ଆଉ କେତେ ଦିନ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିପାରନ୍ତେ ।

ପ୍ରତିଦିନ ପରି ସେଦିନ ମଧ୍ୟ ରାତି ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ସେନାପତି ସ୍ନାନ ଗୌରୁଦି ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରିଥିଲେ । ଗୀତା, କୋରାନ୍ ଓ ବାଇବେଲରୁ କିଛି କିଛି ଅଂଶ ପଢ଼ିସାରି ସେ ହରିଜନ ବସ୍ତିର ସେହି ଅନ୍ଧାରୁଆ ଝାଟିମାଟି କାନ୍ଥର ଚାଳରେ ବସି କଣ ଲେଖୁଥିଲେ । ଆଗରେ ତାଙ୍କର ଜଳୁଥିଲା ଏକ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ମହମବତୀ ।

ପୋଲିସ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅବ୍ୟର୍ଥ ।

ଆଉ ସମୟ ନଥିଲା । ପୋଲିସ୍ ଆସିବା ଖବର ପାଇବା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରୀ ସେନାପତି ଆତ୍ମଗୋପନ କରିବାର କୌଶଳି ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଏକ ଅଭୁତ କାଣ୍ଡ କରି ବସିଲେ । ହରିଜନ ବସ୍ତି-ମାନଙ୍କର ମନା ମାନିଲେ ନାହିଁ । ଏହା ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପୁସ୍ତକଲିପି ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ପୋଲିସ୍ ଆସି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସେ ପ୍ରାୟ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଘର ଚଟାଣରେ ତାଜା ଲଲ-

ରକ୍ତର ଧାର ଛୁଟିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଦୁଇଟିଯାକ ପାଦ ବଳାଗଣ୍ଠି ଉପରୁ କଟାଯାଇ ଅଲଗା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଟାଣ ହାତମୁଠାରେ ରହିଥିଲା ଧାରୁଆ ରକ୍ତବୋଳା ଖଣ୍ଡିଏ ଛୁର ।

ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ଘେନଗଲା । କେବଳ ପାଇକପଡ଼ା ଗ୍ରାମର ନୁହେଁ, ସେହିନ ସେ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ହରିହର ସେନାପତିଙ୍କ ଲାଗି ହା-ହାକାର ପଡ଼ିଗଲା । ବୁଢ଼ା-ବୁଢ଼ୀ-ମାନେ ଆଖିରୁ ଲୁହଗଢ଼ାଇ କହିବାରେ ଲାଗିଲେ—ସେ କାହାର କଣ କ୍ଷତି କରୁଥିଲା ? ନିଜର ଲେଖାପଢ଼ା, ରୋଗୀସେବା, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଭଲମନ୍ଦ ଘେନ ତ ସେ ପଡ଼ିଥିଲା ! ସରଳ ପରୋପକାରୀ ପଣ୍ଡିତ ଲୋକଟା ପ୍ରତି କାହିଁକି ଏ ଦଣ୍ଡ ?

ସୁସ୍ଥ ହେଲା ପରେ ଶ୍ରୀ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଆଇନ୍ ଅଦାଲତରେ ହାଜର କରାଗଲା, ହାକିମ ତାଙ୍କୁ ଅନେକ କଥା ପଚାରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ସେନାପତି ମଧ୍ୟ ହାକିମକୁ ଯଥାଯଥ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲେ ! ତହିଁର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ କଥାଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଏହିପରି ।

ହାକିମ—ଆପଣଙ୍କର ଉଚ୍ଚତା କେତେ ?

ସେନାପତି—ପାଞ୍ଚଫୁଟ ପାଞ୍ଚଇଞ୍ଚ ।

ହାକିମ—ଏହି ଉଚ୍ଚତା ପାଦଯୋଡ଼ିକ କଟାହେବା ପୂର୍ବରୁ,
ନା ପରେ ?

ଶ୍ରୀ ସେନାପତି ମାରବ ରହିଥିଲେ ।

ହାକିମ—ଦେଖନ୍ତୁ, ରାଜ୍ୟରେ ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସର-
କାରଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଇନ୍ ଚାଲୁ

ରହିଛି । ଆପଣ କପରି ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ନିଜକୁ ବଡ଼
ବୋଲାଇ.....

ଶ୍ରୀ ସେନାପତି ହାକିମଙ୍କ କଥାରେ ବାଧାଦେଇ କହି
ଉଠିଲେ—ପ୍ରକୃତ ସାମ୍ୟବାଦ ଗୋଡ଼ରେ ନଥାଏ, ଥାଏ ମୁଥାରେ ।
ପ୍ରକୃତ ସାମ୍ୟବାଦ ଧନରେ ନଥାଏ, ଥାଏ ମନରେ । ଲୋକ
ଦେଖାଣିଆ ତୁଚ୍ଛ ଆରୁରେ ନୁହେଁ, ସତ୍ୟ ବିରୁରେ ସମସ୍ତେ
ସମାନ ହେବାହିଁ ବଡ଼କଥା !

ତା'ପରେ—ହାକିମଙ୍କ ବିରୁରେ ଶ୍ରୀ ସେନାପତିଙ୍କୁ
ଜେଲଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ହୋଇଗଲା ।

ଦଶବର୍ଷ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଏକ ରାଜନୈତିକ
ଦଳ ଶାସକ ସମତାକୁ ଆସିଲେ—ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ନୂତନ
ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଦେଖାଗଲା—
ଜେଲରେ ଗୋଡ଼ଖଣ୍ଡିଆ ହରିହର ସେନାପତି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ
ଅଛନ୍ତି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଏକମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି, ଯେ କି ରାଜ୍ୟରେ ସୁଦୃଢ଼
ସାମ୍ୟବାଦୀ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ କରିନାହାନ୍ତି ।

‘ଓଡ଼ିଆ’ ଏକ ଓଟର ନାମ

ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି—ରାମ, ଶାମ, ଯଦୁ, ମଧୁ,
ଇତ୍ୟାଦି । ସେମାନେ ସବୁ ଆପଣଙ୍କ ନିଜର ଲୋକ—ଈଡ଼ି କୁଟୁମ୍ବ ।
ଦ୍ଵିଏତ ଆପଣ ନିଜେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ହୋଇପାରନ୍ତି ।

ରାମ କହନ୍ତି—ଆମ ଦେଶ ସୁଜଳା ସୁଫଳା ।

ଶାମ ମତ ଦିଅନ୍ତି—ପୁଣି ନାନାପ୍ରକାର ଖଣିଜ ସମ୍ପଦରେ
ଭର ଏ ରାଜ୍ୟ ।

ଯଦୁ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି—କେବଳ ସେତକ ନୁହେଁ—ଶକ୍ତି,
ସାହସ, ଜ୍ଞାନ, ଗରିମା, ଧର୍ମ, ସମ୍ଭାର, ସବୁଥିରେ ଆମେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ।

ମଧୁ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି—ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଆମେ ସବୁଠାରୁ
ବଡ଼ । ଆମର ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ, ମହୋଦଧି, ମହେନ୍ଦ୍ରଗିରି, ମହାନଦୀ,
କରସମ୍ରାଟ—କେହି ସ୍ଵପ୍ନ ନୁହଁନ୍ତି ।

ଦିନ ପରେ ଦିନ—ମାସ ପରେ ମାସ ବିଠକଖାନାର
ଆରମ୍ଭରେସ୍ଵାରରେ ବସି ସେମାନେ ଏହିପରି ଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି—
ଦେଶ ଓ ଜାତି ବସସ୍ଵରେ ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତା କରନ୍ତି । ବିଜୁଳ-
ପଞ୍ଜାର ଅଣ୍ଡାପବନରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ମଥା ଗରମ ହୋଇଯାଏ ।
ଚକତେବେଲେ ଗରମ କଫି, କେତେବେଳେ ବା ବରଫ ସରବତ୍
ଖାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ମନ-ମେଜାଜ୍ଠିକ ରହିପାରେ ନା ।

ଯଦୁ ପଚାରନ୍ତି—ଆମ ଦେଶ ସୁଜଳା ସୁଫଳା ସତ୍ୟ,
ତଥାପି ଆମଦେଶରେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ପଡ଼ୁଛି କାହିଁକି ?

ମଧୁ ସୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ—ଠିକ୍‌କଥା । ଦେଶ ସୁଜଳା-
ସୁଫଳା ହୋଇ ମଧ୍ୟ—ଖଣିକସମ୍ପଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଇ ମଧ୍ୟ
ଆମର ଅଭାବ ଅନଟନ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ—ଆମର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର
ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ବିଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଆସିଲେ ଯାଇ ଆମ
ପେଟରେ ଦାନା ପଡ଼ୁଛି—ବାହାରୁ ତେଲ ଆସିଲେ ଯାଇ ଆମ
ଘରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁଛି ।

ରାମ କହନ୍ତୁ—ହଁ, ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରସୂ ଭୂମିରେ କିଛି ଅଭାବ
ନାହିଁ ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛନ୍ତୁ ତ—ଦେଶରେ ଭଲମନ୍ଦ, ଦୈବା-
ଦୁର୍ବିପାକ ବରାବର ଲାଗି ରହିଛି । ତେଣୁ ବାହାରୁ ଧାର କରଜ
କରି, କମ୍ପା ଦାନ ଆଣି, ଆମର ସାମୟିକ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା
ମେଣ୍ଟାଇବାରେ କ୍ଷତି କ’ଣ ?

ଶାମ ମତ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତୁ—ଆପଣମାନେ ଯାହା କୁହନ୍ତୁ
ପଛକେ, ସବୁ ଆମ ସରକାରଙ୍କ ଦୋଷ । ଏତେ କଷ୍ଟରେ ଛୋଟ
ଦେଇ ଆମେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଶାସନ-କାର୍ଯ୍ୟ ତଳାଇବା ଲାଗି ପଠା-
ଇଲୁଁ, ସେମାନେ ଆଜୁ କଲେ କ’ଣ ? ଆପେ ବଞ୍ଚିଲେ ବାପର
ନାମ । ନିଜର ସୁଖ-ସୁବିଧା ସବୁ ନିଜେ କରନେଲେ । ଦେଶ ଓ
ଜାତିର ଉନ୍ନତି କଥା ସେମାନେ ଏକାବେଳକେ ପାସୋରି ଦେଲେ ।
ଆମର ଦୁଃଖ-ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୁଃଖାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ମାରବତା ମଧ୍ୟରେ କଟିଗଲା । ଦେଶର ସକଳ
ପ୍ରକାର ଦୁର୍ଗତିପାଇଁ ସେ ସରକାର ଦାୟୀ—ଏହିକଥାର ଉପ-
ଲବ୍ଧିପାଇଁ ସେ ମାରବତା ଯେପରି ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ରାମ, ଶାମ, ଯଦୁ, ମଧୁ ଇତ୍ୟାଦି ଆଲୋଚନା ଶେଷରେ
କମତ ହେଲେ ଯେ—ଦେଶର ଉନ୍ନତିପାଇଁ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କ

ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଶାସନକଳକୁ ଆହୁରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ—
ସରକାରଙ୍କୁ ଅଧିକ ସତର୍କ ରହିବାପାଇଁ ପଡ଼ିବ ।

ଡିପେନ୍ଦ୍ର ମାସର ଶୀତ-ଧୁରୁ ଧୁରୁ ରାତି । ସରକାରଙ୍କ
ଦାୟିତ୍ଵ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ଘମାଘୋଷ ଆଲୋଚନାରେ ଲଗି-
ଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ—ରାମ, ଶାମ, ଯଦୁ, ମଧୁ ଇତ୍ୟାଦି । ରାତି ଆସି
ଦଶଟା ବାଜିଲାଣି । ଭୋକ ଲାଗୁଥିଲେ ହେଁ ନୈଶ୍ଵେଦନକୁ
କ୍ଷିବାଲଗି ସମସ୍ତେ କୁଣ୍ଠିତ !

ରାମ କହିଲେ—ଏ ଶୀତରାତିରେ ଖାଇବା କାମଟା ବଡ଼
କଷ୍ଟକର । ଖାଇବା ଥାଳରୁ ନିଜହାତରେ ରୋଟି ବା ଭାତଗୁଣ୍ଡା
ନେଇ ପାଟି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇବା କି ମୁସ୍ତଲ !

ଶାମ ଯୋଗ ଦେଲେ—କେବଳ ଶୀତଦିନେ କାହିଁକି,
ଖରାଦିନେ ମଧ୍ୟ । ଖରାଦିନେ ଝାଳନାଳ ହୋଇ ଖାଇବା କାମଟା
ଭାରି ଖରାପ ଲାଗେ ।

ଯଦୁ ମତ ଦେଲେ—ବିଶେଷତଃ ଏଇ ଶୀତ ଆଉ ଖରା-
ଦିନରେ କେହି ଜଣେ ଆମକୁ ଖୁଆଇ ଦେବା ଦରକାର ।

ମଧୁ ପ୍ରକାଶ କଲେ—ଏ ଦିଗରେ କ’ଣ ସରକାରଙ୍କର
କିଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ ? ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଖୁଆଇ ଦେବାଲାଗି ସରକାର
ସମ୍ପୃକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଧରନ୍ତୁ, ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଯଦି
ସରକାର ଏଇ ଖୁଆଇଦେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁକ୍ତ କରନ୍ତେ, ତାହା-
ହେଲେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ତ ଉପକାର ହୁଅନ୍ତା; ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ
ଦେଶର ନାରୀସମାଜ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖା ଦେଇଥିବା
ବେକାର-ସମସ୍ୟାର ମଧ୍ୟ ସମାଧାନ ହୋଇପାରନ୍ତା ।

ପ୍ରସ୍ତାବଟି ସମସ୍ତଙ୍କର ପସନ୍ଦ ହେଲା । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଟି ଏକ ଖୋଲା ଚିଠିଜରିଆରେ ପଠାଇବା ପାଇଁ ସେହିନ ସର୍ବସମ୍ମତ ହମେ ସ୍ଥିର କରାଗଲା ।

ଦେଶର ଦୁର୍ଗତି, ଆଉ ଜାତିର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ! ଦିନକୁଦିନ ସେମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା, ଅଭାବ-ଅସୁବିଧା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଲା । ବଡ଼ ଦହଗଞ୍ଜରେ—ଦୟାମୟ ଅବସ୍ଥାରେ ସେମାନେ କାଳକାଟି-ବାରେ ଲାଗିଲେ—ରାମ, ଶାମ, ଯଦୁ, ମଧୁ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ।

ଶେଷରେ, ସେମାନେ ଘରଦ୍ୱାର ଛାଡ଼ି କୌଣସି ଜାକିକା ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବାହାରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ।

ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ର ଅଭିମୁଖେ ସେମାନଙ୍କର ଯାତା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବହୁକଷ୍ଟ ସହି—ସବୁ ବାଧା-ବିଘ୍ନ ଅତିହରଣ କରି ସେମାନେ ଯାଇ ଯେତେବେଳେ ରୁଷିକୂଳା ନଦୀକୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ସେତେବେଳକୁ ସେମାନେ ବଡ଼ ଶ୍ରୀମୁକ୍ତାନ୍ତ ଓ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ପୁଣି ରୁଷିକୂଳା ଦୁଇକୂଳ ଖାଇ ବହି ଚାଲିଛି ।

ଯଦୁ କହିଲେ—ଆଃ...ବଡ଼ କଷ୍ଟ । ଆଉ କେତେଦିନ ଏ ନିରୁଦ୍ଦେଶ ଯାତା ?

ମଧୁ ଯୋଗ ଦେଲେ—ହଁ, ଏ ଭରଣଭୋଗ ପୁଣି ପାରି ହେବା କିପରି ? ରୁଷିକୂଳା ପାରି ହୋଇଗଲେ, ସେପାଖରେ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ସୁଖରେ ରହିବା, ତାହାର ତ କୌଣସି ସୂଚନା ମିଳୁନାହିଁ !

ରାମ ପ୍ରକାଶ କଲେ—ମୋର ଖାଲି ଘରକଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ଅଭାବ-ଅସୁବିଧା ଥାଉ ପଛକେ, ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସେ ଆଦର, ସୋହାଗ—ଘରର ସେ ସୁଖଶାନ୍ତି, ଆଉ କ’ଣ ଏଆଡ଼େ ମିଳିବ ?

ଶାମ ରୁଡ଼ାନ ନିଶ୍ଚିତ୍ତି ଶୁଣାଇଦେଲେ—ନା, ଚାଲନ୍ତୁ
ଫେରିଯିବା !

ଦକ୍ଷିଣଦିଗରୁ ସେମାନେ ଫେରିଆସିଲେ—ରାମ, ଶାମ,
ଯଦୁ, ମଧୁ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ।

କିଛିଦିନ ପରେ ସେମାନେ ପୁଣି ଉତ୍ତରଦିଗ ଅଭିମୁଖେ
ବହିର୍ଗତ ହେଲେ । ସେହିପରି କଷ୍ଟ ସହି, କେତେ ବାଧାବଦ୍ଧ ଅତି-
ତ୍ରମ କରି ସେମାନେ ଯାଇ ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ-
କୂଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ-
ରେଖା ସେତେବେଳେ ଶୁଖିଲା ଥିଲା । ଆଖି ଆଗରେ ବାଲି, ଆଉ
ବାଲି । ଆରକୂଳକୁ ଲାଗି ଶତ୍ରୁ-ମନ୍ତ୍ରର ମରୁନଦୀ ଭଳି କ୍ଷୀଣ ଜଳ-
ଧାରଟିଏ—ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ହୁଏତ ଅଦୂରର ଆଶା-
ବୈତରଣୀ !

ସେହି ବାଲୁକା-ବିସ୍ତାର କୌଣସିମତେ ପାରି ହୋଇ
ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆଗକୁ ଚାଲିଥିଲେ, ପଥମଧ୍ୟରେ ହଠାତ୍
ଗୋଟିଏ ବାଘ ଆସି ସେମାନଙ୍କର ବାଟ ଓଗାଳିଲା । ମହାବଳ
ବାଘ । ମଣିଷ-ରକ୍ତ ଚାଖିଛି କି ନା—କିଏ ଜାଣେ ? କିନ୍ତୁ ତାହାର
ଗର୍ଜନ-ତର୍ଜନରେ ସେମାନେ ଭୟରେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ—
ରାମ, ଶାମ, ଯଦୁ, ମଧୁ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ।

ଉତ୍ତରପଥ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରୁଦ୍ଧ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ
ହେଲା । ଅଗତ୍ୟା ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇ ସେମାନେ ଘରମୁହାଁ ଫେରି-
ଆସିଲେ । ଜୀବନୀ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଘରଦ୍ୱାର ଶୁଖି ଆଉ ସେମାନେ
ବାହାରକୁ ଯିବା ଲାଗି ମନ ବଳାଇଲେ ନାହିଁ ।

ସେଦିନ ଏକ ଅଲସ ଅପରାହ୍ଣରେ ସେମାନେ ଘର-
ବାରଣ୍ଡାରେ ବସି ଆପଣା ଦେଶ ଓ ଜାତି ବିଷୟରେ ନାନାକଥା
ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି, ଏତିକିବେଳେ ପାଣିପାଗି ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇ-
ଉଠିଲା ।

ରାମ କହିଲେ— ଏଇତ, ଆକାଶ ମେଢାଜନ୍ମ ହୋଇ-
ଗଲାଣି । ଈଶାନ କୋଣରୁ ଝଡ଼-ବତାସ ବହୁଲାଣି ।

ଶାମ ଯୋଗ ଦେଲେ—ହଁ, ଏ ବଡ଼ ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ।
ଆମେ ସବୁ କରିବା କ’ଣ ?

ଯଦୁ କହିଲେ—ଝଡ଼ବତାସ ଆସୁ, ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ଚିନ୍ତା
କାହିଁକି ? ପାଖରେ ତ ଦିନେ ଓଲଟ ଚଳିବାପାଇଁ ଶାନ୍ତ୍ୟନ୍ତ୍ରୀ
ରହିଛି । ଗୁଲୁଡ଼ୁ, ଦୁଆର ଝରକା ବନ୍ଦ କରି ଘରଭିତରେ
ଆରାମରେ ଶୋଇପଡ଼ିବା !

ମଧୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ—ନାହିଁରେ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ତେଲ
ଦେଇ ଶୋଇଲେ, ବଡ଼ିଆ ନିଦ ହୁଅନ୍ତା !

ନିମିଷକ ମଧ୍ୟରେ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରି ସେମାନେ ନିଦୋଡ଼ି
ନିଦରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ—ରାମ, ଶାମ, ଯଦୁ, ମଧୁ, ଇତ୍ୟାଦି
ସମସ୍ତେ ।

ଆପଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି କହି ପାରିବେ କି—ସେମାନଙ୍କର
ନିଦ କେବେ ଭାଙ୍ଗିବ ?

ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପର ଖସଡ଼ା

ଗଳ୍ପର ନାମକରଣ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ? ଗଳ୍ପଟି ପଢ଼ି-
ସାରିଲୁ ପରେ ଆପଣ ତାହା ଭାବ ଦେଖିବେ । ଅନ୍ତତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ
ପାଇଁ ଗଳ୍ପର ନାମକରଣ ହେଉ—‘ଠିକାଦାର୍’ ।

ଗଳ୍ପର ସ୍ଥାନ—ରବିତଳ ।

ଗଳ୍ପର କାଳ—ନିତ୍ୟପ୍ରବୃତ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ।

ଏବଂ ଗଳ୍ପର ପାତ୍ର—ଶ୍ରୀ ଗଣନାଥ ପଣ୍ଡା ।

ଏବେ ଗଳ୍ପଟି ଆଡ଼େ ଅବଧାନ ହେଉ !

ବହୁଦିନ ହେଲା ଗଣନାଥ ବାବୁ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜନ-
ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଜୋକପରି ଲାଗି ରହିଛନ୍ତି । ଦେଶକୁ ସ୍ଵାଧୀନ
କରିବା ଲାଗି ସକଳୁ କରି ଦିନେ ସେ କଲେଜ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଥିଲେ—
ଉଚ୍ଚ ଚାକରକୁ ମଧ୍ୟ ପାଦରେ ଆଡ଼େଇ ଦେଇଥିଲେ । ଥରେ
ତନିମାସ ପାଇଁ ଜେଲ୍‌ରେ ବି ଅଟକି ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେଲା । ଗଣନାଥ ବାବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟସାଧନରେ
ଲୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ତାହାପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଃସ୍ଵାର୍ଥ ଜନସେବକର
ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଦେଶର ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ସେ
ଅପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀ ଭାବରେ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।
ତୃତୀୟ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀ ହେଲେ

ଶ୍ରୀ ନିଶାକର ଦାସ । ନିଶାକର ବାବୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଭାବରେ ଜନ-
ସେବା କରିବାକୁ ବହୁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗଣନାଥବାବୁଙ୍କ
ନେତୃତ୍ୱ ନିକଟରେ ପ୍ରବଳ ହେଲେ ।

ଆସନ୍ତା ଚତୁର୍ଥ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ଗଣନାଥ ବାବୁ-
ଙ୍କର ଚୁଣ୍ଡାପୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ସ୍ୱବନେତା ଶ୍ରୀ ଆଶିଷ ଦଳବେହେରା ।
ଆଶିଷ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ନୂତନ ବୈପ୍ଳବିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଘେନି ଜନସେବା
କରିବାକୁ ଶକ୍ତିମତ ଉଦ୍ୟମ ତଳାଇଛନ୍ତି ।

ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ଜନତାପାଟି, ନିଶାକର ବାବୁଙ୍କର
ଲୋକତାନ୍ତ୍ରିକ ଦଳ ଏବଂ ଆଶିଷ ବାବୁଙ୍କର ଗଣ ସଙ୍ଗଠନ ପକ୍ଷରୁ
ଭୋଟ୍‌ପ୍ରୟତ୍ନରେ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ସରଗରମ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ତନୋଟି ଦଳର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳିଗୋଳ, ସ୍ୱତ୍ୱର୍ଷ
ହେଲା—ପ୍ରୟତ୍ନକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାଡ଼ପିଟ ଲାଗିଲା । ଏପରିକି
କେତେଜଣଙ୍କୁ ଡାକ୍ରରଖାନା ଦ୍ୱାରା ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ସ୍ଥିତିପ୍ରଜ୍ଞ ଭଳି ଗଣନାଥ ବାବୁ ହସି ହସି ମନ୍ତବ୍ୟ କଲେ—
ଜନସେବା ହିଁ ଜନସେବା । ତହିଁରେ ପୁଣି ଏତେ ଜାତିଭେଦ
କାହିଁକି ? ଜଣେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ପନ୍ଥାରେ ଜନସେବା କରିବାକୁ
କହୁଛି ତ, ଅନ୍ୟଜଣେ ସମାଜବାଦୀ ଉପାୟରେ ଜନସେବା
କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ପୁଣି ଆଉ ଜଣେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ତାହାରେ ଜନ-
ସେବା କରିବାକୁ ପ୍ରୟତ୍ନ କରୁଛି । ଜନସେବା ଯଦି ସମସ୍ତଙ୍କର
ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟସାଧନର ସାମାନ୍ୟ ପନ୍ଥା
ଘେନି ଏତେ କଳିଗୋଳ, ମାଡ଼ପିଟ କାହିଁକି ?

ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସଫର୍ଷ, ମାଡ଼ଗୋଳକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦୁଃସ୍ଥ ଦୁର୍ଗତ ଜନସମାଜର ସେବା କରିଯିବା ପାଇଁ ଗଣନାଥ ବାବୁ ଆପଣା କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ।

ଗତ ପନ୍ଦରବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟର ଏକ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଚାଲିକା :—ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଡକ୍ଟରାଟି ହାଇସ୍କୁଲ, ପାଞ୍ଚଟି ମାଇନର ସ୍କୁଲ ସେ ବସାଇଛନ୍ତି । ଜମିରେ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ସାପ୍ତାହୀନକ୍ଷର କେନାଲଟିଏ କରାଇଛନ୍ତି । ଚାଷପୋଖରୀ, ପନ୍ଦରଟି କୂଅ ଏବଂ ଅଠରଟି ଟିଡ୍‌ବ୍‌ଡ୍ରେଲ୍ ଖୋଳାଇଛନ୍ତି । ନଈ-ନାଳରେ ପାଞ୍ଚଟି ପକ୍କାପୋଲ ବସାଇ ନିବାଚନମଣ୍ଡଳୀର ଚାଷପୋଖରୀରେ ଯାତାୟାତ ପାଇଁ ସବୁଦିନିଆ ଗ୍ରହା କରାଇଛନ୍ତି । ଦୁଇଟି ହାଟ, ଗୋଟିଏ ପୋଲିସ ଫାଣ୍ଡି, ଗୋଟିଏ ହସପିଟାଲ, ଚାଷପୋଖରୀ ଏବଂ ପାଞ୍ଚଟି ଗ୍ରାମ ପୋଷ୍ଟଅଫିସ୍ ବସାଇଛନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ କେଉଁ ବର୍ଷ ବନ୍ୟାକ୍ଳିଷ୍ଟ, ଆଉ କେଉଁ ବର୍ଷ ବା ମରୁଡ଼ି-ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଇ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ରୁଣ ତଥା ଚିଲିପ୍ ଆକାରରେ ପ୍ରଚୁର ଟଙ୍କା ଆଣି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିଛନ୍ତି । ପଞ୍ଚାୟତଶିଳ୍ପ ନାମରେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସମବାୟସମିତି ଜରିଆରେ ମଧ୍ୟ ସରକାରୀ ତହବିଲରୁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ଆଣି ଜନତା ମେଳରେ ଖଟାଇ-ଛନ୍ତି । ବହୁ ଶିକ୍ଷିତ, ଅର୍ଦ୍ଧଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକଙ୍କୁ ଭଲ ଭଲ ସରକାରୀ, ବେସରକାରୀ ଚାକିରିମାନ ଯୋଗାଇଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ଚାଷପୋଖରୀ ଅନେକ କଳିତକରାଳ, ମାଲିମକଦ୍ଦମା ମେଣ୍ଟାଇ ଦେଇ-ଛନ୍ତି । ନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିଭର ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ଅନେକ ଝିଅଙ୍କ ପାଇଁ ବର ଏବଂ ବହୁଯୁବକଙ୍କ ପାଇଁ କନ୍ୟା ଯୋଗାଡ଼ି କରିଛନ୍ତି । ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି.....

ଏହାହିଁ ତ ପ୍ରକୃତସେବା — ଜନତା ଜନାଦର୍ଦ୍ଦନର ଆରାଧନା!

ସେବା ମଣିଷ ଜୀବନର ଏକ ମିସନ୍; ଏହାକୁ କ'ଣ କେହି ପ୍ରଫେସନ୍ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ? ସେବାକୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବିକା କରିପାରେ କି ? ସେବାକାର୍ଯ୍ୟର କେହି ଠିକା ନେଇପାରେ କି ?

କିନ୍ତୁ ଆଶିଷ ବାବୁ ଅପପ୍ରଭୃତ ଚଳାଇଛନ୍ତି—ଗଣନାଥ ବାବୁ ଜନସେବାକୁ ଜୀବିକା କରି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଳୁଛନ୍ତି—ଜନସେବା ନାମରେ ଆତ୍ମସେବା କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଜନସେବକ ତ ହାଡ଼ିଆ ଖାଇ ବଞ୍ଚିବ ନାହିଁ । ଫସାରରେ ଚଳିବାକୁ ହେଲେ, ଆଉ ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ପରି ତାହାର ମଧ୍ୟ ସର୍ବନିମ୍ନ ଅଣନ-ବସନ ଲେଡ଼ା । ଏ କଥା ଜନତାକୁ ବୁଝାଇବ କିଏ ?

ନିଶାକର ବାବୁ ମଧ୍ୟ କୁସା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି—ଗତ ପନ୍ଦରବର୍ଷ କାଳ ଗଣନାଥ ବାବୁ ଜନସେବାର ତ ଠିକା ନେଇଥିଲେ; କି ଜନସେବାଟା କରି ପକାଇଛନ୍ତି ? ଏବେ ପୁଣି ଆଉ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପାଇଁ ସେ ସେବା-କାର୍ଯ୍ୟର ଠିକା ନେବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଭାଇ-ଭଉଣୀମାନେ, ଠକ ଠିକାଦାରଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିରଖ ।

କିନ୍ତୁ ଏହା ତ ସବୁ ପ୍ରତିହତ୍ୟାମାନଙ୍କର ରଣଧ୍ବଜ — ଶତ୍ରୁ-ପକ୍ଷର ବ୍ୟହ-ରଚନା ।

ଗଣନାଥ ବାବୁ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବକ୍ରବ୍ୟ ହେଉଛି—ପୁଅକୁ ମୁଁ କିଛି ଜନସେବା କରିଥିଲେହେଁ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ତଥାପି ମୋର ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ରହିଛି ।

ଏଥର ଜନସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଇଲେ, ଏଠାରେ ଏକ କଲେଜ କରିବ । ମୋ ନିର୍ଦ୍ଦାତନମଣ୍ଡଳୀର ପିଲାମାନେ ଘରେ ପଖାଳ ଖାଇ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇପାରନ୍ତେ । ସମଗ୍ର ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍-କରଣ କରାଇବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚାୟତରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ମୃତ୍ତି ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଠିଆ କରାଇବ । ଥାନାପଡ଼ିଆ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ସିନେମା ହାଉସ୍ ଏବଂ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ରଞ୍ଜୟନ୍ ସେଣ୍ଟରମାନ ବସାଇବ । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ କେନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରେକଉପାସରେ ସଜ୍ଜିବେ ନାହିଁ—କେହି ଗରିବ ହୋଇ ରହିବେ ନାହିଁ । ଏଥର ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦାତନ ହୋଇ ଆସିଲେ, ସମଗ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦାତନମଣ୍ଡଳୀରେ ଏକା ବେଳକେ ଘିଅ, ମହୁ ଭସାଇଦେବ । ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି

ନିଜର ଦୁଇଜଣଯାକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀକୁ ବହୁଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ପରା-ଜିତ କରି ଏଥର ମଧ୍ୟ ଗଣନାଥ ବାବୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦାତନ ହୋଇ ଆସିଲେ ।

ଏଇଠି ଗଳ୍ପଟିର ଶୀର୍ଷକମୁଁ ବୋଲି ଧରାଯାଇପାରେ ।

ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ଅକ୍ଳାନ୍ତ ଅଦମନୀୟ ଜନସେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦାତନମଣ୍ଡଳୀର ଦୁଃଖଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୂଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ—ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅଭାବ-ଅସୁବିଧା ମେଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ଦାବାନଳ ପରି ଅଶାନ୍ତ-ଅସନ୍ତୋଷ ହିମେ ଚାରିଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିବାରେ ଲାଗିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ କିଏ ?—ସେବକ ନା ସେବିତ ?

ଗଣନାଥ ବାବୁ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ବାର-ବର୍ଷର ତପସ୍ୟା କ'ଣ ଏହିପରି ଶୁଖୁଆପୋଡ଼ାରେ ପରିସମାପ୍ତ ହେବ ? ସେବକ ଓ ସେବିତ—ସେବାକାର୍ଯ୍ୟର ଏହି ଦୁଇଟିପକ୍ଷ

ମଧ୍ୟରୁ ସବୁ ଦାୟ-ଦାୟିତ୍ଵ କ'ଣ କେବଳ ସେବକର ? ସେବକ
କ'ଣ ସମାଜର ଖାଲ ଗୋଟାଏ ନିଷ୍ଠୁର୍ଯ୍ୟ ନରକଲୟ ଶ୍ରେଣୀ ?

ବର୍ତ୍ତମାନ ନିମ୍ନମତେ ଗଳ୍ପଟିର ଉପସଂହାର କରାଯାଉ !

ପ୍ରହରାଜପୁର ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ସର୍ବସାଧାରଣ ପୋଖରୀରୁ
ଦଳ ସଫା କରୁନାହାନ୍ତି; ସେଥିପାଇଁ ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି
ଲୋଡ଼ା । ପାଇକପଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳରେ ଶ୍ରୀବତ୍ସମାସର ବନ୍ୟା ପରେ
ଲୋକେ ରୁଷବାସ ନକରି ହାତଗୋଡ଼ ଟେକି ବସିଛନ୍ତି; ସେଥି-
ପାଇଁ ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗ ଆବଶ୍ୟକ । ଫକୀର-
ଗଞ୍ଜର ଲୋକେ ତଗାଣା ରୁଣ, ଭୁବନକ ବ୍ୟାଙ୍କ ରୁଣ ଆଦି ଯେ
କୌଣସି ଉପାୟରେ ପାଇବାକୁ ଚିତ୍ ଧରିଛନ୍ତି; ସେଥିପାଇଁ
ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ସୁପାରିଶ ଲୋଡ଼ା । ଅଗ୍ନିଆପାଲର ହରିଜନ-
ମାନେ ଡକାୟତି କରି ୩୯୧ ଦଫାରେ ରୁଲ୍‌ଣ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି;
ସେଥିପାଇଁ ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ତଦ୍‌ବିର କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ।
ସାନ ଡୁଙ୍ଗରୀ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ କାଳୀପୁଜାକୁ ପୌରଣିକ ନାଟକ
କରିବେ କି ସାମାଜିକ ନାଟକ କରିବେ; ସେଥିପାଇଁ ଗଣନାଥ
ବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦରକାର । ଚିପତାରିକା ହେମାମାଳିନୀଙ୍କର ଏକ
ରଙ୍ଗୀନ୍ ଫଟୋ ପଞ୍ଚାୟତସମିତି ରେପ୍‌ରମ୍ୟାନଙ୍କ ଶୋଇବା
ଘରେ କି ବୈଠକଖାନାରେ ଟଙ୍କାପିବ; ସେଥିପାଇଁ ଗଣନାଥ
ବାବୁଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରୟୋଜନ । ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି.....

ଜନସାଧାରଣ ଭୋଟ୍ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚିତ କରିଛନ୍ତି ।
ଗୋରୁମୁଣ୍ଡ ଥାପନା କରିଦେଇ ସେମାନେ ଏବେ ନିଷ୍ଠିନ୍ତ । କିନ୍ତୁ
ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧି ଜନସେବକ ଗଣନାଥ ବାବୁ ଶ୍ରୀକୃତ୍‌କାନ୍ତ,

ବ୍ୟସ୍ତବ୍ରତ ହେଲେ ଚଳିବ କିପରି ? ଜନତାର ସମସ୍ତଦାମ,
ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ତାଙ୍କୁ ବିନା ଦ୍ଵିଧାରେ ପୂରଣ କରିବାକୁ ହିଁ
ପଡ଼ିବ ।

ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ଶେଷରେ ମୋହଭଙ୍ଗ ହେଲା ।

ଗଣ ସେତେବେଳେ ସକଳ ପୁରୁଷକାର ହସଲ ବସିଛି,
ଗଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ଆଉ ରୁଗ କ'ଣ ? ତାଙ୍କ ସେବାର ବା ଆଉ
ମୂଲ୍ୟ କେତେ ?

ହା ବିଚର ଜନସେବା ଗଣନାଥ ପଣ୍ଡା !

ଦୁଇଟି ମିନି ଗଳ୍ପ

ସେବାସଂଘ

ଦେଶର ନାଶ-ସମାଜ ଆଗରେ ଆଜି ଏକ ଜଟିଳ ଓ ଗୁରୁତର ସମସ୍ୟା ।

ଗତ ଦୁଇଦିନ ହେଲେ ସେବାସଂଘର ବାର୍ଷିକ ଅଧିବେଶନ ଚାଲିଛି । ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ନାରୀଜାତିର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ମୁକ୍ତି ସଂପର୍କରେ ଚାଲିଛି ଉପାଦେୟ ଆଲୋଚନା—ତୁମ୍ଭେ ତର୍କ-ବିତର୍କ ।

ମିଟିଙ୍ଗ୍ ଶେଷରେ ସଂଘ ସମ୍ପାଦକା ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋରା ଦେବୀ ସାମ୍ବାଦକମାନଙ୍କୁ ଏକ ଇସ୍ତାହାର ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଲେ । ସେହି ଇସ୍ତାହାରରେ ଥିବା ସେବାସଂଘର ତିନିଟିଯାକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପ୍ରସ୍ତାବ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଏକ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କଲ ।

ପ୍ରଥମ ପ୍ରସ୍ତାବ—ଦେଶର ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କା କନ୍ୟାମାନେ ସ୍ୱ-ଇଚ୍ଛାରେ ନିଜର ସୁବିଧା-ସୁଯୋଗ ଅନୁଯାୟୀ ବିବାହ କରି ପାରିବେ । ବିବାହ-ବ୍ୟାପାରରେ ପିତାମାତା ବା ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଅଭି-ଭାବକଙ୍କର ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରସ୍ତାବ—ଦେଶର ପତ୍ନୀମାନେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱାମୀ-ମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକଶଯ୍ୟାରେ ଶୟନ କରିବା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ । ସ୍ୱାମିସେବା, ପତିପତ୍ନିତ୍ୱ ଆଦି ଏକାନ୍ତ ଇଚ୍ଛାଧୀନ ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରସ୍ତାବ—ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନାରୀଜାତିର ଏକ ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଶର ଜନମାନେ ପ୍ରସବ

ପରେ କେବଳ ଏକୋଇଶ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୈନିକ ମାତ୍ର ଦୁଇଥର ଲେଖା ଏ ନିଜ ନିଜର ସନ୍ତାନସନ୍ତତିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାପାନ କରାଇବେ ।

ସଫର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟା ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସଂକଳ୍ପ କଲେ ।

ବର୍ଷକ ପରେ ପୁଣି ଯେତେବେଳେ ସେବାସଫର ଅଧି-ବେଶନ ବସିଲା, ସେତେବେଳେ ଦେଖାଗଲା—ଅବସ୍ଥା ଅତି ସାଫାତକ ।

ସଫର ପ୍ରଗଣା ସଭାନେତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଭାରତୀ ଦେବୀ ଜଣାଇଲେ—ଇତିମଧ୍ୟରେ ମୋ ଝିଅ ଦୁଇଥର ବିଭାଜନ ସାରିଲାଣି ଏବଂ ଦୁଇଥରଯାକ ତାହାର ବିବାହ-ବନ୍ଧନ ଛୁନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଅନ୍ୟସତ୍ତ୍ୱା । ମୁଁ ଏବେ କରବି କଣ ? ସେ ଆଉ ବିବାହ କରିପାରିବ କି ? ବିବାହ କଲେ, ତାହା ପୁଣି କେତେଦିନ ପାଇଁ ? ତେଣୁ ଆମର ଗୁଣ୍ଡତ ପ୍ରଥମ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ । ସଫର ବହୁ ବିବାହିତା ସଦସ୍ୟା—ବିଶେଷତଃ ଯେଉଁମାନେ ନବବିବାହିତା—ସେମାନେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଯେ ଗୁଣ୍ଡତ ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରାୟ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଛି ।

ସଫର ସମ୍ପାଦକା ଶ୍ରୀମତୀ ମନୋଜା ଦେବୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କଲେ—ଆମର ତୃତୀୟ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ମୋର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଜନମାସର ପ୍ରଥମ ଦୈନିକ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରତ୍ୟାପାନ ନ କରାଇଲେ, ମୁଁ ରହିବି କେମିତି ?

ସଂଘର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟା ଏବେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲେ—ସେବା ଏକ ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଉତ୍ସର୍ଗ । ଏହା ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତର ଉତ୍ସାହ କେଳି ହୋଇ ନ ପାରେ !

ଦେଶର ନାରୀ-ସମାଜ ସମକ୍ଷରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ—ପ୍ରେମ ପାଇଁ କୌଣସି ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରେସ୍‌ଡିପସନ୍ ଦିଆଯାଇପାରେ କି ? ସେବାପାଇଁ ସଂଘର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି କି ? ଦୟା-ଦରଦ ପାଇଁ ଦଳ ବାନ୍ଧବାର ପ୍ରୟୋଜନ ଅଛି କି ?

ଦଳବଳ

ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ନରହତ୍ୟା କଲେ, ଯେନାଲ୍ କୋର୍ଡ୍‌ର ଦୁଇଗହ ଉନଶତ କିମ୍ବା ତିନିଗହ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡମାୟ ଅପରାଧ ।

କିନ୍ତୁ ଦେଶର ବହୁଲୋକ ଦଳବନ୍ଧ ହୋଇ ନରହତ୍ୟା କଲେ ?... ..

ଧୀରବାବୁଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରାର ସୁସ୍ ଅତୁଆ ହୋଇଯାଏ—ବରୁର-ଧାରା ଓଲଟପାଲଟ ହୋଇଯାଏ ।

ଅଭିଯୋଗ ହୁଏ—ସେ କୁଆଡ଼େ କଳାବଜାର କରୁଛନ୍ତି—ଟିକସ ଫାଙ୍କୁଛନ୍ତି—ଜାଲ୍ ଜୁଆରେଇ କରୁଛନ୍ତି—ନଜର ତିନି ତିନିଟା କାରଖାନାର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରି ଆପଣା ପୁଞ୍ଜି ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି—ସୁରରେ ସନ୍ତରଣ କରୁଛନ୍ତି—ବହୁକନ୍ୟା, ବହୁ ବଧୂଙ୍କ ସହିତ ବିହାର କରୁଛନ୍ତି—ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି ।

ଏହି ରୈର ନାରୀ, ଅନ୍ୟାୟ-ଅମାତ, ଶୋଷଣ-ପୀଡ଼ନ ଯଦି ବହୁଲୋକଙ୍କ ସହ ଦଳବନ୍ଧ ହୋଇ ସେ କରନ୍ତି ?.....

କେତେକ ନାମଜ୍ୟାଦା ଓକିଲ ଏବଂ କେତେକ ଟାଣୁଆ ମାଲିକ ସଙ୍ଗେ ପରାମର୍ଶ କରି ଧୀରବାବୁ ଏକ ପଞ୍ଚବର୍ଷିକ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ ।

ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶରେ ଏକ ବିପ୍ଳବ ଦଳ ଗଠିତ ହୋଇଗଲା—ବହୁକର୍ମୀ, ବହୁସଭ୍ୟଙ୍କର ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ସଂଗଠନ । ଧୀରବାବୁ ହେଲେ ସେ ଦଳର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ନେତା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ଲଢ଼ି ଧୀରବାବୁଙ୍କ ଦଳ ଜୟସୁକ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ଦେଶରେ ଏକ ଲୋକପ୍ରିୟ ସରକାର ଗଠନ କଲା ।

ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଷ ଏକକ ସଂଖ୍ୟାଗରଷ୍ଠ ଦଳର ନେତା ରୂପେ ଧୀରବାବୁ ଦେଶରେ ନିରଞ୍ଜଣ ଶାସନ ଚଳାଇ ଗଲେ ।

ପଞ୍ଚମ ବର୍ଷ ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା—ସାରାଦେଶରେ ସେପରି ନାଶ ରୋଗ, ଅନ୍ୟାୟ-ଅମାତ୍ୟ, ଶୋଷଣ-ପୀଡ଼ନ ପ୍ରଭୃତିର ଜାଣିମୁ-କରଣ ହୋଇଯାଇଛି ! ଧୀରବାବୁଙ୍କର ଏକାବେଳେକେ ସାତ-ଶୁନ୍ ମାୟ । ତାଙ୍କର ବଡ଼ନ୍ତରୁ ବଡ଼ନ୍ତ ହୋଇଗଲିଛି ।

ତଥାପି ତୁମ୍ଭି କାହିଁ ? ଶାନ୍ତ କାହିଁ ?

ଧୀରବାବୁ ଏକାକୀ ଦୁଇଟି ଆଙ୍ଗୁଳି ପାଟିରେ ପୁରାଇ ପାରିଥିଲେ । ଏବେ ଦଳବଳ ଘେନି ପାଞ୍ଚଟିଯାକ ଆଙ୍ଗୁଳି ପାଟିରେ ପୁରାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ । ଦେହରେ ତାଙ୍କର ଅତିଶ୍ରେୟନର କ୍ଳାନ୍ତ ଓ ବିରକ୍ତ—ମନରେ ସବୁ ପାଇ କିଛି ପାଇ ନଥିବାର ଅତ୍ୟୁତ୍ସା ଓ ଅଶାନ୍ତ—ଚେତନାରେ ସମାଜଦ୍ରୋହର ଶତ ଶତ ବୃଷ୍ଟିକ ଦଂଶନ !

ଦେହ ଓ ଦେହୀ

ରାତି ଦୁଇଟା । ଜାଣିପୁ ରାଜପଥ ଉପରେ ଦ୍ରୁତଗାମୀ ବାସ୍ ଅଣନ୍ଧଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ ଛୁଟିଛି । ଆସନ୍ତା କାଲି ସକାଳେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିବା ଲାଗି ସେ ଯେପରି ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇଉଠିଛି !

ଗୋପା ନିଜର ଅଠରବର୍ଷ ବୟସର ପରିପୁଷ୍ଟ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଭାଗ ବସନ୍ତର ବାମବାହୁ ଓ କାନ୍ଧଉପରେ ଲଦି ଦେଇ ତୁଲେଇ ପଡ଼ିଛି । ବସନ୍ତ ତାକୁ ଦୁଇ-ତନିଅର ଡାକ ଉଠାଇ ଦେଲଣି । କିନ୍ତୁ ଅଟ୍ଟ ଅମାନିଆ ପିଲ ବାରଣ କରାଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଦେଲ ଭଳି ଗୋପା ବେଇଁ ଉଠି ଅଳ୍ପସମୟ ବସିଲା ପରେ ପୁଣି ବସନ୍ତ ଉପରେ ତୁଲାଇ ଶୋଉଛି ।

ବାସ୍ ଭିତରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ କ୍ଷୀଣାଭ ଆଲୋକ ବ୍ୟଗ୍ରତ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଲିଭାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ସେହି ପ୍ରାୟାଜକାର ଶୀତଳ ପରିବେଶରେ ଅଧିକାଂଶ ଯାତ୍ରୀ ଶୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ଚନ୍ଦ୍ରା-ମୁଣ୍ଡିଆ ମୋଟା ଭଦ୍ରଲୋକ ବସନ୍ତର ପଛପିଟ୍ରେ ଶୋଇ ବର୍ଷା-ରାତିରେ ବେଙ୍ଗ ରଡ଼ିକଲ ପରି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ମାରୁଛନ୍ତି ସବା ପଛ-ପିଟ୍ରେ ଦୁଇଜଣ ମଫସଲ ଯାତ୍ରୀ ଠାକୁରଙ୍କ ଦୋଳଯାତ୍ରା ବିଷୟରେ ଗଳ୍ପ ଯୋଡ଼ିଦେଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରକୁ ବାହୁଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦୁମନ୍ତ କଣ୍ଠକରର ପିଟ୍ରେ ଚୋକା କୁନ୍ଦୁଟି ଠିଆହୋଇ ବାସ୍ ବାହାରକୁ ମୁଣ୍ଡ କାଢ଼ି ବିଡ଼ି ଟାଣୁଛି ଏବଂ ବେଳେ ବେଳେ ବାସ୍ ଭିତରକୁ କଟିମ ଭଳି ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଓଟାରି ଆଣି ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଖି ବୁଲାଇ ନେଉଛି ।

ବସନ୍ତ ଗୋପା ୨ ଚାହିଁଲ । ପାନପତ୍ର ଭଳି ଗୋପାର ଛୋଟ ଗୋରା ମୁହଁଟି ନିବ-ଅଳସରେ ଦିଶୁଥିଲା ବେଶ୍ ଶରୁ-ମନ୍ଦିର । ମୁଦ୍ରିତ ପଦ୍ମପାଖୁଡ଼ା ପରି ଶାନ୍ତ ନିଥର ଥିଲା ତାହାର ଦୁମନ୍ତ ଆଖି-ଯୋଡ଼ିକ । ସାନ ସାନ ଭାସିର ଭଳି କେର କେର ଚର୍ଚ୍ଚି କୁନ୍ତଳ ତାହାର କପାଳ ଉପରେ ପବନରେ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥିଲା । ତାହାର ସରୁ ସରୁ ନାକପୂତ୍ରାରୁ ନିଃଶ୍ୱାସ ପବନ ଆସି ବାଜୁଥିଲା ବସନ୍ତର ଚିରୁକ ଓ ଗଣ୍ଡଦେଶରେ ।

ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ମଧୁର ଭାବାବେଶ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ବସନ୍ତ । ଆଖିରେ ତାହାର ନିଦ ନଥିଲା । ହଠାତ୍ ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ-କଲ୍—କଣ୍ଠକରୁ ସିଟ୍ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ସେହି ଟୋକା କ୍ଲାନରୁଟା ବଲ ବଲ କରି ଗୋପାଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଛି । ଗୋପା-ପୁତ୍ରରୁ ସେତେବେଳେ ଶାନ୍ତୀଟା ପବନରେ ଖସି ଯାଇଥିଲା । ତାହାର ଉଦ୍ଧତ ପୁତ୍ରରେ ଯୌବନର ସେହି ବିସ୍ମୟକର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଚକଚକ କରୁଥିଲା ସୁନାହାରର ଲକେଟ୍ଟି ।

ସୁନା ଲକେଟ୍ଟି, ନା ଯୌବନର ସେହି ବିସ୍ମୟକର କାରୁ-କାର୍ଯ୍ୟ—କାହାଉପରେ କ୍ଲାନରୁ ଟୋକାର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଥିଲା, ବସନ୍ତ ବୁଝିପାରୁନା ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିଜହାତରେ ସେ ଗୋପାର ଶାନ୍ତୀଟା ସଜାଡ଼ ଦେଲା ।

ଅଳସ ଆଖି ଫିଟାଇ ଗୋପା ଚାହିଁଲା । ବସନ୍ତ କହିଲା—
ତୋର ଭାରି ନିଦ ଗୋପା ! ଏମିତି ବସି ବସି ଆଉ ଉଲାନା ।
ଏଇଠି ଗୁଞ୍ଜିଗାଞ୍ଜି ହେଇ ମୋ କୋଳରେ ଶୋଇପଡ଼ ।

ନିମିଷକ ମଧ୍ୟରେ ଗୋପା ବସନ୍ତ-କୋଳରେ ନିଦେଇ ଗଲା ।
ଆସନ୍ତା କାଲି ଦିନ ଏଗାରଟା ବେଳେ ତାହାର ଇଣ୍ଡରଭିଡ଼ି ।

ଟିକିଏ ଶୋଇଯ ଉ ବସନ୍ତ ! ବସନ୍ତକୁ କଷ୍ଟ ଲାଗିଲେ ବି ସେ ଟିକିଏ ତା କୋଳରେ ଦେହଭାଗ ଦେଇ ଆରମ୍ଭ କରୁ ! ସକାଳକୁ ଶିଶିର-ଧୂଆ ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ ଭଳ ସତେଜ ହେଇ ଇଶ୍ଵରଭିତ୍ତ ଦେଉ !

ପୀର୍ଣ୍ଣ ବି: ଏ: ପାଶୁକର ଗୋପା ବର୍ଷେ ହେଲ ଘରେ ବସିଛି । ବାପା ତାହାର ଗରବ କରୁଣୀଟିଏ । ଘରେ ଗୋପାର ମାଆ, ଆଉ ଦୁଇଟି ସାନ-ଭାଇଭଉଣୀ । ଏହି ଚାରିପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବର ବୋଝ ବୋହି ଗୋପାକୁ ଅଧିକ ପଢ଼ାଇବା ବାପାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେଲ ନାହିଁ । ଏ ବର୍ଷ ବି ବହୁ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଗୋପାର ବାହାଘର ହୋଇପାରିଲ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯୌତୁକ-ଦାମ୍ପ ପରଶ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କରଣ-କୁଳରେ ବାହାଘର ଖର୍ଚ୍ଚ ଭୁଲାଇବା ବାପାଙ୍କ ଆଗରେ ଏକ ବିରଟ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ଦେଖଗଲା ।

ନିଜେ ବସନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଅପଣାର ଜଣେ ପଢ଼ାସାଙ୍ଗ ସହୃଦ ଗୋପାର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇଥିଲା । ପଢ଼ାସାଙ୍ଗଟି କର୍ମ-ଜୀବନରେ ପ୍ରତିଫୁଲ୍ଲ ହେଲପରେ ବିବାହ କରିବ ବୋଲି ଜବାବ ଦେଇଛି ।

କେନ୍ଦ୍ର ବାପା ସ୍ଥିର କଲେ—ଝିଅ ମୋର ନିକମା ହୋଇ ଘରେ ବସିବ କାହିଁକି ? ରୁକିରଟାଏ କରୁ !

ରୁକିର ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଆଡ଼କୁ ଦର୍ଶାସ୍ତ କରାଗଲା । ଦୈବାତ୍ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଇଶ୍ଵରଭିତ୍ତ ଦେବା ଲାଗି ଡାକରା ଆସିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ୟା—ଇଶ୍ଵରଭିତ୍ତ ଦେବା ପାଇଁ ଗୋପା ଦୂର ସହରକୁ ଯିବ କିପରି ? କିଏ ତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଯିବ ? ଏ ମାର୍ଗମାଧ୍ୟରେ ବାପାଙ୍କୁ ଛୁଟି ମିଳିବା କଷ୍ଟକର । ଚେଷ୍ଟା ଦାୟିତ୍ତ୍ୱ ଆସି ପଡ଼ିଲା ବସନ୍ତ ଉପରେ ।

ବସନ୍ତ ଘର ଗୋପା ଘରର ପଡ଼ୋଶୀ । ବସନ୍ତର ବାପା ମଧ୍ୟ କରୁଣୀଟିଏ । କିନ୍ତୁ ଗାଁରେ ତାଙ୍କର ଜମିବାଡ଼ି ଥିବାରୁ ଅବସ୍ଥା ଟିକିଏ ସୁଜ୍ଞଳ । ବସନ୍ତର ଭାଇନା ପୁରୋହିତ-କାମ କରି ବେଶ୍ ଦି'ପଇସା ମଧ୍ୟ ରୋଜଗାର କରନ୍ତି । ଏମ୍. ଏସ୍. ସିଃ ପାଶ କରି ବସନ୍ତ ସେତେବଳେ ଆଇଃ ଏଃ ଏସ୍ଃ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲା । ଗୋପାର ମାଆ କହିଲେ—ତୋ ଛଡ଼ା ଆମର ଆଉ କିଶ୍ଵାସୀ ଲୋକ ଏଠି କିଏ ଅଛିରେ ବାପ ? ତୁ ଗୋପାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଦେନ ଯା !

ଗୋପାର ବାପା ମଧ୍ୟ କହିଲେ—ବସନ୍ତ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାର ହାତରେ ମୁଁ ଗୋପାର ଦାୟିତ୍ଵ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । ସେ ଯିବ ଯଦି ଯାଉ, ନୋହିଲେ ଗୋପାର ଇଶ୍ଵରଭିତ୍ତି ଦେବା ବନ୍ଦ ।

ଗୋପାର ଦାୟିତ୍ଵ ବସନ୍ତ ହାତରେ—ଜଣେ ସୁନ୍ଦର ଯୁବକର ଦାୟିତ୍ଵ ଜଣେ ଯୁବକ ଉପରେ—ଯେଉଁ ଯୁବକ କି ଯୁବକଟିର ଭାଇବନ୍ଧୁ ନୁହେଁ—ଜାତି-କୁଟୁମ୍ବ କେହି ନୁହେଁ । ଏହା ଯେ ନିଆଁ ହାତରେ ଦିଅର ଦାୟିତ୍ଵ ! ତଥାପି ବସନ୍ତ ସେ ଦାୟିତ୍ଵ ଗ୍ରହଣ କଲ ।

ଗୋପା ବସନ୍ତକୋଳରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଯାଇଛି । ବସନ୍ତର କୋଳଟା ଯେପରି ତାହାର ନିର୍ଭୟ ଆଶ୍ରୟ ! ମନରେ କିଛି ଗ୍ରାନ୍ଧି ନାହିଁ—ଚିନ୍ତା ନାହିଁ—ଆଶଙ୍କା ବି ନାହିଁ । ଚଢ଼େଇ-କୁଆ ତା'ମାଆର ଡେଶା ତଳେ ଉଷ୍ମ ଆଶ୍ରୟ ପାଇଲା ଭଳି ଗୋପା ବସନ୍ତକୋଳରେ ପାଇଛି ପରମ ଆଶ୍ରୟ । ସେ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଵେଦ ସୋହାଗରେ, ପ୍ରେମର ପୁର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଭ ପବନ । ବସନ୍ତ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋପାର ପିଠି ଓ ବାହୁ ଆଉଁସି ଦେବାରେ ଲାଗିଲା ।

ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେଲ ବସନ୍ତ ଏଇ ଦୁର୍ଗା ଝିଅଟା ସହିତ ଅତି ଘନଷ୍ଟ ଭାବରେ ମିଳମିଶି ଚଳିଆସିଛି । ତାହାର କାନମୋଡ଼ି, ଗାଲଟିପି ପାଠ ବତାଇ ଦେଇଛି—ଗୁଲି-ଚଲଣି, ଆଗୁର-ବ୍ୟବହାର ଶିଖାଇଛି । କେତେ ଗାଳି, କେତେ ବରକ୍ତି, କେତେ ହସଖୁସି, ପୁଣି କେତେ ରାଗ-ରୁଷା, ମାନ-ଅଭିମାନ ! ପରସ୍ପରର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲଭକରି ଦୁହିଁଙ୍କ ତାରୁଣ୍ୟ ସ୍ମିତ୍-ଧମଧୁର ହୋଇଉଠିଛି ।

ବସନ୍ତ ଭାବିଲା—ଗୋପା ତାହାର କେତେ ଜନର—କେତେ ଆପଣାର ! ଗୋପାର କଥାବାଣୀ, ଗୁଲିଚଲଣି, ଆଗୁର ବ୍ୟବହାର, ଏପରି କି ଗୋପାର ଏହି ଲବଣୀପିତୁଳା ଦେହଟି ତାହାର କେତେ ଘନଷ୍ଟ—କେତେ ପରିଚିତ ! ଆପଣା ଲୋକର ଦାୟିତ୍ଵ ସେ ଆପେ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବ କିପରି ?

ବାସ୍ତୁ ସେହି ଟୋକା କ୍ଳମ୍ବରୁଟା ପୁଣି ବଲ ବଲ କରି ତାଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଛି । ଜଣେ ଅନୁତା ଯୁବକକୁ କୋଳରେ ଶୁଆଇ ଜଣେ ଯୁବକ ତାହାର ଦେହ ଆଉଁସି ଦେଉଛି—ଏହା । ସେପରି ସେ କ୍ଳମ୍ବ ଟୋକାର ଚକ୍ଷୁଗୁଳ ହୋଇଉଠିଛି ! ତା' ମୁହଁରୁ ସନ୍ଦେହ ଓ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀର ମୁଦ୍ରା ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରି ହୋଇପଡ଼ୁଛି ।

ବସନ୍ତ ମନେ ମନେ କହିଲା—ରଞ୍ଜିତ୍ ଗ୍ରେଟ ଲୋକଗୁଡ଼ାକ ! ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କକୁ ଏମାନେ ଭଲଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ନୁହନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଦୁଇଜଣ ଯୁବକ-ଯୁବକୀର ସମ୍ପର୍କ କେବଳ ଆବଳତାପର୍ଣ୍ଣ, ପକ୍ଳିଳ ପାପମୟ ସମ୍ପର୍କ ।

କ୍ଳମ୍ବରୁଟାକୁ ଭଲକରି ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ବସନ୍ତ ଆହୁର ଘନଷ୍ଟ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍କ ଭାବରେ ଗୋପାର ଦେହ ଆଉଁସି ଦେବାରେ ଲାଗିଲା ।

ଜଣେ ରୂପସୀ ଯୁବଞ୍ଜର ରକ୍ତମାଂସର ଦେହ ! ବସନ୍ତ ଭାବନା
—କଣ ବା ଅଛି ସେଥିରେ ? ସାଧାରଣ ଦେହଭଲ ସେ ଦେହରେ
ମଧ୍ୟ ଝାଲ ଜମେ—ଘା ଘାଉଲ ଫୁଟେ—ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ହୁଏ । ତଥାପି ସେ
ଦେହଟାକୁ ଘେନି ଏତେ ତମ୍ବିତୋପାନ, ହଟତମଟ କାହିଁକି ? କି
ରୋମାନ୍ସ ଅଛି ତହିଁରେ ?

ବସନ୍ତର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା—ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷ ତଳେ ଖରା-
ଦିନେ ଗୋପାର ମୁହଁ, ବେକ ଓ କାନ୍ଧରେ ଗରମ ଘା ସବୁ
ବାହାରଥିଲା । ବସନ୍ତ ସେ ଘା'ଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଟଲ୍ ଗରମପାଣିରେ
ଧୋଇ ପାଉଁଜିର ଲଗାଇ ଦେଇଥିଲା । କାହିଁ, ଗୋପାର ଦେହତ
ତାକୁ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବା ଅସାଧାରଣ ବୋଧହୋଇ ନଥିଲା !

ତେବେ କାହିଁକି ଜଣେ ଯୁବଞ୍ଜର ଦେହକୁ ଘେନି ଏତେ
ସନ୍ଦେହ ? —ଏତେ କଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର ପରିକଳ୍ପନା ? ବସନ୍ତ
ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଲା—ନାଶଦେହ କାହିଁକି ହେବ ନରକର
ଦ୍ୱାର ? କାହିଁକି ତାହା ସ୍ୱର୍ଗର ସୋପାନ ରୂପେ ବିବେଚିତ ନ
ହେବ ?

ଏଇ ଦେହକୁ ଦେବାଳୟ କରିବା ପାଇଁ ତ ଆମର ପୁର-
ପୁରୁଷମାନେ କେତେପ୍ରକାର ଯୋଗ, କେତେ ଆସନ ପ୍ରାଣୀୟାମର
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଯାଇଛନ୍ତି ! ଆମ ପରଂପରାରେ ତ କାୟା-ସାଧନା,
ପିଣ୍ଡବୁଦ୍ଧାଣ୍ଡ ତତ୍ତ୍ୱ ବେଶ୍ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଲାଭକରିଛି ! ଆଜି କାହିଁକି
ତେବେ ସେହି ଦେହ ବିଷୟରେ ଏତେ ବିକାର ଓ ବିସମ୍ଭାଦ ?

ପ୍ରସ୍ତେଷ୍ଟ ପ୍ରମୁଖ କେତେକ ଫାଶ୍ଟାତ୍ୟ ମନୋବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କ କଥା
ବସନ୍ତ ସ୍ମରଣ କଲା । ଏହି କାହାଳ ରୋଗୀଗୁଡ଼ାକହିଁ ଏବେ ଦେହ
ସମ୍ପର୍କରେ ଏପରି କଦର୍ଯ୍ୟ ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି— ମଣିଷ ମଣିଷ
ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ଆବିଳତା ପୂରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ବାପ ଝିଅକୁ ପୁଅ ପାଉଛି, ମାଆ ପୁଅକୁ ସ୍ୱେଦ କରୁଛି — ତାହା କୁଆଡ଼େ କାମ ଓ ସୌନାବେଶ ପ୍ରସଙ୍ଗାଦିତ !

ଏମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଜଳ-ସ୍ଥଳ, ଗଗନ-ପବନ ଚାରିଆଡ଼େ ସୌନତା — ଚାରିଆଡ଼େ କାମଭାବ । ହା ହାତୋପି ! ନିପଟ କାହାଳ ରୋଗୀ ଛଡ଼ା ଏହି ମନୋବିଜ୍ଞାନୀଙ୍କୁ ଆଉ କଣ ବୋଲି ଯାଇପାରେ ? ବସନ୍ତ ମନେ ମନେ ହସିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ବାପ୍ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଛୁଟି ଚାଲିଛି । ଡିଜେଲ୍ ଇଞ୍ଜିନ୍‌ର ଗୁଁ-ଗୁଁ ଶବ୍ଦ ଯେପରି ସେହି କିଲ୍‌ନର ଟୋକାର ଶରୀରପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ଦେହୀ ମନକୁ ପ୍ରକାଶ କରି କରି ଯାଉଛି ! ବସନ୍ତ ହାତଦଣ୍ଡକୁ ଚାହିଁଲା — ସାଡ଼େରୁର ବାଜିଗଲାଣି । ପୂର୍ବଆକାଶରେ ଉଷାର ଆଗମନୀ-ପାଇଁ ଆପ୍ତୋଜନ ଚାଲିଛି । ପ୍ରଭାତ ଆଲୋକର ପହଲି ରେଖା ଧୂଳିତ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ କେତୋଟି ସୂଅଦ୍ରଷ୍ଟ ନିଶାଚର ପକ୍ଷୀ ରତନର ହୋଇ ବସାକୁ ବାହୁଡ଼ି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ପରବେଶ ଶୀତଳତର ହୋଇଉଠିଛି । ବସନ୍ତ ଲକ୍ଷକଳ — ଥଣ୍ଡାରେ ଗୋପାର ଦେହ ଥର ଥର ଉଠୁଛି । ନାହାର ଲେମ୍ବୁଳ ସବୁ ଟାଙ୍କୁର ଉଠିଲାଣି । ପିନ୍ଧାଶାଢ଼ୀର ପଣତଟା ଗୋପା ଦେହରେ ଭଲଭାବରେ ଜଡ଼ାଇଦେଇ ବସନ୍ତ ପରମ ଆଦରରେ ପୁଣି ତାକୁ ଆଉଁସି ଦେବାରେ ଲାଗିଲା ।

ଗୋପାର ସେହି ସୁନ୍ଦର ପବନ ଦେହ ବସନ୍ତ ନିକଟରେ ମର ପୂଜା-ବେଦୀ ବ୍ୟଠିତ ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ?